

dunărea de jos

Suflați către Suflați!

Nr. 174
AUGUST
2016

consiliul județean Galați ● centrul cultural „dunărea de jos“

*Câte stele sunt pe cer
Până dimineată pier
Numai una ca o proastă
Sade pe uzina noastră*

BASARABIA

Modern Movie Festival 2016

Cea de-a șaptea ediție a Festivalului de film *Modern Movie* (organizatori: Centrul Cultural *Dunărea de Jos*, Consiliul Județean Galați, Centrul Național al Cinematografiei, Primăria Municipiului Galați, Uniunea Autorilor și Realizatorilor de Film, Societatea Autorilor Români din Autovizual) s-a desfășurat în perioada 27-31 iulie 2016, pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor, aducând în fața publicului gălățean unele dintre cele mai noi și de succes filme românești și străine.

Programul evenimentului a fost următorul: 27 iulie - *Întoarcerea magilor*, regia Ioan Cărmăzan (premieră absolută), invitați speciali au fost regizorul Ioan Cărmăzan și actorii Nicodim Ungureanu și Mihai Mălaimare; 28 iulie - *By the sea*, regia Angelina Jolie; 29 iulie - *Zootopia*, regia Byron Howard și Rich Moore (desen animat); 30 iulie - *Loverboy*, regia Cătălin Mitulescu, invitați speciali, regizorul Cătălin Mitulescu și actrița Ada Condeescu; 31 iulie - *Dincolo de calea ferată*, regia Cătălin Mitulescu.

În ultima zi a festivalului, actrița și cântăreața Ileana Șipoteanu a susținut un recital de muzică ușoară românească. Au fost acordate diplome și trofee regizorului Cătălin Mitulescu pentru filmele *Loverboy* și *Dincolo de calea ferată* și actriței Ada Condeescu.

Actrița Ada Condeescu și regizorul Cătălin Mitulescu

Florina Zaharia (Manager CCDJ) și Ioan Cărmăzan (Președinte UARF)

Festival de Fanfare „Iosif Ivanovici”

În perioada 5-7 august 2016, pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor, Centrul Cultural *Dunărea de jos* a organizat Festivalul Internațional de Fanfare *Iosif Ivanovici*.

La această ediție, a XII-a, au participat 11 fanfare: Fanfara de tineret din Tótkomlós (Ungaria), *Muzica Apelor* (Constanța), *Promenada* (Câmpia Turzii), *Valahia* (Giurgiu), Fanfara din Chetriș a Fraților Lucan (Iași), Fanfara de copii *Vadul lui Isac* (Rep. Moldova), *Kovats Andras* (Loc. Reci, Covasna), Fanfara creștină *Cazasu* (Brăila), *Transilvania* (Cugir, Alba), Fanfara de copii *Vulturii Brass Band* (Vrancea) și *Valurile Dunării* (Galați).

Invitați au fost: Ansamblul de dansuri tradiționale grecești *Olympos*, Grupul de majorete *Genys Models* și soliști și balerini ai Teatrului Muzical *Nae Leonard*.

Concertele au avut loc pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor, la foisorul din Grădina Publică, în Parcul Eminescu și la foisorul de pe Faleza inferioară a Dunării.

Festival de Folclor „Doina Covurluiului”

La închiderea ediției numărului 174 al revistei noastre, sunt în desfășurare pregătirile pentru ediția a XI-a a Festivalului Internațional de Folclor *Doina Covurluiului* ce va avea loc în perioada 12-15 august, pe esplanada Casei de Cultură a Sindicatelor, în Grădina Publică și la foisorul de pe Faleza inferioară a Dunării.

Vor participa ansambluri din: Macedonia, Ucraina, Taiwan, Estonia, România, Spania, Grecia, Rep. Moldova și Bulgaria.

Organizatorii, Centrul Cultural *Dunărea de Jos*, Consiliul Județean Galați și Consiliul Local vor oferi diplome și trofee tuturor participanților la acest festival care este înscris în CIOFF (Consiliul Internațional al Organizatorilor de Festivaluri de Folclor, sub egida UNESCO).

Ansamblurile din Estonia, Macedonia și din Republica Moldova vor susține spectacole și în Municipiul Tecuci.

Invitați speciali vor fi soliștii de muzică populară Viorica Macovei, Mioara Velicu.

O carte despre datoria identității

Elena PARAPIRU

Frații Nicolae și Gheorghe Bacalbașa devin *un autor special* în elaborarea cărții „Doi pliznoți care au trecut Prutul”, Colecția *Opera omnia*, publicistică și eseu contemporan, 2 vol., Editura Tipo Moldova, Iași, 2016.

Gemenii comunică plasmatic, atât epistolar, cât și epic-osmotic, individualitatea impunând stil și atitudine ideatice inconfundabile, în cazul oricărui scriitor valoros. Sursa acestei realități auctoriale o constituie *nevoia de identitate* desprinsă din întrebarea: *ce suntem?* (p.10). În numele acestei aspirații preocupante, sunt dispuse amintirile biografice posesive, recursul la evenimentele sociale, istorice, culturale, filozofice, morale, religioase etc., spiritul justițiar și reflecțiile încărcate de semnificații profunde, atașamentul sacrificial pentru valorile naționale.

În acest sens, ținutul Basarabiei este descris cu destinul său tragic halucinant, pradă vânzătorilor cinici care își fac titlu de glorie din crucificarea *nevinovaților* aflați în calea poftelor inumane de cucerire.

Repetarea istoriei are conotații dramatice în cazul acestui pământ românesc răvășit de invazii, de trădări, de jertfe eroice, de suferință și de neabătute speranțe. Cu antecesorii vrednici, aromâni, „negustori din sudul Dunării, refugiați politici în nordul acesteia...”, oameni puternici și demni, rezistenți la încercările perfide și crude ale istoriei (definită antologic drept potențial „vis urât al lui Dumnezeu”, p. 23, „În gheara istoriei sau Urma scapă turma.”), autorul/autorii urmărește/urmăresc traseul evenimentelor cu memoria vie a trăitorilor în spațiul Basarabiei, generație după generație, dătătoare de sacrificii, de orizonturi morganatice și de *dor românesc*.

După 1812 - „Cel mai blestemat an din cronicile țării” (p. 21), Basarabia devine monedă de schimb pentru marile puteri (Turcia, Rusia, Austro-Ungaria, apoi Franța, Anglia, Germania), pe rând, fiind furată, jefuită, înșelată, trădată de către toți cei interesați, nu însă de pământeni ei care și-au păstrat și și-au continuat conștiința inimii și a minții în modalități eroice, ce amintesc de textul definitoriu al lui Alexandru Vlahuță: „Vijelii cumplite-au trecut peste noi, la toate-am ținut piept și nu ne-am dat, ș-aici am stat. Ca trestia ne-am îndoit sub vânt, dar nu ne-am rupt.” („România pitorească”, *Țara. Poporul*).

În caruselul înfricoșător al nefericirii pământului martir, episodul traumatizant al comunismului apare ca apogeul unei continue jertfiri, pe fondul unor agresivități criminale exersate de profesioniști ai lipsei de scrupule, ai lăcomiei și ai brutalității iraționale, în numele unui scop

generat de o ideologie psihopată: „Chiar dacă trebuie să sacrificăm zece milioane de ființe umane pentru a edifica comunismul, rămân destui cu care să populăm teritoriul nostru.” (V.I. Lenin, citat în *Basarabia roșie*).

Statutul literar al cărții „Doi pliznoți care au trecut Prutul” este dat de interferența unor calități de cronică istorică, de memorii, de pamflet politic, de eseu, de proză scurtă etc. Reverberațiile intelectuale șochează prin forma directă de relatare-amintire-mărturisire care, dincolo de cunoașterea temei istorice abordate, implică atitudine lipsită de echivoc, precum și asumarea faptelor

consemnate cu strălucirea sau cu nemernicia lor, cu măreția figurilor evocate, dar și cu alunecarea în derizoriul lașității. Așezarea în arhitectura paginii sugerează o anume stare de spirit, un anume mod de gândire și de acțiune. Alineatele se succed la foc automat, fiecare fiind încărcat consistent cu idei ce susțin pertinent că istoria este făcută de oameni și suportată tot de ei, că, uneori, marii

conducători sunt și mari ticăloși, că întâmplările memorabile ale popoarelor au stat în circumstanțe insignifiante. Considerațiile autorului/autorilor Bacalbașa alungă orice urmă de somnolență sau de comoditate a lectorului susținând cu argumente puternice că istoria este a faptelor nu a subterfugiilor teoretice, că viața nu îi iartă pe nehotărâți, că memoria și uitarea trebuie să fie în veșnic echilibru existențial și justițiar. Dispunerea textelor pe spații restrânse permite o extraordinară concentrare a subiectelor cu mare putere de sugestie, începând de la titluri până la ultimul cuvânt. Semnificațiile se desprind firesc, indiferent de *mărimea* personajelor - de la cele istorice, rămase în cărțile albe sau negre ale popoarelor, până la acelea obișnuite, evocate sentimental, în bine sau în rău.

Personalitatea de excepție a autorului/autorilor transpare științific, istoric, literar, moral, cultural, în această scriere de conștiință și de combustie românească. Ca *moto*, dar și ca *epilog*, stă de veghe sentimentul de mândrie și demnitate, de datorie irepresibilă față de înaintași și de patrie: „Această carte este mărturia pe care cei *doi ostași* o aduc despre ei și despre țară. Am căutat să ne facem datoria și față de noi, și față de alții.” (*Am dat țării doi ostași*, vol. II, p. 348).

Datoria citirii celor două volume aparține altora. O pot îndeplini cu mare folos pentru sufletul și pentru mintea lor.

Pușkin

Henri Troyat

Henry Troyat, membru al Academiei Franceze, comandor al Legiunii de Onoare, premiul *Goncourt* la vârsta de 27 de ani, este romancier și istoric, francez de origine rusă (Lev Aslamovici Tarasov, refugiat din cauza Revoluției bolșevice).

A făcut studiile liceale în Franța, a scris în franceză, dar s-a preocupat mult de istorie și cultura rusă.

A scris despre Pușkin, Dostoievski, Tolstoi, Cehov, Turgheniev, Marina Țvetaieva, Pasternak.

A fost longeviv și extrem de prolific.

Cartea despre Pușkin a fost publicată în 1946, Edition Albin Michel, Paris.

Traducere de Nicolae Bacalbașa

În luna martie a anului 1821, Pușkin este trimis în Chișinău, „orașul blestemat”, unde șeful său, generalul Inzov, își instalase birourile.

Chișinăul era un oraș asiatic, păduchios, întortocheat și sumbru. „Este un oraș mare, dar prost întocmit”, relatează un contemporan. „Străzi înguste, numeroase scurtături. Puține case de piatră, puține case de lemn. Mai degrabă barăci...”

Seara, când m-am plimbat prin parc, erau pe acolo câțiva ofițeri, moldoveni cu pălării înalte și rotunde (din cei mai bogați, din cei mai cunoscuți; ceilalți aveau pălăriile mai puțin înalte), moldoveni purtând cu toții un fel de caftane destul de asemănătoare cu sutanele preoților, multicolore. Sub caftan, un alt caftan mai îngust, o fustă, pantaloni.

Doamnele sunt îmbrăcate europenește.

Sunt pe aici mulți greci, sârbi, arnăuți cu veșminte extrem de frumoase. Turci, puțini.”

Această populație heteroclită mișuna pe străzi, pe lângă cafelele.

Bonete rotunde se întovărășeau cu fesuri roșii, cu turbane și pălării somptuoase ale funcționarilor civili și penajul acoperămintelor militarilor.

Tot ce e limbă se amesteca la Chișinău: moldoveana, rusa, greaca, vorbire evreiască, turcă, armeană.

În sălile joase ale tripourilor suspinau viorile, săli înțesate cu bătrâni cu alură nobilă ce își fumau pipa cu picioarele strânse sub ei și cu privirea pierdută.

Boi înjugați tăiau calea elegantelor calești vieneze.

Într-o sală a „Cazinoului”, orchestra militară repeta, în larma alăturilor, valsurile, quadrilele și mazurcile viitorului bal.

Generalul Inzov l-a primit pe Pușkin ca pe propriul său fiu. Poetul, fiind lipsit de resurse financiare, l-a cazat în propria sa reședință, frumoasă, curată și spațioasă, înconjurată de grădini, vii și o volieră.

Generalul Inzov era un pasionat de botanică. Pusese să fie pictate pe pereții exteriori ai clădirii plante rare.

Pușkin ocupa două camere la parter, prima, un fel de vestibul, fiind rezervată fidelului său Nikita Kozlov, care îl deservea.

Ferestrele, apărate de bare de fier, se deschideau în parc. În vale, curgea râul Bîk.

„O masă lângă fereastră, un divan, câteva scaune, cărți și hârtii împrăștiate, pereți albaștri cu pete lăsate de gloanțe din ceară moale – urme de exerciții de tir cu pistolul”, așa descrie un contemporan camera lui Pușkin.

Pușkin lua mesele la Inzov, locuia la Inzov, depindea administrativ de Inzov. Totuși, nu el era supus ordinelor generalului, cât se supunea generalul fanteziilor sale.

Generalul, om de treabă, masiv, cu cap leonin, considera că Pușkin era un om cu totul special ce trebuia tratat cu menajamente. Îl admira și îl iubea pe acest șnapan genial, surâzând discret la extravaganțele acestuia.

La 13 aprilie 1821, Conte Capo d'Istria (ministru de externe al Imperiului rus, medic și mason ca și Inzov) îi scria generalului:

„Cu ceva timp în urmă, l-am trimis la Excelența Voastră pe tânărul Pușkin. Mi-ar folosi, mai ales în circumstanțele actuale, să cunosc părerea dumneavoastră în legătură cu acest tânăr.

Este în momentul de față dominat de inspirația inimii sale, în mod natural înclinată spre bine sau este sub influența dezordinii generate de imaginația sa subversivă și nesănătoasă?”

Pe 28 aprilie, generalul Inzov îi răspunde:

„Pușkin, locuind în aceeași casă cu mine, se comportă bine și, în ciuda evenimentelor tulburi pe care le trăim (*Eteria* N.T.), nu s-a implicat în acestea.

I-am dat de lucru, să traducă în rusă legile moldovenești care erau redactate în franceză și îl țin tot timpul ocupat.

Încercând să imite anumiți scriitori în vogă, ca mulți alți locuitori ai Parnasului (*influența lui Byron în rândul*

scriitorilor N.T.) are uneori în discuțiile noastre derapaje poetice. Sunt însă convins că odată cu trecerea vremii, maturizându-se, se va calma.

Cât era utilizat de minister în capitală, primea oficial 700 de ruble, la ora actuală nu mai primește nimic și, cum nu este ajutat material de părinți, i se întâmplă câteodată, în ciuda implicării mele, să nu se poată îmbrăca corespunzător. Cred că este de datoria mea să vă rog să ordonați să fie retribuit aici cum era la Sankt Petersburg.”

Cererea lui Inzov a fost satisfăcută.

Basarabia, o societate stranie. Două clanuri. Rușii și Moldovenii.

Rușii erau toți, sau aproape toți, ofițeri revoluționari.

Orlov, Ohotnikov, Pestel (mare maestru al „Uniunii Sudului” și membru al „Uniunii pentru prosperitate”) – conspiratorul cel mai convins, cel mai aprig, cel mai roșu din toată Rusia – Veltman, poet de versuri șchioape, Bologovski și Liprandi, cel ce a cerut în 1820 autorizația de a se angaja în rândurile armatei populare italiene, lucru pentru care a fost exclus din armată.

Liprandi era o figură aureolată de mister. Lipsit de venituri fixe, trăia pe mână largă și organiza recepții costisitoare. Mare amator de sărbătorire, afișa în lume o aparență sumbră. O persoană cu verb pasional și pasionat, era totuși cel ce își liniștea camarazii prea ușor dispuși să se încaiere. Originalitatea sa nu putea să nu îl atragă pe Pușkin.

Manierele, modul său de a acționa, de a povesti, stilul său de viață erau impregnate de o anume poezie, fără a mai vorbi de cultura și spiritul său usturător. Pușkin l-a comentat: „îmi este un bun prieten și (dovadă sigură a nobleței și inteligenței sale) nu este iubit de guvernarea noastră pe care nici el nu o iubește”

Peste tot, de la Sankt Petersburg la Chișinău, Pușkin întâlnește același climat de dispute demagogice și conspirație. Pe 9 aprilie notează în jurnalul său:

„Mi-am petrecut dimineața cu Pestel, om de spirit în cel mai înalt sens al cuvântului. Mi-a mărturisit că sufletul său este materialist, dar rațiunea nu îi permite să fie. Am avut o conversație metafizică, politică, morală. Este una din cele mai originale inteligențe din câte cunosc.”

Sosirea lui Pușkin la Chișinău coincide cu debutul insurecției grecești.

În martie 1821, Alexandru Ipsilanti traversează Prutul și lansează la Iași un apel la răscoală împotriva opresiunii turcești: „Eleni, a sunat ceasul! A sosit timpul să ne răzbunăm religia și patria.”

Bande înarmate coboară din munți și luptă cu otomanii cu puști lungi cu cremene și săbii. Totul este curajos, dezordonat și pueril.

La Chișinău, noutățile privind revoluția din sud înflăcărează și pe ruși, și pe moldoveni. Incendiul este atât de aproape! Cauza pentru care lupta este atât de nobilă!

Amintirile antichității îmbracă în prestigiu eroul cu mustăți masive și mâini înnegrite de praf de pușcă.

„La fiecare pas, scrie Veltman, se vorbește numai

despre evenimentele din Grecia; acestei povești i se acordă o atenție excepțională.

Noutățile se răspândesc precum scânteile prin toată populația greacă a Chișinăului.

Prinți în turbane, boieri în bonete circulă în caleștile lor vienezee de la casă la casă pentru a arăta scrisori ce le-au primit din străinătate.”

Sârbi, români, albanezi, bulgari, greci au năpădit orașul cu cuferele ce conțin bogățiile lor, cu țiitoarele și patriotismul la purtător.

Pușkin amețește de entuziasm și nerăbdare.

Lupta pentru libertate, cea despre care a vorbit de atâtea ori cu ofițerii conspiratori de la Sankt Petersburg și Kamenka, se întrerupse brusc la frontierele Imperiului Rus.

Deci, este adevărat că un popor poate, cu ajutorul armelor, să-și cucerească independența?

Proclamațiile, comploturile, uniunile de toate felurile pot cu adevărat să nască revolte autentice?

Ce va întreprinde Rusia?

Oare Țarul creștin va lăsa ca frații săi ortodocși din Grecia să fie măcelăriți în numele gloriei turcilor mahomedani?

Pușkin îi scrie lui Alexandru Raevski:

„Țin să te înștiințez asupra unui eveniment care în viitor va avea consecințe importante nu numai în această țară, ci pentru întreaga Europă (și în special pentru Rusia).

Grecia s-a ridicat și și-a proclamat independența...

Pe 21 februarie, prințul Alexandru Ipsilanti, cu cei doi frați și cu prințul George Cantacuzino, a sosit la Iași venind de la Chișinău unde și-a lăsat mama, soția și doi frați. Acolo și-a publicat proclamațiile ce au fost rapid împrăștiate prin țară. În acele declarații afirmă că fenixul Greciei urma să renască din propria cenușă, că a sunat ultimul ceas al Turciei și că o mare națiune încuraja această nobilă mișcare.

Grecii au sosit grămadă sub cele trei stindarde.

Entuziasmul spiritelor este la culme.

Toți grecii gândesc un singur lucru: independența anticei lor patrii.

În prăvălii, pe stradă, în cabarete, grecii se strâng grămadă. Toți își vând bucuria pe mai nimic și cumpără săbii, puști, pistoale, toți vorbesc de Leonidas, de Temistocle; cu toții se pregătesc să se alăture regimentelor preafericitului Ipsilanti. Tablou straniu.

Două națiuni căzute de multă vreme într-o mediocritate vrednică de dispreț (Italia și Grecia) se ridică în același timp din colb și apar renăscute pe scena politică a lumii.

Primul pas al lui Ipsilanti este sublim și curajos. A debutat la 28 de ani, pierzându-și un braț pentru o cauză generoasă. Acum, mort sau viu, va aparține istoriei. Un destin de invidiat.

Ce va face Rusia?

Vom ocupa Moldova și Valahia prefăcându-ne a fi mediatori pașnici sau vom traversa Dunărea ca aliați ai grecilor și dușmani ai dușmanilor lor?”

Pe 2 aprilie, Pușkin notează în jurnalul său din Chișinău:

„Petrecut seara la N. S., fermecătoarea grecoaică. S-a vorbit despre Ipsilanti. Dintre cei cinci greci prezenți, am fost singurul care a vorbit ca un grec. Ceilalți erau dezolați de succesele Hetariei. Sunt absolut convins că Grecia va triumfa.”

Pe 7 mai, un țaran francez părăsește Chișinăul pentru a se înrola în armata greacă și Pușkin îi remite o scrisoare adresată lui Ipsilanti.

Este atât de exaltat, încât visează să fugă din Rusia pentru a se angaja alături de greci.

Îi scrie lui Gnedici:

„Nu vă voi revedea prea curând. Evenimentele în curs mă fac să presimt o lungă, foarte lungă despărțire.”

Compune chiar o poezie, *Războiul*, unde exultă nerăbdarea sa de a intra în luptă.

În august 1821, încă sperând că Rusia va intra în război alături de Grecia, îi scrie lui Turgheniev:

„Dacă mai există încă vreo speranță că va fi război, pentru numele Domnului, lăsați-mă în Basarabia.”

Nevoia sa de angajare, de ofertă, este atât de mare încât, în același an, se înscrie în loja masonică *Ovidiu Nr. 25*. Acolo se implică plin de chef în discuții politice și în proiecte de remodelare europeană. Are impresia că acționează. De fapt, își omoară timpul.

„Am fost mason, va scrie în 1826, membru al lojei din Chișinău, din cauza acțiunii căreia au fost distruse toate lojele din Rusia.”

Într-una din zile, generalul Inzov a primit de la Sankt Petersburg următoarea scrisoare, datată 19 noiembrie 1821:

„Majestatea Sa Imperială a aflat că în Basarabia s-au creat, sau există în prezent, loji masonice, conduse la Chișinău de un anume prinț Șuțu. El colaborează cu Pușkin care a fost atașat Excelenței Voastre și compartimentul căruia ați fost însărcinat să îl supravegheați cu severitate. În ceea ce îl privește pe Pușkin, Majestatea Sa dorește să îi cunoască atitudinea și de ce nu ați considerat oportun să semnalati implicarea sa în lojile masonice.”

Inzov a trimis răspunsul pe 1 decembrie:

„Dl. Pușkin este atașat biroului meu și se comportă cât se poate de bine. În ce privește afilierea sa la o lojă masonică, informația este inexactă căci, chiar dacă ar fi dorit să o facă, nu ar fi putut întrucât aici nu există vreo

lojă masonică.”

Pușkin este supravegheat de poliție.

La Sankt Petersburg, se știe deja că „Pușkin injuriază public și chiar și prin cafelele nu numai administrația militară, ci chiar și guvernul”.

Într-adevăr, Pușkin înjură absolut pe toată lumea. Toți îl nemulțumesc. Este iritat că Rusia nu susține pe greci și iritat de faptul că grecii nu merită să fie susținuți. Grecii îl dezamăgesc.

S-au lansat într-o aventură prea frumoasă pentru oamenii secolului XIX. Rapid și-au făcut loc compromisuri murdare, gelozii, trădări, cruzimi inutile.

Între cei doi șefi ai răscoalei, Vladimirescu și Ipsilanti, apar neînțelegeri. Vladimirescu reprezintă tendința democratică română, Ipsilanti nu vrea decât să-i înfrângă pe turci pentru a instala un guvern național burghez. Generoasa idee a independenței devine cu totul secundară.

Turcii mutilează bărbați, vând fete, prăjesc la țepușe copilașii, bagă femeile în saci cusuți cu șobolani înfomețați, pisici și vipere.

Grecii sugrumă toți turcii și pun pe bogați să plătească răscumpărare.

Pușkin este din ce în ce mai mirat, stupefiat de către acești barbari care dezonorează cauza ai cărei eroi s-au proclamat.

În 1824 îi va scrie, în franceză, o scrisoare

Generalul Inzov, caricatură realizată de Pușkin

lui A. N. Raevski:

„I-am văzut pe noii Leonidas pe străzile Odesei și ale Chișinăului; pe câțiva îi știu personal și pot depune mărturie privind totala lor găoșenie. Nici o idee despre arta militară, nimic comun cu onoarea, nici urmă de entuziasm; au descoperit arta de a fi insipizi, chiar în clipa în care conversația lor ar trebui să-l intereseze pe orice european. Francezii și rușii de aici îi disprețuiesc cu justă măsură; ăștia suportă orice, chiar și loviturile cu bastonul, cu un sânge rece demn de Temistocles.

Nu sunt nici barbar, nici apostol al Coranului, cauza greacă mă implică, dar tocmai din această cauză sunt indignat când îi văd pe nenorociții ăștia cum se înveșmântează cu mantia sacră a apărătorilor libertății.”

În iunie 1824, într-o scrisoare către principele Veazemski, se exprima și mai violent:

„Grecii mă dezgustă. Cred să trebuie să judecăm problema greacă ca pe cea a fraților noștri negri: și pentru

unii, și pentru ceilalți, dorim eliberarea dintr-o sclavie de netolerat. Faptul că popoarele civilizate ale Europei o iau razna numai la gândul Greciei, iată o copilărie de neiertat.

Iezuiții ne vorbesc despre Temistocle și Pericles și iată că am început a crede că un popor mizerabil compus din tâlhari și buticari poate deveni succesorul lor legitim și moștenitor al întregului lor renume pe care l-am școlit la timpul nostru.”

Eșecul acestei revoluții îl va inspira literar pe Pușkin:

*Nici o libertate turmelor
Ele sunt de tuns și sugrumat
Soarta lor este, din vârstă-n vârstă
Knutul, jugul.*

„Ce prăpastie între teoria și practica liberală.

Ce caricatură a luptei pentru independență a acestor încăierări de tâlhari sub cerul albastru al Greciei!

Ce poți crede? Ce poți crede?”

Pușkin, dezgustat de politică, își folosește excesul de energie în a face curte doamnelor, în a naște scandaluri și a provoca la duel în toate părțile târgului.

Ca și la Sankt Petersburg, derapajul său moral degenerază într-o explozie a golăniilor.

Viața la Chișinău este lugubră. De fapt, serviciul său pe lângă generalul Inzov nu există. Poșta circulă cu lentoare. Toate acestea îl irită pe poet.

În câteva rânduri, își imploră prietenii să obțină rechemarea sa la Sankt Petersburg. Cu fiecare scrisoare, speranțele sale pălesc.

„Dacă voi primi autorizația de a reveni, nu comunica nimănui, vreau să apar ca o năluca.”

„Dragul meu, cât de mult vreau să te revăd. Am treburi la Sankt Petersburg. Nu știu dacă voi putea veni, dar voi încerca.” (18 iulie 1822)

„Mă agăț de ce pot și poate voi reuși să vin la voi înainte de terminarea anului. I-am scris lui Jukovski, nu îmi răspunde; i-am scris ministrului, nici un cuvânt; o, prieteni dragi, duceți misiva mea lui Augustus (*țarul Alexandru I, N.T.*)” (octombrie, 1822)

„Fac bulbuci în noroiul moldovenesc și numai dracul mai știe când voi scăpa.” (început de an 1823)

Se compară cu Ovidiu, exilat la Roma, sau cu un de ținut care prin fereastra celulei contemplant zborul liber și puternic al vulturilor. Crede că până și prietenii l-au părăsit.

„Nici urmă de vreo voce prietenoasă care să străbată prin pustiul care mă înconjoară.” (24 ianuarie 1822)

„Ești unul din foarte puținii din amicii mei fugitivi, ai tinereții mele fugitive, care să își aducă aminte de mine.” (26 septembrie 1822)

„Nimeni nu îmi scrie. Moscova, Sankt Petersburg, Arzamas m-au uitat cu desăvârșire.” (5 aprilie 1823)

„A trecut un an de când Delvig nu mi-a mai scris nimic.” (13 iunie 1823)

Dacă ar fi numai izolarea! Dar îi lipsesc și banii! Părinții lui Pușkin nu îi mai trimit nimic, sau aproape nimic. Solda sa de 700 de ruble pe an este insignifiantă. Pentru „Prizonierul din Caucaz” nu a primit decât 500 de

ruble. „Crapă de mizerie.” (scrisoare din 8 decembrie 1823)

Pentru a-și masca sărăcia, afișează o excentricitate de prost gust. Memorii ale vremii păstrează figura stranie a poetului deghizat în moldovean, în evreu, în turc, în țigan, cu o bătă zdravănă în mână și pistoale la brâu.

„Deseori, Pușkin se plimba prin grădina municipală. De fiecare dată își schimba deghizarea. Când sârb, când moldovean, hainele le obținea cu împrumut de la doamne. Moldovenii, pe vremea aceea, purtau anterie. Sau făcea pe turcul sau evreul, vorbind cu puternic accent evreiesc. Chiar și când nu era deghizat, o aripă a mantalei era dată peste umăr, iar cealaltă se târa pe jos. Spunea că este îmbrăcat ca un general.”, scrie o contemporană a sa.

„Deseori îl însoțea pe generalul Inzov la biserica metropolitană. Inzov stătea în față, lângă cor, iar Pușkin, în spatele generalului, care nu îl putea vedea.

În timp ce se așeza în genunchi sau chiar se prosterna, se strâmba la cunoștințele sale feminine, le surâdea sau își agita degetul pe lângă nas, ca și cum le-ar fi certat sau avertizat asupra ceva.”

În fiecare dimineață, în camera pe care o ocupă la reședința generalului Inzov, Pușkin zace prelungit în pat și trage cu pistolul încărcat cu bile de pâine sau ceară. Tavanul este plin de urmele acestei distrații.

Vine vreun amic să-l viziteze? Pușkin îi aruncă o floretă în mână și îl obligă să se apere de atacurile sale.

Vera se agită în pielea goală prin cameră scriind sau declamând în neștire versuri.

Vai de cel ce îl disturbă în aceste momente!

Noaptea joacă cărți, bea și se ceartă cu ofițerii din cercul său de cunoștințe.

Se spune că într-o seară, zărind într-un ungher de magazin o fată drăguță, a intrat călare în prăvălie.

Se pare că se amuza învățându-l pe papagalul favorit al generalului Inzov înjurături moldovenești pe care pasărea le-a reprodus în ziua de Paști în fața unui popă.

Certându-se cu un localnic, Pușkin s-a descălțat și l-a lovit pe nenorocit cu cizma peste față.

Altă dată, băut, l-a agresat pe un funcționar rus și duelul a fost evitat la mustață.

Duelul, cărțile de joc, două modalități de a-și miza viața pe un simplu gest.

Nu se știe exact câte „întâlniri de onoare” a avut la Chișinău. Peste zece, poate ceva mai mult.

În octombrie 1820, Pușkin va duela cu fratele generalului M. F. Orlov, colonelul F. F. Orlov, un colos redutabil, cu un picior amputat prin plagă de război.

Alexeiev, Orlov, Pușkin și Lipardi jucau biliard într-un tripou și beau vodcă. Încălzit de băutură, Pușkin nu mai putea sta locului. Rădea tot timpul, îi împingea pe jucători, le mișca bilele pe masă. Iritat, Orlov l-a tratat pe Pușkin ca „licean”, iar Alexeiev a adăugat că „liceenii merită o corecție”.

Pușkin a devenit palid, a început să înjure, a aruncat toate bilele de biliard pe covor și i-a provocat pe Orlov și Alexeiev la duel. Întâlnirea trebuia să aibă loc a doua zi la

ora zece. „Am să le arăt că nu sunt licean”, repeta mereu Pușkin. Lipardi a reușit până la urmă să îi împace pe adversari. Duelul a fost anulat și înlocuit de un supeu frățesc.

Câteva luni mai târziu, în iunie 1821, o nouă altercație a lui Pușkin cu un anume Deguilly, ofițer francez. Francezul a evitat să rezolve incidentul pe calea armelor. Pușkin i-a trimis o scrisoare-insultă în franceză. Se termina cu „Agreez l'assurance des sentiments que vous meritez” Pușkin, 6 iunie 21.

„Notez encore que maintenant je saurai, en cas de besoin, faire agir mes droits de gentilhomme russe, puisque vous n'entendez rien de droits des armes”. Această scrisoare nu a fost de ajuns pentru a stinge turbarea lui Pușkin. Între poemele sale admirabile, schițează caricatura francezului și o legendă infamantă.

În același an, ceva mai târziu, un alt incident îl poartă pe Pușkin pe terenul de luptă. Jucând bacara cu un ofițer, Zubov, Pușkin, care pierdea ca totdeauna, bănuind că este trișat, s-a ridicat de la masă declarând că nu este drept să plătească o datorie dobândită pe o asemenea cale. Zubov l-a provocat pe Pușkin la duel. Cei doi s-au întâlnit pe un câmp, la Mălina. Pușkin s-a prezentat cu un cornet de cireșe în mână. În fața adversarului care îl țintea, Pușkin mânca cireșe și scuipa sămburii spre ofițer. Zubov a tras și a ratat. Pușkin nici măcar nu s-a clintit. În loc să tragă la rândul său, a întrebat: „- Acum sunteți satisfăcut?” Zubov s-a aruncat spre poet să îl îmbrățișeze, dar acesta l-a oprit cu un gest: „- Ar fi cam prea mult!” S-a îndepărtat apoi demn, cu punga de cireșe în mână. Pușkin a folosit acest episod în povestirea „Un foc de armă” scrisă în 1830. Ca și el, eroul nuvelei mănâncă cireșe sub amenințarea țevii pistolului și refuză să tragă odată ce adversarul a primit satisfacție.

În ianuarie 1822, o nouă dispută și un alt duel cu un ofițer, colonelul Starov. Totul a început la „Casinoul” din

Chișinău. Acolo se aduna toată societatea cosmopolită a locului. Doamnele purtau toalete scumpe cumpărate la Viena, bărbații aveau ori turbane, ori pălării bombate moldovenești. Se dansa. Pușkin era un mare amator de

dans. Excitat, a rugat orchestra să execute o mazurcă. Dar un tânăr ofițer, nou venit în garnizoană, a comandat un vals. Orchestra, executând prima comandă, a început o mazurcă îndrăcită. Dar aceasta însemna privilegiul unui civil în fața unui militar. Colonelul Starov, indignat, l-a chemat pe tânărul ofițer și i-a ordonat să-l oblige pe Pușkin să-și ceară scuze. „- Dar cum aş putea să mă adresez, domnule colonel, nu îl cunosc cătuși de puțin.”

- Nu îl cunoașteți? Ei bine nu-i nevoie să mergeți, o voi face eu pentru dumneavoastră, a declarat Starov.

La terminarea dansului s-a deplasat rapid către Pușkin.

- Ai comis o impertinență față de unul din ofițerii mei. Cereți-i scuze sau veți avea de a face cu mine personal.

- Să mă scuz, pentru ce anume? i-a replicat Pușkin.

Nu știu la ce anume vă referiți. Dar în ceea ce vă privește, sunt la dispoziția Dumneavoastră.

- Ei bine, pe mâine Alexandr Serghievici.

- Excelent, domnule colonel!

Duelul a fost fixat pentru ziua următoare, la nouă dimineața.

Starov era celebru pentru curaj, calitățile sale de trăgător și stilul său de profundă demnitate.

Pușkin era mândru de a avea un asemenea adversar și

nerăbdător să se măsoare cu el.

Aștepta ora confruntării cu o veselie nervoasă, ca și cum ar fi fost sărbătorit.

Își grăbea martorul, Alexeev, să plece cât mai curând căci dorea să sosească primul.

Când cei doi adversari s-au întâlnit, un viscol, extrem de violent mătura câmpul.

Bariera era fixată la șaisprezece pași.

(continuare în pagina 30)

Pușkin, autoportret

Raportul Moruzov

Am onoare a depune alăturat memoriul asupra situației din Basarabia, ca rezultat al cercetărilor făcute în această parte a țării.

*Șeful Serviciului Secret
M. Moruzov*

Asupra situației din Basarabia au apărut în ultimul timp diverse comentarii, unele cu caracter destul de alarmant ca să provoace îngrijorare în toate cercurile din țară și anumite impresii în străinătate.

Pentru lămurirea acestei chestiuni am întreprins personal cercetări pe întreg teritoriul acestei părți de țară, ajutat de o echipă formată din cei mai buni agenți ai acestui serviciu, și ca cercetarea să fie cât mai completă, am apelat la toate sursele informative, vizând în special elementele și grupările locale în posibilitatea de a ne furniza datele necesare acestei cercetări.

Astfel, am luat contact cu membrii mai importanți ai partidelor din opoziție, cu elemente a diferitelor categorii sociale, ca proprietari, industriași, negustori, cât și cu corespondenții de ziare. O atenție deosebită am dat și funcționarilor publici, preoților, corpului didactic, magistraților, cât și organelor informative civile și militare, îndeosebi ale Siguranței Statului.

Cele obținute din toate aceste surse au fost verificate de către echipa specială și fiecare caz în parte, în mod suplimentar, controlat personal și de mine.

În cercetarea întreprinsă nu m-am mărginit numai să înregistrez cele constatate, ci am căutat să aprofundez chestiunile, studiind faptele cât și cauzele în toată complexitatea lor.

Bazat pe acest material informativ verificat, situația din Basarabia se prezintă astfel:

De la realipirea acestei provincii, au urmat trei faze bine distincte:

I-a) a entuziasmului național, care a ținut până la înfăptuirea actului unirii;

a II-a) a organizării administrative, înfăptuite la adăpostul stării de asediu;

și a III-a), actuala, a trecerii la situația normală prin ridicarea stării de asediu.

Asupra fazei I-a, nu este nimic de comentat, decât ca act istoric.

Faza a II-a trebuie să fie examinată cu toată obiectivitatea, pentru ca să ne putem da seama de repercusiunile și asupra populației locale, deoarece în Basarabia, această perioadă de reorganizare și consolidare administrativă, așa cum s-a făcut, ne-a adus cel mai mare rău, căci în acest timp, prin cele

petrecute acolo, s-a săpat o prăpastie între noi și basarabeni.

Explic:

Guvernele care s-au succedat, preocupate de chestiuni fundamentale în reorganizarea noastră ca stat, au neglijat starea de fapt ce se crea, fără știrea lor, în această provincie, căreia i se cereau numai majorități în alegeri, în urma cărora localnicii comunicau doar știri liniștitoare asupra stărilor din această provincie, pe când în realitate se petreceau următoarele:

La realipirea acestei provincii, în Basarabia au fost trimiși - la întâmplare - ca funcționari, oricine.

Făcând o statistică a acestor elemente, am fi foarte mulțumiți dacă 10% din ei și-ar fi îndeplinit în mod conștiincios datoria. Restul însă, în unire cu elemente locale de aceeași categorie, au format pur și simplu asociații și, abuzând prin funcțiile ce dețineau, au comis abuzuri, au discreditat și pe cei din restul regatului, lăsând și urme adânci de nemulțumire în populație.

Nu e locul să înșir tot ce s-a comis, readuc doar câteva cazuri tipice, unul constatat acum la Ismail:

Un perceptor a fost prins operând cu două feluri de registre. Unul cu chitanțiere de control, oficiale, altele false. După un timp, pe bază de garanții, a fost pus în libertate. Actualmente, el colindă satele și amenință pe locuitorii care au reclamat să revină asupra unor declarații, căci, zice el, în curând se va aplica din nou starea de asediu, el va reveni la postul său și îi va aranja așa cum știe el.

Un alt caz:

Actualul atașat militar la Constantinopol, maiorul Chiriacescu, mi-a istorisit următoarele în 1928, în prezența domnului colonel Glatz:

„Am fost căsătorit cu o basarabeancă, fiica unui fost înalt demnitar la Curtea Imperială Rusă, care trăiește acum la proprietatea sa din județul Soroca. Cu ocazia unei vizite făcute acestuia, mi s-a plâns că jandarmii i-au ridicat, din curtea proprietății, cantități mari de fânețe, fără nici o discuție și plată. Înapoindu-mă la București, am adus cazul la cunoștința ministerului, care a ordonat o anchetă. Cu o zi înainte de a se trece la cercetări, s-au prezentat jandarmii noaptea la d-sa, spunându-i: dacă nu va retrage declarația, i se va da foc casei și nici d-sa nu va scăpa cu viață. A doua zi, înaintea autorității a renunțat nu numai la reclamație, dar ceva mai mult, a făcut apel la mine ca să nu mai fac demersuri, căci îl expun la consecințe distrugătoare”.

Ce a determinat pe jandarmii, grade inferioare, să facă abuzuri nu știu, dar știu că comandantul companiei de pe atunci al județului Soroca dispune azi de câteva milioane și, bazat pe faptul că am fost colegi de liceu, mi-a oferit 500.000 lei ca să intervin pentru avansarea sa, în mod excepțional, la gradul de maior.

Un alt caz:

O cunoștință de-a mea, după o ședere de 2 ani ca preceptor în Basarabia, s-a înapoiat cu o avere care m-a minunat.

Cazului de la Tătar Bunar i s-a dat numai o importanță unilaterală, trecându-se peste cauze care și ele prezentau o deosebită importanță. Expun aici informații care evidențiază și o latură a abuzurilor comise în această împrejurare, tolerată și acoperită deci, la mijloc fiind și altele mai mari, care nu permiteau evidențierea lor.

În chestia abuzurilor săvârșite în Basarabia, Marele Stat Major, în diferite rânduri, a fost nevoit să intervină ca să pună capăt unor anumite fapte abuzive.

De exemplu:

Locuitorii riverani nu-și puteau adăpa caii în Nistru pentru că întârziaseră să are zeci de hectare pentru comandantii companiilor de grăniceri; nu puteau muia cânepa, până când nu isprăveau de treierat pentru aceiași comandanți; nimeni nu avea posibilitatea să viziteze cetatea de la Soroca, căci acolo tot comandantii grănicerilor țineau crescătorii de rămători; pescarii de la Vâlcov și din întreaga regiune nu mai puteau pescui deoarece nu mai erau în stare să satisfacă nenumăratele cereri ale comandantului plutonului de grăniceri local, care nu se mulțumea câteodată nici prin a primi minimum 50-60.000 lei lunar ce se stabilise. După ce ofițerul a fost mutat și trimis înaintea judecății, s-a constatat că i s-a dat 1.560.000 lei într-un singur an, bani storși prin diverse sisteme, de la pescari.

Mi-a fost penibil să asist când președintele Cooperativei „Morun” din Vâlcov (cooperativă care dispunea de un capital de 22.000.000 lei) s-a dezbrăcat și mi-a arătat urmele adânci lăsate de bătăile suferite atunci când a încercat să reclame cazul expus celor în drept. Ca încheiere asupra acestui capitol, mai e de relevat și următoarea chestiune importantă:

Serviciul de Siguranță al Statului din Basarabia a cărui menire era, mai ales aici, să vegheze asupra întregii situații din această provincie, a abandonat înalta sa menire și invidios de afacerile rentabile ale altora a încercat să bată recordul în această materie.

Insinuările, tieluirile, provocările au luat proporții fantastice, a căror faimă a trecut și peste hotare, cu deosebire în cazul tipic cu proclamarea Marelui Duce Chiril, ca împărat al Rusiei.

Faptul s-a petrecut astfel:

La Chișinău s-a înjghebat o grupă de provocatori,

în frunte cu refugiatul rus Acațatov. Siguranța locală a emis un act, următor căruia aceștia ar fi venit din Rusia în secret și ar aparține unei mari organizații naționaliste locale, cu scop de a proclama pe Marele Ducele ca împărat al Rusiei.

Înarmați cu actele Siguranței, această grupare, pe lângă care s-a atașat și un preot originar din Basarabia, purtătorul unei icoane zisă făcătoare de minuni și adusă special din Rusia, în realitate însă sustrasă din casa unei văduve din Chișinău, au plecat la Nisa unde s-a citit Marelui Duce proclamarea ticluită, de împărat al Rusiei, încredințându-i-se și icoana în chestiune, obținându-se cu această ocazie o însemnată sumă de bani.

În posesia acestui document, Marele Duce s-a adresat Curții Regale a Marii Britanii, cerând sprijin pentru o eventuală înfăptuire. Curtea britanică a cerut informații la Intelligence Service care, procedând la verificare, a constatat cele de mai sus.

Oricine a avut nevoie să procure acte, aranjări de refugiați, de trafic refugiații sau să îndeplinească vreo misiune în interesul altor state s-a adresat Siguranței din Basarabia, de care a fost servit cu prisosință.

Ca să evidențiez modul cum a funcționat centrala acestui serviciu din Chișinău, adică Inspectoratului General de Siguranță de sub conducerea dlui Husărescu, redau și următoarele date, de extremă importanță:

Cu ocazia prinderii spionului Tibacu de către grăniceri, acesta a declarat:

„Inspectoratul de Siguranță din Basarabia, de fapt, a fost condus de G.P.U. din Odessa, iar activitatea acestui serviciu se expunea în scris și de regulă în trei exemplare; unul se trimitea la București, altul pentru arhivă și al treilea se trimitea la G.P.U. din Odessa”.

Din cercetările întreprinse s-a constatat că:

Spionul Caraman îndeplinea funcția de subșef al biroului de informații pentru Rusia la acest Inspectorat;

Cernah, un însemnat funcționar al G.P.U. din Odessa, figura ca agent la Chișinău;

Crainic, subșeful Serviciului de spionaj al frontului de Est, depinzând de G.P.U. din Odessa, a venit la Chișinău conducând personal serviciul său din chiar biroul Inspectoratului de Siguranță din localitate și asta în calitate de funcționar al statului nostru.

S-a constatat că tot G.P.U. din Odessa scotea la Chișinău un ziar „Ultro”, figurând aici sub tutela altora, dar care de fapt era oficiosul lor condus de Stainhaus, tot de la G.P.U. Acesta, după verificările făcute, a figurat și el ca funcționar al Siguranței din Chișinău.

S-a mai constatat că secretarul comisiei mixte, comisarul Angica de la același inspectorat, era tot ageritul lui G.P.U., nu mai notez alte elemente ca dactilografi etc, recrutați la Chișinău, apoi răspândiți și în alte regiuni, așa cum a fost trimis Tibacu la

București, socotit ca de prisos la Chișinău.

Rezultă deci că, aproape în total, personalul de Siguranță din Basarabia, deși salarizat de statul nostru, nu era în realitate decât o secție a G.P.U. organizată solid pe teritoriul nostru.

Din dosarele Marelui Stat Major ar reieși acum explicația faptelor că oamenii urmăriți de serviciile de informații militare, la care s-au găsit arme explozibile, conducători de case de spioni, curieri etc., găseau ocrotirea la acel Inspectorat. Menționez între altele cazul de la Jarova, unde cei urmăriți s-au înapoiat cu acte de la Siguranță, astfel că de ei să nu se mai poată atinge nimeni.

Ani de zile trupele noastre din Basarabia nu s-au putut bucura de concedii, ba chiar am fost nevoiți să recurgem și la concentrări și chiar la mobilizări deghizate, bazați pe anumite știri alarmante, date de acest inspectorat de siguranță, sigur emanate de la G.P.U. și transmise prin acest organ informativ al statului, cu scop:

Să ne țină sub o continuă încordare, provocând nemulțumire printre trupe și corpul ofițeresc, care nu s-a putut bucura de concedii, ani de zile;

Să se influențeze masele pentru formarea unui anumit spirit în sânul populației, prin aplicarea măsurilor excepționale; în fine.

Să se formeze o anumită opinie în cercurile externe, cu consecințe dezastruoase, mai ales din punct de vedere al creditului nostru extern și al întregii noastre vieți economice, în general.

Actuala fază prin care trece Basarabia după ridicarea stării de asediu o putem denumi - faza lichidării trecutului - prin trecerea la starea normală, sub toate raporturile.

Odată cu această fază, era firesc să se ridice două chestiuni:

Reacția maselor din cauza faptelor petrecute;

Ca toate organizațiile conspirative să iasă la iveală și să treacă la acțiuni fățișe.

În legătură cu prima chestiune, au urmat unele incidente care au fost cred date uitării, că deși pământul Basarabiei a făcut parte din teritoriul pe care s-a desfășurat o acțiune revoluționară, totuși, exceptând elementul minoritar, moldoveanul basarabean a păstrat și păstrează aceleași mari calități moștenite de la strămoși, între altele, plăcerea de a se răfui la timp cu cei ce i-au făcut vreun rău, ca apoi, repede, să uite modul cum s-au desfășurat aceste manifestații, ele aproape n-au prezentat o importanță deosebită.

Am fost mișcat văzând cum tinerii moldoveni din Basarabia, în cântece și urale, însoțiți de părinții lor, se prezentau cu zile întregi mai înainte la cercurile de recrutare, pentru ca să-și facă datoria de ostași ai țării; în toate gările mici sau mari, o lume imensă era

adunată, atât ziua cât și noaptea, ca să-și petreacă copiii, rudele ori pe prietenii lor, care plecau să-și dea, fără șovăială, tributul pentru apărarea țării.

În ceea ce privește partea a doua, chestiunea trebuie să fie examinată cu toată seriozitatea și să i se dea toată importanța cuvenită, căci tot răul real ce-l reprezintă pericolul de astăzi rezidă tocmai aici.

Este vorba de acțiunea comunistă.

Din cercetările întreprinse, pot afirma că, sub acest raport, în Basarabia nu există comunism, căci dacă ar exista, aceasta ar însemna că ideea principală comunistă este predominantă și în jurul ei se dă lupta pentru realizarea acestui principiu, ori aceasta nu există.

Există însă altceva și anume comuniștii, de diferite categorii, pe care îi voi enumera și care dacă deocamdată nu reprezintă o mare forță, dar prin forma în care acționează, cât și prin sistemele la care recurg, pot provoca acțiuni din cele mai dăunătoare în ceea ce privește ordinea și siguranța însăși a statului nostru.

În Basarabia există trei categorii de comuniști:

1. Comuniștii huligani, produs îndeosebi al vieții din trecut a stăpânirii rusești și părtași activi în acțiunile din perioada revoluționară;

2. Muncitorii propriu-zisi de la orașe, care sunt îmbibați de aceste idei; și

3. Cea mai importantă categorie a tineretului comunist, format îndeosebi din evreei de ambele sexe care, prin modul de organizare, prin îndrumarea sistematică cu care sunt pregătiți, cât și prin modul cum se manifestă, reprezintă o forță capabilă să se dezvolte și să înfăptuiască anumite acțiuni în conformitate cu programul revoluționar al Internaționalei a III-a, influențat de principiile lui Buharin.

Categoria I-a este formată din trântori, din cei certați cu justiția sub diferite forme ca: participanți la acțiuni revoluționare, agitatori, spioni tâlhari etc., iar numărul acestora se ridică la circa 2 000, în întreaga Basarabie.

Categoria a II-a e alcătuită din muncitorii, în sânul cărora au predominat întotdeauna anumite idei de nuanțe socialiste și al căror număr se ridică în Basarabia la circa 3.000.

Categoria a III-a, a tineretului comunist, e reprezentată, din punct de vedere numeric, prin circa 10.000.

Atât huliganii, muncitorii, cât și tineretul comunist sunt recrutați din elementul orășenesc. Elementul de la sate însă nu este contagiat și cu greu se poate acapara, date fiind însăși condițiile de viață caracteristice elementului sătesc, care sunt în contradicție completă cu ideologia bolșevică și au ca dovadă lupta ce se dă în Rusia între ideea comunistă și principiul conservativ de viață al sătenilor.

(*va urma*)

Drama lui Constantin Beccin *

Acum, după ce am străbătut peste două mii de kilometri prin satele și orașele eliberate de sub teroarea bolșevică, de câte ori mă gândesc la Basarabia, îmi apare în minte drama țăranului Constantin Beccin din satul Feștelești, județul Tighina.

Mergeam cu o căruță într-o Duminică dimineață, pe un drum de țară, în sudul Basarabiei, printre lanurile de grâu, care se înălțau, aurii, ca niște vâpăi, în bătaia soarelui, țăranul, care mâna caii, mi-a arătat cu degetul, spre stânga, un sat pierdut între lanurile de grâu:

- Acolo e satul Feștelești.

Pe urmă, după o pauză lungă, mi-a istorisit întâmplarea cu Constantin Beccin.

Beccin era culac, adică un om gospodar. Din pricina asta a avut de suferit de la bolșevici, ca toți culacii din Basarabia și Bucovina, cele mai grozave asupriri.

Într-o zi, primarul bolșevic al satului Feștelești a apărut în pragul casei lui Constantin Beccin și i-a spus:

- Până mâine să dai pentru sat cinci sute de ruble.

Săteanul, care știa că și-a plătit dările, adică a dat toată recolta pe care o avea, și-a vândut lucrurile din casă și straietele ca să poată acoperi restul de bir, a căutat să înduplece inima primarului și a agentului de la percepție, spunându-le:

- Deși am plătit tot birul, v-aș da bucuros încă cinci sute de ruble. Dar nu mai am. Nu am nici ce vinde, ca să scot banii.

Oamenii stăpânirii nu aveau însă de gând să se lase înduplecați.

Dacă până mâine seara nu aduci cinci sute de ruble, pleci în Siberia. Apoi oamenii stăpânirii au plecat.

Culacul a rămas acasă frământându-și mintea în fel de fel de chipuri pentru a găsi un mijloc prin care să dobândească cele cinci sute de ruble cerute de stăpânire.

Dar până a doua zi dimineața, țăranul, care vânduse

tot ce avea și rămăsese în sapă de lemn, nu putuse scoate nici o rublă.

Disperat, fiindcă știa că dacă până seara nu are să dea banii pleacă în Siberia, el s-a dus la un prieten și i-a spus:

- Uite ce pacoste s-a abătut din nou asupra mea. Dă-mi cinci sute de ruble, că altmintrelea înfund pușcăriile.

Celălalt sătean și-a scotocit sertarele și până la urmă i-a dat lui Constantin Beccin 300 de ruble.

- Mai mult nu am. Caută de-i înduplecă și tu, să te lase în pace cu trei sute de ruble.

Pe la amiază, culacul s-a prezentat primarului și l-a implorat să-i reducă acest bir excepțional, la trei sute de ruble, fiindcă a colindat tot satul și toate satele vecine, dar peste aceste trei sute de ruble nu mai poate găsi nici o copeică.

- Dacă până diseară nu aduci 500 de ruble, pleci în Siberia.

Sentința era clară, clar și faptul ca omul va fi dus în Siberia dacă nu depune suma cerută de stăpânire. De aceea, țăranul Constantin Beccin a pornit buimac

pe ulițe mergând în neștire. Într-un târziu, s-a pomenit în satul vecin unde s-a jeluït cunoscuților. Dar banii tot nu i-a găsit.

Soarele era aproape de asfințit. Dacă se întoarce în sat fără cele cinci sute de ruble, avea să fie imediat arestat. Și cum omul nu avea bani, a rămas ascuns la niște cunoscuți.

A stat ascuns, necoborând nici ziua, nici noaptea din podul unui șopron, aproape o săptămână. Dar oamenii stăpânirii l-au găsit pe Constantin Beccin și acolo. Când a văzut el că polițiștii intră pe poartă, a coborât din pod, s-a ascuns într-un lan de grâu, apoi a început a fugi pe ogoare. Polițiștii călări îl urmăreau.

Deși alerga de îi curgeau nădușele și îi erau straietele learcă el, țăranul Constantin Beccin a simțit

că va fi ajuns din urmă și prins.

Atunci s-a oprit în mijlocul lanului de grâu. A aplecat cu mâna spicele, înalte cât el, și s-a așezat peste ele, cu fața în sus. „Oare grâul pe care eu l-am muncit o viață întreagă, fără odihnă, cu trudă și dragoste, mă va tăinui din calea lor?”, și-a zis Constantin Beccin.

Spicele erau aurii ca niște vâpăi și grele de rod. Soarele înălțat deasupra câmpurilor înfierbânta „țărâna”. Dogorea. Constantin Beccin s-a închinat câteva clipe, în gând, fără cuvinte. Un vânt ușor a prins a legăna grâul înalt, care a început să-și foșnească spicele.

Părea că lanul acela nesfârșit se pleacă, a rugăciune, la picioarele Cerului, cerând îndurare pentru nenorocirea țaranului.

Părea apoi că lanul de grâu se pleacă pentru a acoperi și a șterge urmele fugarului, pentru a nu le descoperi polițiștii și pentru a ascunde cu foșnetul lor bătaia, ca de ciocan, a inimii lui Constantin Beccin.

Dar toate erau în zadar: grâul se revărsa ca niște valuri înalte în calea călăreților și nu-i putea opri. Polițiștii alergau, înotând prin grâul care trecea de piepturile cailor. Constantin Beccin a auzit aproape de el tropotul copitelor care sfărâmau spicele și țărâna, cu potcoavele. Inima lui Constantin Beccin încetase parcă de a mai bate și sângele îi fugise din obraji:

Fugarul era palid ca paiul grâului pe care ședea întins.

Deodată, soarele a început parcă a dogori mai tare.

Tropotele cailor se auzeau foarte aproape. Constantin Beccin a scos din buzunar, încet, briceagul cu care curăța pomii și via, apoi l-a deschis și cât ai clipi și-a tăiat beregata.

Nu reușise să o taie complet, căci custura i-a căzut din mână.

Sângele a început însă a curge, fierbinte și roșu, peste pieptul lui pârlit de soare, peste cămașă și peste spicele aurii ale grâului care îi slujeau de așternut.

De pe paiule de aur ale grâului, picăturile de sânge s-au scurs pe țărâna înfierbântată. Boabele de pământ dogorit au cules, sorbind, fiecare picătură de sânge.

Când au ajuns călăreții criminali, Constantin Beccin zăcea cu ochii deschiși mult spre soare pe grâul înroșit de sânge, mai mult mort decât viu.

Constantin Beccin nu mai vedea nimic. Nu mai simțea nimic. Gâtul îi era roșu, parcă-l înfășurase cu o basma. Și soarele dogorea grozav de fierbinte, deasupra câmpurilor nesfârșite ale Bugeacului.

Mireasma ogoarelor se înălța cuvios spre văzduhurile limpezi și curate, ca un fum nevăzut de tămâie.

Atunci - dacă cineva ar fi privit mai de aproape ochii lui Constantin Beccin, care erau mult deschiși, și

dacă ar fi privit apoi Cerul, ar fi văzut că erau la fel de curați și de albaștri: și ochii lui Constantin Beccin și Cerul!... De când am auzit această întâmplare, povestită simplu de țăranul care mâna caii într-o Duminică dimineață, când mergeam cu căruța pe un drum de țară printre ogoarele Tighinei - drama lui Constantin Beccin mă urmărește pretutindeni.

Trecând printre lanurile de grâu și de secară ale Basarabiei, tresar la cel mai mic zgomot: mi se pare că dintre valurile aurii iese, înspăimântat și fugărit, țăranul Constantin Beccin, cerând să-l salvăm.

Alteori, mă opresc și cercetez cu privirile câmpurile: mi se pare că, în acel moment, undeva, în mijlocul lanurilor de grâu, Constantin Beccin își taie beregata cu briceagul...

Atunci ascult: lanul foșnește mătasea paielor ca să nu audă bătăile, ca de ciocan, ale inimii lui Constantin Beccin.

Trec mai departe, dar imaginea îmi revine mereu în minte.

O, dar dacă în Basarabia ar fi fost un singur Constantin Beccin!

Între Prut și Nistru au fost fugăriți, ca și Constantin Beccin și mai grozav decât dânsul, sute de mii de oameni.

De aceea tresar la fiecare zgomot, așteptând să-i vad ieșind, learcă de sudoare și fugind cu briceagul în mână, gata să-și taie beregata, la marginea fiecărui ogor.

Drama aceasta au trăit-o toți basarabenii. Unii și-au pus capăt vieții. Cei mai mulți au fost însă prinși de bolșevici și coborâți în întunericul pușcăriilor, duși în infernul de gheață al Siberiei sau asasinați în camerele de tortură și execuție.

Satele și orașele au rămas pustii.

În cursul celor peste două mii de kilometri pe care i-am parcurs prin teritoriile dezrobite, intrând în satele și orașele care ardeau, ori trecând printre ogoarele incendiate, aveam impresia că fără conținere calc nu numai peste țărâna înfierbântată de soare a Basarabiei - ci și peste sângele curs din beregata lui Constantin Beccin.

Și pieptul mi se cutremura.

* * *

Drama lui Constantin Beccin am încercat să o cuprind în această carte. Căci ea e drama tuturor românilor basarabeni. Și am căutat, mai ales, să mă apropiez de inima lor cu inima mea...

*** Fragment din romanul *Ard malurile Nistrului*, Virgil Gheorghiu**

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ DE LA BĂLȚI ÎN MEDIUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

*
Elena HARCONIȚĂ

În atmosfera vieții universitare actuale, determinată de o atitudine creativă, de aplicarea noilor tehnologii și a metodelor interactive de instruire, formarea unei personalități cu un înalt intelect nu se poate produce fără aportul Bibliotecii și al bibliotecarului, care, într-o instituție de învățămînt, sînt sufletul și oglinda proceselor de instruire și cercetare.

Nu în zadar, în multe țări din Occident (de asemenea și în Bălți), Biblioteca, infrastructura intelectuală a țării, este inclusă în protocolul vizitelor, căci după modul lor de organizare se judecă activitatea întregii unități de instruire. Iar bibliotecarii în ultimii ani manifestă tot mai multă inventivitate, creativitate, inițiativă, comunicabilitate, siguranță și credibilitate. Activînd în sisteme deschise și democratice, fiind printre primii aplicanți ai noilor tehnologii informaționale și comunicaționale, bibliotecarii le folosesc în calitate de instrumente inerente de lucru și modalități moderne de a promova colecțiile, serviciile și produsele bibliotecare.

Parte integrantă a procesului de studii și cercetare științifică, clasată de Guvern la categoria superioară, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți este *una dintre cele mai mari biblioteci din Europa de Est* (Revista ONU în Moldova, 2001, nr. 4(9)), este Centru Biblioteconomic, Bibliotecă Depozitară Regională a Băncii Mondiale, membru al Consorțiului REM (Resurse Electronice pentru Moldova), implicată în proiectele naționale Memoria Moldovei, Sistemul Național de Biblioteci al Republicii Moldova: realizarea modelului strategic, Cercetare și dezvoltare în cadrul sistemului național de biblioteci.

Actualmente, bibliotecarii universitari bălțeni participă și în realizarea a trei proiecte internaționale cu parteneri din Europa: Lituania, Letonia, România, Ungaria, Norvegia, Irlanda, Germania, Grecia:

- MISISQ - Modern Information Services for Improvement Study Quality = Servicii Informaționale Moderne pentru Îmbunătățirea Calității Studiilor (MISISQ), Programul TEMPUS, 2013-2016;

- ERASMUS + Library Network Support Services: modernising libraries in Armenia, Moldova and Belarus through library staff development and reforming libraries (LNSS) = Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor în Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor (2015 -2018);

- Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova, finanțat de Programul Norwegian de Cooperare în domeniul învățămîntului

superior cu Eurasia, dezvoltat în parteneriat între Universitatea din Bergen, Norvegia, Universitatea Transilvania din Brașov, România și 18 biblioteci universitare din Moldova, 2016-2019.

Biblioteca a participat la proiectul lansat de UNESCO pentru elaborarea e-publicației *Resurse privind cultura informației din lume (Overview of Information Literacy Resources Worldwide)*, prezentînd 25 de resurse tematice proprii cu caracter instructiv, în format electronic. 19 surse electronice elaborate de bibliotecarii USARB privind instruirea în domeniul culturii informației au fost incluse în ediția a 2-a a volumului *Privire de ansamblu asupra resurselor privind Cultura informației la nivel mondial*, apărut sub egida UNESCO în anul 2014 la Paris, 668 pagini.

List of Selected Information Literacy Resources Available in the Romanian (Română) Language // Overwien of Information Literacy Resources Worldwide/ by Forest Woody Harton Jr. - 2nd ed. - Paris, 2014. - p. 530-540. - Disponibil: <http://infolit.org/wp-content/uploads/2014/10/UNESCO-IL-ResourcesEd.2.pdf>

* * *

Astăzi, activitatea Bibliotecii Științifice USARB este asigurată de 52 de salariați, 87% sînt deținători ai categoriilor de calificare. Participînd de-a lungul anilor la prestigioase concursuri organizate de Asociația Bibliotecarilor, 16 colaboratori au obținut (în perioada 2000-2015) înaltul titlu de Laureat al Concursului Național *Cel mai bun bibliotecar al anului*, 74 de lucrări elaborate de bibliotecarii de la Bălți au fost apreciate cu Premii prestigioase, inclusiv Premiul Mare în cadrul Concursului Național *Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei*. Bibliotecarii bălțeni sînt deținători ai înaltelor distincții de stat (Ordinul Gloria Muncii și Medalia Mihai Eminescu, titlul onorific Om Emerit), diplome și premii din partea Ministerului Educației, Ministerului Culturii, ABRM), administrației municipiului Bălți și a rectoratului USARB. De asemenea, ei sînt implicați în activitatea Consiliului Biblioteconomic Național (CBN) pe lângă Ministerul Culturii și Consiliului Bibliotecilor din Învățămînt pe lângă Ministerul Educației, Asociației Bibliotecarilor din R. Moldova și Filialei Bibliotecii de învățămînt din Nord (BIN) a ABRM, Comitetului Tehnic de standardizare nr.1 „Biblioteconomie, Informare, Documentare”, Senatului și comisiilor USARB.

Bibliotecarii gestionează o colecție enciclopedică de 1 021 919 unități materiale (la 01.01.2016) în 299 128 titluri, în 57 limbi și în valoare de peste 11 milioane 876 mii lei (circa 550 mii Euro). Anual achiziționează 10 mii ex./5 mii titluri, abonează circa

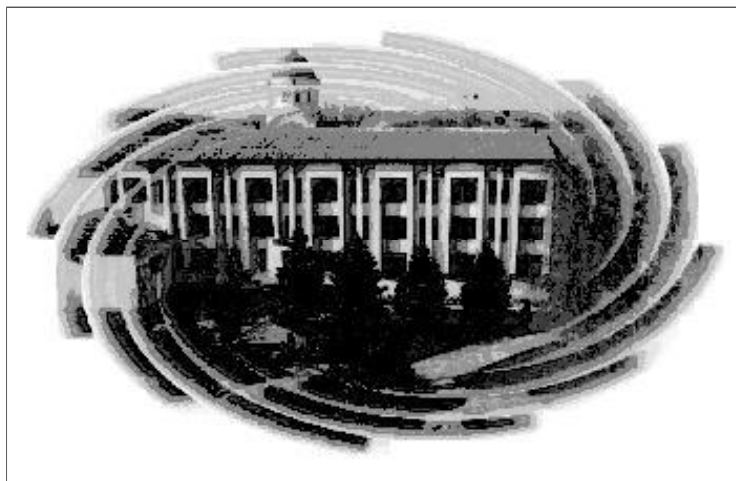
200 titluri reviste și ziare și asigură accesul la circa 60 baze de date: Springer, EBSCO, MoldLex, bazele de date ale ONU, Consiliului Europei, Băncii Mondiale, NATO, EU Bookshop, Cambridge Journals Online, DOAJ, Oxford Reference ș.a. prin care studenții și profesorii consultă conținuturile integrale a 58 214 reviste și 214 474 cărți în format electronic.

Datorită unicului corp (clădire modernă cu 4 nivele, o suprafață de circa 6 000 m²), dotată cu echipament tehnic performant, studenții și profesorii beneficiază de mai multe oportunități pentru actele de învățare, cercetare, culturalizare, formare a competențelor informaționale. Spațiile atractive asigură confortul și normele estetice pentru 10 000 de utilizatori per an care o vizitează de aproape 300 mii de ori și împrumută, prin 12 săli de lectură (763 locuri) și 4 săli de împrumut, mai bine de 800 mii de documente. Feedbackul cu utilizatorii, sporirea accesului deschis la produsele bibliotecare a evoluat prin punctele de acces la conexiunea globală: site-ul Bibliotecii (<http://libruniv.usarb.md>), 4 conexiuni la biblioteci deschise, 8 conexiuni la rețele sociale, 3–bloguri, 1–wiki (circa 2 000 de postări pe an). Pe site-ul Bibliotecii sînt contorizate anual circa 60 mii de vizite virtuale, deschise 465 mii pagini și efectuate 2,7 mln accesări.

* * *

În anul 2015, Biblioteca a sărbătorit 70 de ani de la fundare, iar la 1 septembrie 2016 va marca 30 de ani de activitate.

Istoria Bibliotecii universitare bălțene începe în octombrie 1945, odată cu înființarea Institutului Învățătoresc în al doilea oraș ca mărime demografică și economică în Republica Moldova. Inițial, Biblioteca era localizată în fostul Liceu de fete „Domnița Ileana”, deținea doar 101 cărți și ocupa un spațiu de 36,6 m². Mai târziu, au fost deschise săli de lectură în mai multe corpuri de învățămînt, iar în anul 1986 a fost inaugurată o clădire nouă, cu o arhitectură și tehnologie funcțională pentru Instituția Cărții. Casa Albă - așa o numea Faina Tlehuți, directoarea care s-a zidit 17 ani (atîta a durat construcția) în pereții acesteia. De cele mai înalte onoruri și cuvinte de laudă s-a bucurat Faina Tlehuți nu doar pentru managementul de performanță, calitatea muncii, serviciile oferite utilizatorilor, dar anume pentru meritul de a fi reușit să înalțe în inima campusului universitar o bijuterie de Bibliotecă cum nu se mai afla în Republica Moldova. Cu o arhitectură ce armonizează cu Catedrala Sfinților Constantin și Elena (ctitorită de Mitropolitul Visarion Puiu), în anul 1989 proiectul edificiului Bibliotecii din Bălți a fost apreciat cu Diploma Uniunii Arhitecților din Moldova pentru cea mai reușită construcție arhitecturală din Republică. Clădirea construită atunci înnobilează și astăzi partea centrală a municipiului Bălți atît din punct

de vedere arhitectural, cît și în calitate de model clasic de raționalitate și spiritualitate. Aflată în inima campusului universitar, Biblioteca posedă un grad sporit de accesibilitate, este flexibilă, supunîndu-se ușor schimbărilor sub impactul factorilor interni și externi. Arhitectura favorizează punerea în valoare a colecțiilor și a serviciilor oferite. O structură ușor de conceput și cu mari facilități de utilizare. La intrarea în Bibliotecă, utilizatorul este întîmpinat de teleinformațiile diverse despre Universitate și Bibliotecă, despre datele remarcabile ale anului, manifestările culturale preconizate și promovate, precum și alte informații utile care îl introduc pe beneficiar în spațiul cultural și științific național și global. Spațiile sălilor de lectură, holurile de la fiecare nivel sînt folosite pentru organizarea expozițiilor documentare și vernisarea lucrărilor de artă.

Biblioteca „impresionează prin structura sa judicioasă... condițiile superbe create pentru instruirea studenților și activitatea științifică a profesorilor”, susțin vizitatorii din străinătate. Structură organizațională modernă, bine definită, prin care se asigură serviciile de referință, informare, documentare asigură un deosebit confort. Spațiile luminoase, mobilierul curat și recondiționat, rafturile împrăspătate, designul holurilor și al spațiilor de lectură constituie valorile unei Bibliotecii care se respectă și sînt în mare parte meritul fondatorului - Rectoratului Universității și a harnicilor bibliotecari care dintotdeauna și-au dorit spații energizate pozitiv ce predispun la lectură, cunoaștere, comunicare.

Atitudinea profesională a fost mereu orientată spre dezvoltarea continuă, menținerea imaginii de Bibliotecă Excelentă (titlu pe care l-a obținut încă în anul 1967 prin Ordinul nr. 127 al Ministerului Învățămîntului din RSSM), recunoașterea mărcii și autorității. Peste 11 ani (1978), Biblioteca este calificată drept Bibliotecă Științifică. Ordinul nr. 111 din 4 mai 1990 al Ministerului Științei și Învățămîntului îi aduce Bibliotecii categoria I, ca mai târziu să devină Bibliotecă în afara categoriei (1995) și Bibliotecă de categorie superioară (2003).

Începînd cu anul 1986, viața Bibliotecii cunoaște un curs ascendent. Dimensiunii tradiționale a Bibliotecii

i s-a adăugat dimensiunea inovatoare determinată de impactul produs de noile tehnologii informaționale. Biblioteca capătă vigoare și resurse cu marele sprijin al Rectoratului și contribuțiile generoase ale Fundației SOROS (investiții soft, hard, publicații periodice și cărți în valoare de peste 70 000 dolari). Astfel, printre primele instituții din Republică, Biblioteca universității bălțene începe informatizarea, iar prima conexiune la Internet din Universitate s-a produs anume la Bibliotecă. Despre aceste momente își amintea cu satisfacție Rectorul (1986-2007), academicianul Nicolae Filip, în luarea sa de cuvânt cu prilejul aniversării a 60-a a Bibliotecii Științifice.

* * *

Colaborările naționale și internaționale cu circa 30 de parteneri din Republica Moldova, România, Elveția, SUA, Marea Britanie, Ucraina, Rusia, Franța, Lituania, Germania, contribuie esențial la creșterea și accesul resurselor info-documentare. În ultimii ani au fost realizate mai bine de 26 de proiecte de investiții, cercetare/dezvoltare și de organizare.

În organigrama Bibliotecii sînt integrate cîteva structuri și colecții internaționale distincte care suplimentează considerabil fluxul informațional. Acesta este Centrul de Documentare al Organizației Națiunilor Unite (2001), Colecția Institutului Goethe - București (2003); Fondul Wilhelmi (2004), Punctul de Informare al Biroului Consiliului Europei (2007) care a trecut în Centrul de Informare a Uniunii Europene (2011), Colecția Institutului Cultural Român (2009) și Punctul de Informare NATO (2010).

În anul 2015, Ministrul delegat pentru relațiile cu românii de peste hotare, Angel Tîlvăr, s-a arătat încântat de grandoarea și bogăția bibliotecii universitare, făcînd o donație importantă de carte românească. „Am văzut una dintre bibliotecile care mi-au plăcut mult, o bibliotecă plină de viață, o bibliotecă ce mi-a confirmat proverbul *Omul sfințește locul...*, un loc în care oamenii vin să se întâlnească, să se informeze, să schimbe idei, să aibă acces și să se documenteze pe toate problemele”. Ministrul a declarat că în incinta Bibliotecii va fi deschis un centru de cultură românească¹.

Proiectul de donație The East and Central European Journal Donation Project „Social Research”- JDP - SUA a adunat la Bălți o colecție valoroasă de circa 5 000 de reviste în limba engleză pe domeniile de profil ale universității.

Timp de un an (2012-2013), cititorii au beneficiat gratuit de serviciile sălii de lectură virtuale a Bibliotecii electronice, a tezelor de doctorat din colecția Bibliotecii de Stat din Rusia.

În anii 2013-2016, un alt Proiect de Parteneriat dintre Moldova și Germania: *Dezvoltarea învățămîntului ingineresc în Moldova*, cu implicarea Universității din Landshut, a Serviciului German de Schimb Academic (DAAD) și Compania Draexlmaier a îmbogățit esențial colecția Bibliotecii cu literatură

științifică și didactică în peste 1 300 de unități materiale, în limbile germană, engleză, română, valoarea totală fiind de 21 000 Euro.

Conform unor teorii susținute în ultimii ani, biblioteca tradițională pare a fi depășită cu desăvîrșire, locul ei fiind ocupat tot mai insistent de biblioteca virtuală. Datele statistice demonstrează că Internetul conține deja mai multe documente decît în toate bibliotecile lumii, numărul lui de utilizatori crește masiv în fiecare an mai bine de două ori. Desigur, documentele electronice și noile tehnologii informaționale oferă mult mai multe și distincte avantaje, dar într-o instituție de învățămînt întotdeauna este nevoie de documentul imprimat. Fapt ce este confirmat și de un studiu recent din Marea Britanie în care 70% din studenții participanți susțin puternic afirmația „Eu prefer să am toate materialele mele de curs în format imprimat”.²

De aceea, în conformitate cu misiunea de susținere a proceselor educaționale și de cercetare, Biblioteca continuă să-și dezvolte colecțiile documentare, menținîndu-le mereu actuale, pe profilul specialităților și temelor de cercetare, exprimînd mare recunoștință donatorilor și bibliotecilor partenere deoarece, în fiecare din cei 25 de ani de independență ai Republicii Moldova, donațiile, proiectele și schimbul interbibliotecar constituie 80-90 la sută din achizițiile Bibliotecii.

O valoare incontestabilă pentru comunitatea academică îl are Fondul Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Negri” din Galați (1992), despre care vorbesc cu recunoștință, în repetate rînduri autoritățile universitare și bibliotecarii bălțeni, fapt despre care semnalează și revista americană *Library Trends* în anul 2015.³

Note:

¹ RÍOSAMAYA, JULIANA AND SECKER, JANE (2016). Choosing between print and electronic... Or keeping both? Academic Reading Format International Study (ARFIS) UK Report. *Learning Technology and Innovation (LTI)* [on-line]. Disponibil: <http://eprints.lse.ac.uk/67028/>

² TÎLVĂR, Angel. „...Am cunoscut oameni extrem de dedicați românismului și păstrării identității românești!” : [Interviu telefonic realizat cu ministrul delegat pentru relațiile cu românii de peste hotare Angel Tîlvăr] // *Jurnal Românesc*: pentru românii de pretutindeni [on-line][citat 28.03.2015]. Disponibil: <http://www.jurnalromanesc.ro/jr1/index.php/jurnal-mh/item/1321-am-cunoscut-oameni-dedicati-romanismului-si-pastrarii-identitatii.html>

³ ANGHELESCU, Hermina G. B., BEJAN Eugenia. Libraries in Moldova: The Road to Renewal in Hard Economic Times // *Library Trends* [on-line]. 2015, Vol.63, nr. 4, pp. 794-808. Disponibil: <http://muse.jhu.edu/article/589199>

* **Elena HARCONIȚA, Directoarea Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți**

(va urma)

Bălți - oraș curat românesc

Este o constatare exactă atribuită acestui oraș. De la prima atestare și până astăzi el poartă amprenta autohtonă. Autoritățile țariste și sovietice au tentat încontinuu să demonteze esența asta imuabilă, însă rezistența băștinașă a fost mai durabilă. În consecință, Bălți și-a păstrat chipul său conceput de strămoși. De aceea, nu e întâmplător faptul că bălțenii *primii* au votat Unirea din 1918.

Municipiul este situat în nordul moderat al Moldovei dintre Prut și Nistru (din 1813 Basarabia) la confluența râului Răut cu Răuțel și la 132 km de la Chișinău; are o populație de cca 150 mii de oameni, dintre care sub 2/3 sunt românii-moldoveni (statistica reală este ținută în taină, e un obicei pur sovietic). Suprafața totală e de 4200 ha. Are 384 de străzi, 12 800 blocuri de locuit, 11 poduri (5 fiind monumentale).

Din punct de vedere stradal, orașul este calificat cu aforisme special inventate: „*Bălți - capitala de Nord*”, ceea ce ar echivala cu raportul dintre Moscova și Sankt-Petersburg, „*Bălți - oraș rusesc*” în timp ce coloniștii rușii alcătuiesc cca 16% din numărul total al populației. Evident, asistăm la mistificări care satisfac interesele geopolitice ale unui alt stat. În așa fel, este pusă în acțiune „*coloana a cincea*” - soluție din filialele partidelor politice „de stânga”, avalanșa străină a mass-mediei, ONJ-uri suspecte, firme comerciale tănuite, reclamă etc. După 1940, majoritatea străzilor au fost înlocuite cu denumiri rusești. Noile cartiere, ridicate pentru a asigura cu apartamente valurile de venetici, au fost numite în cinstea evenimentelor din Rusia - *Iubileiniy* (aniversarea a 50-a de la lovitura bolșevică de stat), *Okteabrskiy* (remarcă luna aceluiași eveniment). Cartierul *Dacia* (cca 40 mii de locuitori) nici acum nu e pe placul forțelor ostile, fiind poreclit „*BAM*” („magistrala Baicalo-Amur”) și „*Tânda*” (oraș siberian). Sunt adevăruri pe placul unei părți a orașenilor și jignitoare pentru majoritari.

Tăvălugul colonial s-a răsfrânt și asupra istoriei orașului. Trecutul, data primei mențiuni documentare, au fost ignorate cu desăvârșire. În schimb, mare atenție se acorda evoluției orașului după raptul din 1812 și, mai cu seamă, din timpul „*epocii înfloritoare*” a „*socialismului dezvoltat*”. Toate scrierile elogiau relațiile „moldo-

ruse” ca factor dominant în istoria românilor în genere, dar, cu precădere, a celor ce locuiau în Basarabia - teritoriu ocupat militar și transformat într-o enclavă roșie. Între timp, sursele exclud zisele relații sistematice, acestea purtând o substanță incidentă și dinastică. De data aceasta se confundă agresiunile militare permanente ale Rusiei împotriva românilor inițiate de Petru cel Mare cu noțiunea de „eliberare” de sub „dominația otomană” sau, în cazul Basarabiei, de „sub dominația română”. Asistăm la cacofonisme istoriografice ridicate la nivel de ideologie statală. Pe aceleași criterii a fost stabilită data primei mențiuni documentare a topicului Bălți (1421).

Neînțelegerea începe de la traducerea greșită, în 1853, a *Notelor* călătorului francez de Lannoy. Francezul stipula: „*așijderea, am sosit într-un alt oraș rusesc*” numit Belfz. F. Brunî însă confundă acest topic cu **Bălți**, care încă nu exista. În calitate de „argument suplimentar” a fost luată *Diploma* lui Alexandru cel Bun din 13 decembrie 1421, prin care Ringala, fosta soție a voievodului, primește pe viață **nu Bălți**, precum se afirmă voluntar, ci **Siret** și **Volhovăț**.

Investigațiile însă detectează sigur că data primei mențiuni documentare a topicului Bălți ține de **4 octombrie 1620**, <„*sub amiază*”, luni>. Din acest moment, localitatea intră în documentele interne și externe ca sat/târg/oraș. Populația practica agricultura, păstoritul, meșteșugurile și comerțul. Curând, viața economică este completată cu două pieți - *Piața Oborului* sau *Piața Mare* și *Piața Mică*. Din sec. al XVIII-lea are statut de *oraș boieresc*, între 1813 și 1873 devine centru administrativ al ținutului/județului Iași, din 1818 este subordonat oblastiei (din 1873 gubernie). În perioada interbelică rămâne centru județean, iar din 1944 - raional, în 1994 îmbracă mantia de municipiu.

Original se prezintă arhitectura tradițională a orașului. Din centru (renumitul triunghi) radiau spre capetele periferice opt străzi liniare și difuze. În imediata apropiere erau plasate Primăria, teatrele *Scala* și *Sapho*, Cinematograful, două librării, Grădina Publică „Ion Creangă”, câteva scuaruri. Însă, cu ocazia aniversării a 50-a de la lovitura bolșevică, centrul a fost demolat, după care s-au construit alte edificii de menire publică - sediul partidului comunist, două magazine, un cinematograful, blocuri de locuit cu 5-9 etaje, clădirea „Moldtelecom”-ului, librăria „Prometeu” și s-a montat un tanc îndreptat cu țeava spre Prut.

Astfel, sunt amenajate două piețe adiacente - Okteabrskaya (astăzi „V. Alecsandri”) și Lenin (astăzi „Independenței”). Luate împreună, formează un spațiu care depășește orice piață centrală din orașele Europei.

Istoria orașului a fost adaptată la interesele ideologiei comuniste. La temelie s-au pus snoave țariste și sovietice. Era un motiv ca unii autori să conchidă că „în țarina istoriei, orașul Bălți n-a tras brazde” sau „orașul își pierde urmele sale în istorie”. Realitatea însă e alta, municipiul ocupă un loc de cinste în istoria națională, aici, pe parcursul secolelor, s-au produs valori materiale și spirituale autohtone inedite. De aici și-au luat zborul spre glorie Eugen Coșeriu, lingvist de talie universală, Emanoil Catelli, membru al Sfatului Țării, senator, Președinte al Senatului României, Vadim Pirogan, scriitor, deținut politic, Ion Pelivan, luptător pentru Basarabia, deținut politic, Valentin Belousov, matematician de referință, episcop Visarion Puiu, Mihai Volontir și Colea Răutu, celebri actori de teatru și cinema, Stela Popescu, actriță de mare rezonanță, Vadim Vacarciuc, halterofil, campion mondial, Gheorghe Baciu, profesor universitar, medic-legist de excepție, publicist, Leonid Grom, profesor universitar, malariolog, Valentin Jitaru, lexicograf, teatrolog, Gheorghe Calamanciuc, poet, dramaturg, romancier, membru al US din ambele state românești, Maria Abramciuc, profesor universitar, critic literar, poetă, membru al US din România și Moldova, Elena Harconița, înaltă autoritate a culturii, bibliograf, biblioteconom, Virgil Mândăcanu, remarcabil pedagog, publicist, Mihai Șleahțișchi, savant excepțional, politician ș.a.

În Bălți a activat, din 1831, Dimitrie Balica comisul, scriitor înzestrat, boier cult, patriot și unionist. S-a așezat aici cu traiul ca să împartă patimile basarabenilor daco-romano-moldavi căzuți în osândă. Scrie romanul istoric *Polidor și Hariti* (1843), selectează din folclorul bălțean *Oareșcare anegdoturi folositoare pentru junime aflată într-un poem din învechime* (1848) - culegere de istorioare și învățături didactice cu filon laic și religios (*Miscelaneu*) și compune versuri.

Polidor și Hariti reprezintă o traducere a unei lucrări din limba greacă neidentificată. „Traducând din grece, accentuează Balica, **am compozat alt istoric roman**” la gustul tineretului basarabean. Desigur, nu e o lucrare excepțională, căci acum literatura tradusă își pierde valoarea inițială în profitul lucrărilor originale. Oricum, după V. Ciocanu, Balica „se cuvine a fi pomenit” alături de Constantin Stamati, Alecu Donici, Alexandru și Boleslav Hâjdeu, Teodor Vârnav, Ioan Sârbu ș.a. și că manuscrisul său întrunește idei iluministe, talent și calitatea unui bun narator.

Manuscrisele se păstrează în Biblioteca Academiei Române. Specialiștii Universității de Stat „A. Russo”

din Bălți le-au identificat și publicat în 2013.

Autorul precizează că romanul a fost scris „în oblastia Basarabiei, orașul Bălților, în anul 1843, luna ianuarie”, după care, el, patriot „mai mic...ș slugă plecatu”, vine cu rugămintă „domnului domnu, marelui agă Costachi de Negruță” să-i îndrepte „smintelile, ș-adăugându-i neajunsul” să contribuie la tipărirea opusului prin mijlocirea unui „abonament public”. La fel, se adresează către tinerii daco-romano-moldavi să-și cunoască obârșia, limba română și patria de pe cele două maluri al Prutului. „Ochii mei, revelează invocator scriitorul, n-au conținut a privi cu mare mâhnire către țărmurile patriei mele daco-romano-moldave și de câte ori vedeam că s-ascunde cu mândrie-ngâmfare soarele, razele lui în munții cei răcoroși al Carpaților, lăcrămam, mângâindu-mă că fără a simți, m-am înstrăinat de draga mea patrie și obosit de inutilele mele cugetări, a trecerii mele într-însa, plin de mâhnire, eram afectat iarăși de întunecatul hobot al nopții Basarabiei”.

Romanul, după Gh. Popa, nume de referință în știința lingvistică românească, face parte din „tentativele insistente ale oamenilor scrisului din întregul spațiu carpatino-dunărean de a reprezenta literar secvențe din evoluția istorică a societății românești”. Balica a fost influențat de realitățile triste locale de după căderea provinciei. Autorul frecvent se deplasa la Chișinău, Râșcani, Zăicani, în alte orașe și sate din preajma Bălților, intra în contact cu țărani, preoți, funcționari publici, proprietari de moșii etc. Sursele păstrează numele unor amici ai scriitorului, printre care figurează Mimi, preotul Ioan, Zarafi, Huațaru, Icuăș, Braș, Ecasaraie, Evan Criote Nicolae Mico, Emoșinchie, Zoluti Elanu, Zata ș.a.

Referitor la problematica creației artistice, e necesar să constatăm că Balica a atins punctele nevralgice ale societății basarabene - destinul istoric, caracterul românesc al provinciei și populației; condamnă prostia omenească, nechibzuința, lenevia, hoția, superstiția, indiferența, invidia și alte calități reprobabile ale oamenilor; promovează onoarea, patriotismul, hărnicia, corectitudinea, stima reciprocă etc. Din mai multe surse aflăm că acest om cult al vremii sale compunea versuri originale, fie chiar „lipsite... de fior poetic”, cum remarcă un critic literar. Principalul ar fi că stăpâna verva poetică și talentul de expresie artistică, ceea ce satisfăcea și sensibiliza gustul estetic al băștinașilor dislocați violent de la albia străbună.

În genere, D. Balica a reflectat ad-litteram epoca sa, tendințele noi din societatea românească, a extins în Basarabia spiritul național, încuraja forțele ostile regimului țarist. Scriitorul prevestește eventualitatea reîntregirii teritoriilor naționale. În acest sens, Bălți rămâne un centru cu pondere grea.

Bibliotecile publice schimbă comunitățile

Lidia SITARU*

Bibliotecile publice astăzi sunt locul potrivit în comunitate pentru a oferi acces public la tehnologiile informaționale în scop de instruire, comunicare, socializare, dezvoltare, recreere. Biblioteca publică de astăzi este o instituție care funcționează în calitate de conector în comunitatea sa, descoperind necesitățile specifice ale comunității, oferind atât servicii tradiționale, cât și inovatoare, adaptându-se în pas cu schimbările din comunitate.

Astăzi, biblioteca nu numai împrumută carte, dar servește drept centru comunitar - ea ascultă vocea comunității și abordează necesitățile acesteia, de asemenea, servește drept punctul central de conectare a cetățenilor la informații valoroase, inițiative guvernamentale, servicii și activități ale ONG-urilor locale și internaționale și la mediul de afaceri prin intermediul unui spațiu comunitar vibrant, activ, în cadrul căruia beneficiarii pot dobândi cunoștințe și abilități, învăța lucruri noi și petrece timpul liber cu suportul bibliotecarului bine instruit.

De la această idee a pornit inițiativa bibliotecilor publice din raionul Orhei de a fi cele mai active în Programul IREX/Novateca, susținut financiar de Fundația Bill și Melinda Gates, SUA. Începând cu anul 2013, BPR „A. Donici” și 5 biblioteci comunale/sătești, grație inițiativei bibliotecarilor, au fost acceptate în Programul-pilot; în anul 2014 - 19 biblioteci au aderat la Programul Novateca; în anul 2015, încă 14 biblioteci; iar în anul 2016 au aderat încă 19 biblioteci, inclusiv: 15 biblioteci din mediul rural, 3 biblioteci din cartierele orașului Orhei și Biblioteca pentru copii „I. Creangă”, Orhei. Bibliotecarii, în colaborare cu primarii din comunități, au contribuit la reparația edificiilor, schimbarea geamurilor, ușilor, rețelei electrice, termice, reparația și construcția sobelor, schimbarea mobilierului, telefonizarea și conexiunea internet, instalarea sistemelor de securitate. Iar bibliotecile din localitățile Brănești și Sirota au fost reparate capital, astfel, bibliotecile publice din rețea s-au transformat în instituții comunitare mai atractive, adaptate la necesitățile membrilor comunității.

Pe parcursul celor 4 ani de aplicare a Programului Novateca, din 60 de biblioteci publice din rețea, 58 de biblioteci sunt membre ale rețelei Novateca și sunt dotate cu 234 calculatoare, 9 tablete, 58 imprimante multifuncționale performante, din care 178 calculatoare și 9 tablete donate de Programul Novateca.

Bibliotecile publice din rețea, cu susținerea

Programului Novateca, se încadrează perfect în Strategia Națională Moldova Digitală 2020. Unul dintre pilonii acesteia se referă la dezvoltarea capacităților de utilizare a tehnologiei informației. Astfel, ca fiecare cetățean să aibă acces la beneficiile oferite de domeniul Tehnologiilor Informaționale.

Este foarte important ca persoanele de diferite vârste, îndeosebi din satele amplasate departe de centrul raional, să aibă acces la informațiile globale cu ajutorul internetului.

Biblioteca publică modernă se construiește doar prin eforturi comune și parteneri de încredere așa cum sunt instituțiile sociale din localitate, precum organizațiile non-guvernamentale, asociațiile obștești, școala, grădinița, agențiile teritoriale de ocupare a forței de muncă, biserica sau alte instituții din comunitate.

Ca rezultat al modernizării bibliotecilor din rețea, bibliotecarii au fost instruiți spre implementarea serviciilor noi, netradiționale pentru bibliotecile publice, utilizând calculatoarele, internetul cu acces gratuit. La acest capitol sunt foarte active bibliotecile din localitățile: Ciocîlteni, Cucuruzeni, Fedoreuca, Piatra, Peresecina, Trebujeni, Vișcăuți, Dișcova, Brănești, Zorile, Neculăieuca, Ghetlova, BPR „A. Donici” etc., care în parteneriat cu meșterii populari, pensionarii, utilizatorii activi au reînviat multe tradiții și metode uitate.

Majoritatea au reparat mobilierul în biblioteci, copiii învață să picteze, să-și elaboreze arborele genealogic al familiei, să învețe persoanele de vârstă a 3-a utilizarea Tehnologiilor Informaționale, iar mămicile cu copii mici să coase hăinuțe. Desigur, este un efort enorm al bibliotecarilor, dar și un succes deosebit pe plan raional și național.

Bibliotecile au devenit astăzi adevărate centre comunitare vibrante, menite să transforme viața oamenilor spre bine și evadează treptat din clișeele și tiparele lor tradiționale, transformându-se din loc unde pur și simplu se împrumutau cărți, în spații multifuncționale, adaptate la cerințele specifice ale comunității.

În biblioteca modernă, un rol important îl joacă bibliotecarul, care trebuie să fie unul activ, instruit, multifuncțional și responsabil în raport cu instituția pe care o conduce. Pentru a face față noilor provocări și a beneficia din plin de oportunități, bibliotecarul modern trebuie să tindă spre dezvoltare continuă și instruire.

(continuare în pagina 23)

Lecția necesară

Iurie COLESNIC

Există în istoria noastră o personalitate de referință despre care totuși s-a scris foarte puțin, deși încă în timpul vieții a fost declarat părintele mișcării naționale din Basarabia.

Ion Pelivan reprezintă modelul unei personalități care a pus mai presus de orice onoarea Patriei sale.

La 21.XI.1917, în ziua inaugurării ședințelor Sfatului Țării, a vorbit foarte impresionant. Scriitorul și publicistul George Tofan, prezent la istoricul eveniment, a reținut câteva detalii elocvente: „*Di Pelivan e un bărbat bine făcut, în floarea vârstei, fu de răzeș răsărit din pământul binecuvântat al Basarabiei, față liniștită, duioșie în glas, zâmbet dulce în privire. Vorbește cu glas lin, într-o românească literară. Adânc cunoscător al trecutului țării, el face o sumară reprivire istorică, insistând îndeosebi asupra nenorocirilor prin care a trecut neamul său din Basarabia în veacul din urmă. Câteodată, tonul vocii sale liniștite se ridică; glasul îi tremură și vorbitorul cumpătat aruncă o granată (grenadă - n.n.): «când s-au luptat doi hoți, a suferit poporul moldovenesc». Cuvântarea temeinică și călduroasă a fost aplaudată neîntrerupt...*” (Sărbătoarea Basarabiei - Chișinău, 1917).

Biografia lui pare a fi una asemănătoare cu multe din generația anului 1898, dar această impresie e amăgitoare:

PELIVAN, Ioan

(1.IV.1876, s. Rezeni, jud. Chișinău - 25.I.1954, închisoarea Sighet).

Fiul lui Gheorghe Pelivan.

Studii: la Seminarul Teologic din Chișinău (1898) și la Universitatea din Dorpat (Estonia), Facultatea de Drept (1903).

În anii studenției este arestat ca membru activ al „pământeniei” basarabene și deportat în nordul Rusiei la Viatka și Arhanghelsk. Unul dintre cei mai consecvenți luptători pe țărâm național din Basarabia. În colaborare cu C. Stere, Em. Gavrilă și a., fondează primul ziar de limba română: *Basarabia* (1906-1907).

Stabilindu-se cu traiul la Bălți (1907-1916),

adună o bogată bibliotecă românească și organizează un cerc de intelectuali cu profunde aspirații naționale.

În 1917 participă la fondarea Partidului Național Moldovenesc. Blocul Moldovenesc l-a înaintat la postul de președinte al Sfatului Țării, dar maturitatea lui politică l-a făcut să cedeze acest post lui Ion Inuleț, care era agreat de minoritățile naționale.

A fost ales delegat în Sfatul Țării din partea Congresului Militarilor Moldoveni, ce și-a ținut lucrările la Chișinău (22-28.X.1917), și a aderat la Blocul Moldovenesc.

La 27 martie 1918 a votat Unirea Basarabiei cu România.

În Directoratul General al Republicii Populare (Democrate) Moldovenești ocupă funcțiile de ministru al justiției, ministru de externe, calitate în care a

participat la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920) și la cea de la Geneva (1922). Ministru de justiție în Guvernul României (1919-1920). Membru al Partidului Național-Țărănesc, deputat (în mai multe legislaturi) în Parlamentul României. Conducător al filialei din Basarabia a Asociației de Cultură *Astra* (1927-1936).

A colaborat cu publicații basarabene și din regat. A mai semnat cu pseudonimele Jean Bielezki, M. Inorodetz, Ion Rezeneanu ș.a. Un loc aparte în biografia lui îl ocupă colaborarea cu ziarul parizien *Le temps*, *Le victoire*, *La Patrie* ș.a.

După instaurarea dictaturii comuniste în România, este arestat și închis în penitenciarul din Sighet, unde a și decedat în 1954. Reînhumat la Cimitirul Mănăstirii Cernica de lângă București. Numele lui îl poartă o stradă din sectorul Buiucani al Chișinăului.

Opera:

Adunarea Întemeietoare (Chișinău, 1917); *O pagină din istoria Basarabiei. Alexandru Matei Cotruță. Scurtă schiță biografică.* (București, 1940); *Din suferințele Basarabiei sub stăpânirea rusească* (Chișinău, 1943); *The union of Bessarabia With Her Mother-Country Romania* (București, Cartea Românească, 1924); *Basarabia de sub oblăduirea rusească* (București, 1941); *Ion Inculeț și Conferința de Pace de la Paris (1919-1920)* (București, 1920); *Nicolae Ștefan Casso* (București, 1942); *L'union de la Bessarabie à la mère-patrie, la Roumanie* (Paris, 1919); *Les droits des roumains sur la Bessarabie* (Paris, 1920) ș.a.

Consecvența și demnitatea pentru el a contat mai mult ca orice. Destinul tragic al Basarabiei a fost refrenul vieții lui Ion Pelivan:

„O sută șase ani de robie țaristă a fost pentru neamul românesc din Basarabia o noapte neagră fără sfârșit, o suferință fără întrerupere, un adevărat coșmar.

N-a fost nedreptate, n-a fost obidă, n-a fost umilire la care să nu fi fost supuși moldovenii basarabeni.

În patru secole, turcii păgâni nu au putut săvârși în Moldova și Valahia atâtea mișelii câte au făcut pravoslavnicii ruși în Basarabia, timp de 106 ani.

Dacă turcii ne-au prădat rodul muncii noastre, dacă ei ne-au impus birul sângelui nostru, rușii nu s-au mulțumit numai cu aceasta, ci au căutat să ne pângărească sufletul, să ne batjocorească limba și să ne omoare însăși ființa noastră etnică.

Pentru a-și atinge scopul, ei n-au cruțat absolut nici un mijloc, nici o măsură.

Chiar de la începutul stăpânirii lor în provincia noastră, guvernatorii ruși încearcă să introducă legiurile lor, bazate, ca și întreaga lor clădire politică și socială,

pe instituția cea mai barbară - sclavia țărănimii.

Țăranii moldoveni, care pe atunci erau clăcași și făceau *boierescul*, dar care niciodată nu fuseseră sclavi și niciodată nu fuseseră obiect de vindere și cumpărare, cum era uzul în pravoslavnică Moscovei, s-au înspăimântat de groaza sclaviei și cu miile au căutat să fugă peste Prut în Moldova.

Ca să liniștească provincia noastră, împăratul Alexandru I îi acordă în 1818 un fel de autonomie, zis *Așezământul organizării Basarabiei*, cu păstrarea limbii și respectarea vechilor legiuri și obiceiuri moldovenești.

Dar autonomia aceasta durează numai 10 ani. În 1828 împăratul Nicolae I o desființează și odată cu aceasta începe rusificarea tuturor instituțiilor de Stat din provincia noastră, în frunte cu Școala, Justiția, Administrația și chiar Biserica.

Măsurile de rusificare și deznaționalizare în Basarabia ajung să fie tot mai aspre, mai ales după 1855, când în urma războiului din Crimeia, Tratatul de la Paris obligă pe ruși să cedeze Moldovei gurile Dunărei cu județele Cahul, Bolgrad și Ismail și când în Moldova și Valahia crește tot mai puternic curentul de Unire a tuturor românilor.

Aceste măsuri devin și mai asupritoare, după Unirea Moldovei cu Muntenia în 1859, când curentul unionist din Principatele Unite, cu toată veghea grănicerilor ruși de pe Prut, pătrunde și în Basarabia.

Pentru a înăbuși definitiv năzuințele moldovenilor, guvernul rus trimite în Basarabia o serie de *specialiști* în materie de rusificare și deznaționalizare dintre care cel mai fără milă a fost Episcopul Pavel Lebedev (1871-1882).

Cu venirea lui, începe aici o adevărată prigoană împotriva a tot ce e moldovenesc.

Mulțumită lui Pavel Lebedev, precum și urmașilor lui:

- Se desființează catedra de limba moldovenească în Seminarul Teologic din Chișinău, precum și în alte școli duhovnicești;

- Se închide vechea tipografie eparhială moldovenească care fusese înființată de Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni în 1813 și în care se tipăriseră atâtea cărți folositoare bisericicești;

- Se scot din parohiile lor moldovenești o mulțime de preoți numai pentru vina că nu știau să slujească Sf. Liturghie pe slavonește;

- Se înființează în bisericile din satele moldovenești așa zisa *strană rusească*, unde se cântă și se citește numai pe slavonește, fără ca credincioșii să înțeleagă măcar o slovă;

- Se închide ediția moldovenească a revistei bisericești *Eparhialnăia Vedomosti* (Știri Eparhiale),

ediție care înainte ieșea paralel cu cea rusească.

- În politica sălbatică de deznaționalizare forțată, autoritățile bisericești ruse ajung până la blăstămata circulară în care se poruncește bisericilor moldovenești de la sate să trimită la Arhiepiscopia din Chișinău toate cărțile vechi bisericești moldovenești, sub pretext că în ele, prin inscripții făcute de preoții inculți, s-au strecurat mai multe greșeli, protivnice spiritului credinței și dogmei pravoslavnice (eresuri).

Aici, ceasloavele, psaltirile, mineiele și octoihurile noastre moldovenești, izvoare de mângâiere românească și creștinească pentru noi, sunt arse pe nevăzute în sobele Sf. noastre Mitropolii.

Odată cu prigoana din sânul bisericii, începe prigoana și în școalele laice, unde se opresc pentru predare orice cunoștințe elementare din istoria și geografia Țării Românești.

Elevii acestor școli nu trebuiau să știe nimic, dar absolut nimic, din literatura și cultura românească.

Dacă întâmplător se ridică chestiunea despre români, profesorii ruși sau rusificați trebuiau să talmăcească elevilor că românii sunt o altă națiune decât moldovenii, cu altă limbă și de altă origine.

În afară de aceste măsuri bisericești și școlare, guvernul rus oprește pe tinerii moldoveni, licențiați ai școlilor superioare din Rusia, de a pătrunde în instituțiile de Stat din Basarabia.

Profesorii, magistrații și funcționarii administrativi ai Basarabiei puteau să fie recrutați, afară de mici excepții, numai din elementele velicoruse sau rusificate.

Intellectualii moldoveni, pentru a primi funcții de specialitate, trebuiau să se expatrieze în Polonia, regiunile baltice, Ucraina, Caucaz, Turchestan etc., chiar la Petersburg și Moscova.

Apoi, fiindcă cu pătura țărănească rusificarea mergea mai greu, guvernul rus, sub pretext de lipsă de pământ agricol în Basarabia, ademenește zeci de mii de familii țărănești însărăcite, pentru a coloniza cu ele regiunile sălbatică, neproductive și nesănătoase din Caucaz, Amur, Ussuriisc și de aiurea, iar în locul lor aduce emigranți ruși și ucraineni din Podolia, Volinia și alte gubernii...”

(Ioan Pelivan, *Basarabia de sub oblăduirea rusească*, Extras din revista „Viața Basarabiei” nr. 1-1941)

Portretul lui Ion Pelivan va rămâne mereu unul neterminat. Căci fiecare nou document de epocă, fiecare nouă mărturie descoperită aduce cu sine o completare necesară. Și atunci este firesc să citim destinul acestui om ca pe o lecție ce-a rămas neînvățată...

(continuare din pagina 20)

Bibliotecile publice schimbă comunitățile

Și aici le vine în ajutor Centrul Regional de Excelență Profesională, organizat în incinta BPR „A. Donici”, fiind unul din cele șapte centre organizate cu susținerea financiară a Programului Novateca, unde activează bibliotecari-formatori bine instruiți, care organizează instruirea bibliotecarilor din rețea în conformitate cu curriculumul recomandat de Programul Novateca. Astfel, peste 70 de bibliotecari au fost instruiți pentru a facilita accesul utilizatorilor la computere, informații și servicii on-line. Bibliotecile și-au creat conturi pe rețelele de socializare, poșta electronică, adresă skype și ajută și alți membri din localități să-și deschidă site-uri și să utilizeze spațiul virtual pentru cunoaștere și promovare.

Bibliotecarii au demonstrat că, doar cu puțină susținere de la APL, pot răsfrânge schimbarea asupra membrilor comunității făcându-i mai fericiți. Cu certitudine sunt siguri că bibliotecile și bibliotecarii vor avea și în continuare susținerea primarilor, a consilierilor locali, agenților economici, altor parteneri din comunitate, nu vor mai fi împotriva să investească în biblioteci, pentru că bibliotecarii orheieni au demonstrat, la nivel de țară, importanța și rolul acestora în îmbunătățirea calității vieții oamenilor.

Astăzi, a crescut cu mult numărul vizitatorilor în bibliotecile publice din rețea, unul din cel mai important indicator de performanță al activității bibliotecilor publice din toată lumea. Tot mai mulți cetățeni pășesc pragul bibliotecilor publice din diferite motive: pe lângă cele tradiționale - de a citi cărți, un ziar sau o revistă, ei pot să participe și să asiste la acțiuni culturale, să se dezvolte spiritual, să învețe calculatorul, să beneficieze de internet gratuit, să vorbească cu rudele de peste hotare prin Skype, să acceseze servicii de E-guvernare din localitate, să achite facturile, să obțină un act de stare civilă, să procure bilete de transport, să caute un loc de muncă, să-și dezvolte anumite hobby-uri, îndeletniciri, talente, abilități, să învețe de la distanță, să crească spiritual etc.

Pe această cale, aduc mulțumiri primarilor și consilierilor din localitățile: Ivancea, Crihana, Jora de Mijloc, Seliște, Ciocîlteni, Chiperceni, Neculăieuca, Crihana, Pohrebni, Mălăești, Berezlogi, Zahoreni, Peresecina etc., care au conștientizat rolul și importanța bibliotecii publice în comunitate, au contribuit financiar, dar și cu susținere morală pentru ca toate bibliotecile publice de pe teritoriul primăriei să fie acceptate în Programul Național Novateca și să-și schimbe imaginea în comunitate.

*** Lidia Sitaru, metodist la BPR „A. Donici”,
coordonator al Programului Național Novateca,
Orhei.**

Grigore Vieru: șapte ani de postumitate

Vasile MALANEȚCHI

Grigore Vieru s-a născut la 14 februarie 1935 în satul Pererita din județul Hotin, aflat pe atunci în componența României, și a decedat la 18 ianuarie 2009, la Chișinău, urmare a unui teribil accident rutier, în care a nimerit câteva zile mai devreme, în timp ce se întorcea de la Cahul, unde participase la omagierea lui Mihai Eminescu.

Locuitorii satului natal al poetului – Pererita se află, azi, în raionul Briceni din Republica Moldova – au fost și sunt mândri de faptul că Grigore Vieru s-a întrupat în satul lor. La rândul său, poetul a ținut mult la locul nașterii și al copilăriei sale, dovadă fiind evocările memorabile ale acestuia în creația sa, dar și faptul că tot aici a dorit să fie redat țărâni. În acest sens, Grigore Vieru s-a exprimat cât se poate de clar printr-un gest cu valoare de testament: în 1996, în cimitirul din Pererita, la mormântul mamei, poetul a așezat o piatră funerară comună, cu două epitafuri, unul pentru cea care i-a dat viață, și unul pentru sine. Inscripțiile săpate în piatră modestă de Cosăuți glăsuiesc următoarele: „Pierzând pe mama, îți rămâne Patria, dar nu mai ești copil” și „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi”. Rugat să comenteze sensul epitafului său, poetul a dat următoarea explicație: „A fi simplu nu este o treabă ușoară. A fi simplu înseamnă să mori câte puțin în fiecare zi, în numele celor mulți, până când te preschimbi în iarbă. Iar mai simplu ca iarba ce poate fi?”

În miezul iernii trecute s-au scurs 81 de ani de

la nașterea lui Grigore Vieru, șapte ani de la trecerea sa la cele veșnice și jumătate de an de la inaugurarea unui muzeu memorial în casa părintească din Pererita, muzeu ce funcționează, chiar de la începuturi, în cadrul Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu”, aflat în subordinea Ministerului Culturii.

Ei bine, aceste împrejurări ne-au determinat să punem la cale, cu începere din acest an, un eveniment comemorativ prin care să fie consemnată existența terestră a poetului în cele două momente esențiale din viața poetului: anul și locul nașterii și, respectiv, anul și locul trecerii în eternitate. Și, bineînțeles, ținând cont de faptul că Grigore Vieru este recunoscut astăzi la scară națională drept unul din poezii importanți ai românității și, totodată, cel mai iubit scriitor contemporan din spațiul limbii române. Dovada acestei afecțiuni populare e și faptul că, după Ștefan cel Mare și Sfânt și după Mihai Eminescu, la doar șapte ani de la urcarea sa la ceruri, Grigore Vieru este cel căruia i s-au înălțat, în parcuri și piețe publice, deopotrivă de o parte și de cealaltă a Prutului, cele mai multe monumente.

Și Chișinăul, unde poetul și-a trăit cei mai mulți și mai frumoși ani, și Pererita, satul unde a văzut lumina zilei, și-au prezentat neîntârziat omagiile pe care le datorau în raport cu amintirea scriitorului: bustul de pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare” și cel ridicat, anul trecut, în curtea casei părintești, transformată în muzeu memorial, sunt mărturiile ale iubirii și recunoștinței.

Un festival internațional de poezie, ajuns la a opta

Grup de scriitori la bustul poetului Grigore Vieru din curtea casei-muzeu de la Pererita. 14 februarie 2016. De la stânga la dreapta: Vladimir Beșleagă, Ion Lazu, Ștefan Dimitriu, Petru Rotaru, Vasile Malanețchi, Margareta Curtescu.

Poezii Arcadie Suceveanu (dreapta) și Nicolae Popa la mormântul din satul Pererita al Eudochiei Vieru, mama scriitorului, cu cele două pietre funerare (a mamei și a poetului).

ediție și desfășurat, an de an, într-un frumos tandem, la Iași și la Chișinău, reprezintă efortul înfrățit al celor două capitale moldovene întreprins întru cinstirea verbului matern.

În acest context, Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” a inițiat **Zilele Grigore Vieru** – o acțiune lucrativă ce se dorește a fi una de amploare, cu caracter mai puțin festiv, care să se desfășoare la nivelul grupelor de copii din grădinițe, al claselor de elevi din școli și licee, al grupelor studențești de la instituțiile de învățământ superior și al colectivelor de artiști amatori din căminele culturale de pretutindeni.

Inaugurarea **Zilelor** a avut loc la 5 februarie, la Chișinău, în sala „Gheorghe Cincilei” a muzeului, acesta având pe parcursul unei întregi decade ușile deschise pentru vizitarea expoziției consacrate poetului, dar și pentru desfășurarea întâlnirilor cu scriitori, a recitalurilor pregătite acasă de vizitatori. Evenimentul s-a produs sub egida Ministerului Culturii și a Uniunii Scriitorilor din Moldova și a culminat, la 14 februarie, cu depuneri de flori și lecturi din lirica poetului, din creația proprie a celor care au luat cuvântul, atât la bustul de pe Aleea Clasicilor, cât și la mormântul scriitorului aflat în Cimitirul Central din Chișinău.

Concomitent, pentru prima dată în această formulă, Grigore Vieru a fost sărbătorit și în satul natal, autoritățile din Pererita, asistate de cele raionale, din Briceni, dând start unui al doilea festival cu numele și în onoarea poetului, făcând abstracție (sau neștiind, poate) de faptul că există deja unul, care se desfășoară cu brio de mai mulți ani.

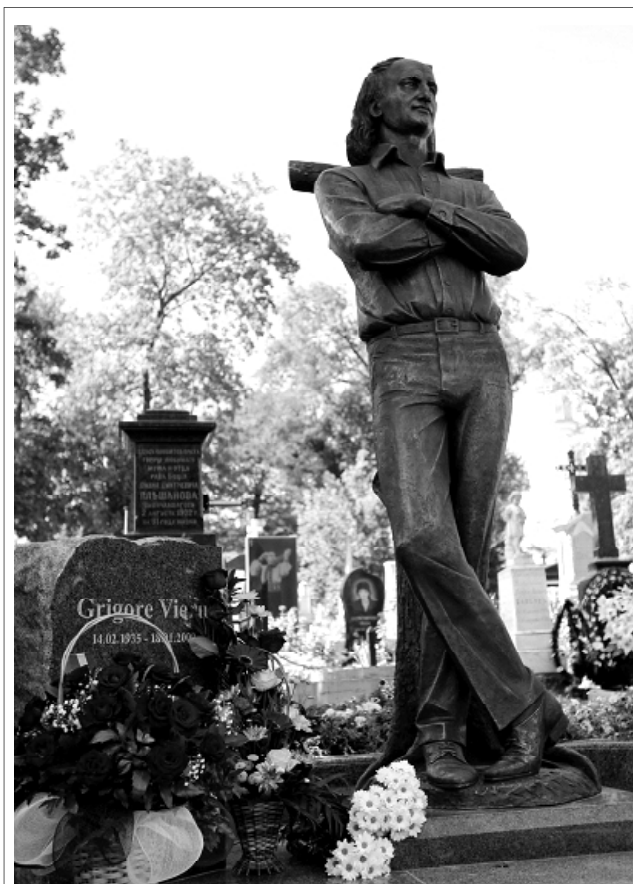
Programul din 14 februarie, desfășurat la Pererita, la casa-muzeu, și apoi la căminul comunal al culturii, a scos în prim-plan o mulțime de copii și tineri talentați – declamatori, actori lirici, interpreți vocali – din satele celor câteva raioane/județe (Briceni, Botoșani, Suceava) care și-au trimis reprezentanții, fără însă ca evenimentul în sine, numit impropriu *festival internațional*, să fi atins nici pe departe condiția de, cel puțin, național...

„E bine că ne-am trezit...”, avea să schițeze o justificare, în cadrul unei discuții private, dl Ilie Zahariciuc, șeful direcției raionale de cultură Briceni.

Zilele Grigore Vieru s-au încheiat, propriu-zis, în data de 15 februarie, printr-un colocviu găzduit cu multă generozitate de Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Studii Economice din Chișinău (director dna dr. Silvia Ghinculov), colocviu la care, alături de acad. Grigore Belostecnic, rectorul instituției, au participat scriitorii Arcadie Suceveanu, Iulian Filip,

Nicolae Popa, Ion Lazu și Ștefan Dimitriu, dar și profesorii Dumitru Moldovanu, Ion Pârțache și Simion Roșca.

La capătul celor zece zile de dezbateri incitante în legătură cu destinul în postumitate al lui Grigore Vieru, s-au conturat și câteva constatări cu caracter mai general. Bineînțeles, nu poate decât să bucure faptul că oamenii din partea locului (consătenii poetului și deopotrivă autoritățile publice raionale) au găsit resurse morale și spirituale ce le-au permis să depășească frustrările și să se implice în omagierea poetului. Totuși, pentru a evita paralelismul, a exclude pastișa oarbă și a nu cădea în ridicol, este bine să se privească mai atent la ceea ce se întâmplă în jur. Pentru că poetul Grigore Vieru aparține nu doar satului său de baștină, ci întregii națiuni. Poetul deja nu mai este nici doar al familiei sale. Astfel că se cuvine să se opereze cu mai multă responsabilitate când este vorba de scriitor și de moștenirea lui culturală, acum când aproape nimic nu mai depinde de Poet, ci de urmașii săi, pentru a-l avea, în continuare printre noi, așa cum el însuși și-a dorit-o: „Sunt iarbă, mai simplu nu pot fi...”.

Monumentul de la mormântul poetului Grigore Vieru. Cimitirul Central din Chișinău.

Fotografii de Nicolae Răileanu

Despre zig-zag

Zig-zag-ul ca dihotomie, ca plus (+) și minus (-) concomitent; dacă nu chiar „minus” – un stop de moment, o ne-înaintare. Pentru că zig-zag-ul înseamnă, parcă, avânt pe diagonală și „stopare” pe orizontală – segmentele „drepte”, în stânga sau în dreapta, nu par a fi înaintare, avansare, ci o treaptă intermediară, pentru pregătirea unui nou impuls într-o străbatere în diagonală. Diagonala cucerește *ne-fățiș* oarecare spațiu, segmentul pe orizontală – parcă ar amâna pentru câteva clipe „cucerirea”. Aceasta – trebuie să remarcăm – în cazul când zig-zag-ul se desfășoară în formă de litera Z. Însă el poate fi doar înaintare pe diagonală, fără intermediara treaptă orizontală – aceasta, în cazul când se desfășoară în forma coloanei fără sfârșit a lui Brâncuși. (Presupun că oarecine ar putea analiza zig-zag-ul și sub aspect metafizic sau cvasi-paradoxal; e suficientă taină și sugestie în această avansare „ne-fățișă”, „ne-directă”, ci oblică, în diagonală, ceea ce poate sau nu face să fie considerată și „indirectă”; depinde de caz, ocurențe, scop, ingeniozitate interpretativă ș.a.). Zig-zag-ul ca împotrivire a ceva față de altceva, ca depășire a acestei rezistențe, ca înaintare „în forță” sau „întru a forță” o stavilă (ca în cazul când geniștii vorbesc de forțarea unei ape). Zig-zag-ul drept... nedreaptă contradicție „în sine” și eliberare, avansare tocmai grație acestei contradicții care oferă și soluția – vectorii în diagonală (dacă nu se poate direct!). Este semnul, grafemul, geometria semnelui prin care, parcă, se demonstrează că cineva, că o forță, că un spirit, că o energie (etc.) nu ar vrea să se despartă de trecutul său, de sorgintea sa, în același timp simțind irezistibil dorința de a înainta, de a avansa, de a nu stopa (de a nu se lăsa, înșelător, cuprins de dulcele, „întremătorul” somn, precum călătorul ce se lasă, obosit, în nămeții iernii, pentru a nu se mai putea trezi vreodată).

Zig-zag-ul este fulgerul tuturor vârstelor noastre. Declanșarea-pornirea-ruperea – nevrând (dorită, totuși! – paradoxal!) din copilărie; înaintarea/„avântul” spre adolescență – tărâm visat, râvnit, dar și spaima ascunsă că acolo, în adolescență, ar putea să-ți fie mai „rău” decât în lipsita de griji copilărie. Și tot așa mai

departe, treceți fulgerul zig-zag-ului în continuarea celorlalte segmente de vârstă, biografie, destin, să vedeți că veți găsi sugestive, poetice, metaforice, lirico-dramatice explicații ale acestei concomitențe: dorința de vector drept-irezistibil, ca raza eruptă din nori, și contradicția rezistenței – infinite motive de a fi rezistenți față de noi înșine, de a fi în răspăr cu noi înșine, *de a fi în... zig-zag cu noi înșine(!)*, de unde și imposibilitatea înaintării în linie dreaptă, ce nu cunoaște impedimentul (regretul, nostalgia față de punctul din care a pornit, frica față de punctul în care are a ajunge, față de continuum, să zicem); de unde și soluția – el, zig-zag-ul, diagonalele lui, care dacă nu pot fi avânt irezistibil, recto-vectorial, nici deplină stopare (imposibil așa ceva!) nu sunt. Este o confruntare între *da* și *nu*, în care *da* învinge, totuși. Chiar dacă prin forță și nu totdeauna „în forță”! Amintiți-vă cum fuge, spre exemplu, antilopa urmărită de leopardul ce dezvoltă o viteză uluitoare, ameteitoare, nebună! Antilopa își rupe, își sacadează, își cvasi-sincopează viteza în zig-zag-uri! Astfel derutând, stopând (*diagonalostopând*) necruțătoarea fiară, leopardul, nevoit să frâneze, brusc, cu labele, cu ghearele, spre a o rupe în stânga sau în dreapta, după râvnita pradă.

Zig-zag-ul este sinuozitatea care, uneori, reușește să-i dea șansă (adică, dreptate) antilopei. Sau bietului iepure gonit de înfricoșătoarea flacără roșcată a vulpii – dacă ni-i imaginăm pe fundalul alb al unei ierni cu zăpezi abundente. Zig-zag prin ză-pa-dă! Consumă aici consoana (una și aceeași) a 3 de „z”. Iată, că și cifra „3” pare a avea ceva din litera „z” și din zig-zag. Cifra „3” e un zig-zag al rotunjimilor, dacă e caligrafiată, însă e și un zig-zag al rupturilor, dacă e trecută într-un registru gotic-colțuros (pe care, constat, programele computerului meu nu-l are, ceea ce nu înseamnă că cititorii nu și-l pot imagina – o cifră „trei” compusă din patru segmente drepte, ca o linie frântă în trei locuri).

Dar există și zig-zag-uri auditive, muzicale. Le remarcăm mai ales când ascultăm capricii interpretate la pian. Iar când amintești de pian, la ce te gândești pentru prima oară? Firește, la claviatură. Pe care ți-o imaginezi în segmentele-clapele ei alb-negre. Ca un zig-zag ne-dus la capăt! Însă poți compensa: de la claviatura de pian, pe care „o vezi” în imaginația ta, iată că privirea (re)coboară pe tastatura computerului, la care ai scris și scrii cele înfățișate aici, în textul zis „Glosă despre zig-zag”. Și ce constăți? – văzuseși de un milion (poate și mai bine) de ori ceea ce constăți acum, „formulezi”: tastele computerului sunt așezate

și ele în oarecare formă de zig-zag. *Nota bene!* De ce? De ce nu sunt aranjate simetric/„drept” unele față de altele? Explicația o știu, sigur, constructorii de claviatură de computer. Bineînțeles, această poziționare *zig-zag-ată* a tastelor ține atât de psihologie, atenție, cât și de – haideți să ne amintim de goana leopardului după prada sa! – viteză. Poate dacă tastele/clapele ar fi aranjate în careuri perfect simetrice, nu ar fi posibil să se atingă cea mai mare iuțeală la dactilografiat. Presupun. Și mă mai gândesc că, în intercalarea lor alb-neagră, și clapele pianului sunt plasate în cvasi-zig-zag-are. Pentru că cele negre, mai scurte, din planul doi ca și cum, sunt îmbucate, parcă, parțial, în forma celorlalte două vecine, albe, mai lungi, ce vin în prim-planul digitației. Sau, mai bine zis, – prestidigitației. Deoarece abilitatea, virtuozitatea – măiestria! – pianistilor sadea te duc mai curând cu gândul la magia prestidigatorului, decât te lasă să rămâi la ideea de simplă digitație. Dacă digitația e cea care, se zice, poate da un *randament* maxim (în mișcare, interpretare), prestidigitația dă... *efectul* maxim! Ceea ce e ceva mai mult (poate – cu mult) decât digitația ca măiestrie. Prestidigitația e suprema artă, ca simbioză dintre tehnică (interpretativă) și iluzie (seducătoare), efectul fiind – fascinația, admirația.

Dacă mergând-fulgerând în linie dreaptă știi că vei ajunge exact „acolo” (la țintă; vei atinge, pe cel mai scurt drum, scopul propus), când ești nevoit s-o „rupi” în zig-zag (spre același scop propus, dar mai greu de atins decât în – binecuvântată, ai putea zice, – linie dreaptă), până a ajunge „acolo”, mai umbli și prin alte părți, în dreapta, în stânga. Adică – (și) prin alte spații, „tărâmurii”, care îți impun să-ți dozezi altfel eforturile, să fii mai abil, mai inventiv, mai solicitant față de tine însuși – ca fizic sau spirit, dar, de regulă, ambele dimpreună. Zig-zag-ul îți cere consolidarea/solidarizarea cu tine însuși. Linia dreaptă te lasă mai în *fără de griji*, mai în *relaxare*. Ea, linia dreaptă, parcă ți-ar asigura o parte din succes, îți dă, s-ar zice, un pre-avantaj. Zig-zag-ul te pune la încercare, te solicită mai mult (cel mai mult) pe tine, decât „să lase” de la el, să te menajeze. Poate că (ușor simplificat vorbind) linia dreaptă pune mai mult în mișcare locomoția (picioarele), iar zig-zag-ul – și aceasta (acestea), dar declanșează și „cinetica” (și... cinegetica) imaginației, ingeniozității (întru a se salva acea biată antilopă gonită de rapacele leopard!). Concomitent, aici ar fi și contradicția (contrapunerea) dintre cinetică și cinegetică! Dintre (dorința de) salvare și (cea de) vânătoare! Așadar, nu e deloc complicat a înțelege că zig-zag-ul, ca derulare – „colțuroasă” și simboli(sti)că, e mult mai complicat decât vectorul rectiliniu. Chiar și salvarea cerbului (antic, mitologic) urmărit de Diana, zeița vânătorii, tot în zig-zag ar fi constat (dacă s-ar fi întâmplat) – zborului rectiliniu al săgeții trase de zeiță cerbul ar fi trebuit să-i contrapună zig-zag-ul mișcării; cinegeticii „în linie dreaptă” să i se

fi opus „cinetica fracturată, segmentată”. [Bineînțeles, în acest caz totul a depins de izvoditorul mitului: dacă acesta accepta *happy end*-ul, nu-i ieșea efectul, nu i se „întâmpla” mitul propriu-zis. Asta e: pentru a se naște un mit, e nevoie de o jertfă – sau un Ahile (dacă e să amintim de o altă săgeată trasă pentru a răpune) sau un cerb...]

Zig-zag-ul este invenția/creația celui urmărit. Și impusă urmăritorului. Ca piedică, stavilă (surdină, poate). Dar mai e și neapărata *iscodenie* a celui flămând, să zicem. A se vedea mersul, trepădatul trap minuscul, grăbit, al parcă mereu neliniștitei, îngrijoratei furnici, fără răgaz la pândă cu radarul bifurcat al celor două firisoare de mustață. Mersul agitat al furnicii – un scurtissim impuls înainte, apoi o deviere, bruscă, în dreapta sau în stânga, în stânga sau în dreapta, repetat, trepădat, pe loc, ca și cum, urmate din nou de un alt vector liniar – înainte, în față, – după care – alte linii frânte. Astfel, minuscula ființă himenopteră își învederează practicisul primar/elementar – ea nu aleargă, pur și simplu, – înainte, tot înainte! – ci caută, cercetează pe un spațiu ceva mai amplu, mersul în zig-zag sporindu-i șansele de a găsi firuțul de hrană (cel/cea de toate zilele).

Apoi, mersul în zig-zag îi este absolut indispensabil celui pus în fața unor dificultăți, obstacole. A o lua în dreapta, în stânga acestora, pentru a le depăși într-un atingere de scop; într-un final (provizoriu, să zicem). Zig-zag-ul este mijlocul de trecere/străbatere spre scopul, la care nu poate ajunge linia dreaptă, vectorul rectiliniu. Spre deosebire de această linie-săgeată continuă, dar ne-ajungătoare, zig-zag-ul este suma a mai multor mici săgeți nedesprinse, nedeconectate una de celelalte – precedenta și cea care urmează. Linia dreaptă este un elefant uriaș în... lungimea sa, iar zig-zagul este „șirul indian” al unei mulțimi de elefanți ce străbat prin hățișuri ce nu le permit să meargă neabătut înainte. Ca să ajungă „înainte”, ei trebuie s-o mai ia și în alte părți, stânga-dreapta. (Cu toate că, îmi dau seama, aici, în loc de elefant s-ar fi putut invoca un șarpe uriaș. Pentru că cel mai relevant, rolul zig-zag-ului în mișcare apare tocmai în cazul șerpilor. Cobra, să zicem, nu renunță la zig-zag-ata-i unduire nici când se înalță în aer, intersectându-și mișcările cu zig-zag-ata melodie de flaut a fachirului. Chiar astfel, zig-zag-ate mi se par mie unuia cele mai multe melodii orientale...)

În fine, (auto)operează, cititorule, cu un text aplicat propriei tale biografii, propriilor tale vârste, propriului tău destin. În fiecare din „toate” astea vei găsi și linii drepte, dar și zig-zag-uri. Încearcă să-ți reamintești cum a fost într-un caz sau altul, ce ți s-a întâmplat în unul sau celălalt caz (*zig-zag-caz*); aici, „întâmplatul” – ca rezultat, efect (după efort), experiență, învățământ. „Întâmplatul” – ca rezultat, rod. În cazul unora, ca artă. Ca literatură. Poezie. Parabolă. Eseu.

Neliniști creatoare

Octavian MIHALCEA

Noul volum de versuri al Cristianeii Maria Purdescu, *Doruri din alt timp* (Tracus Arte, București, 2016) cuprinde, într-o prezentare bilingvă, româno-engleză, versuri încărcate de nedisimulate accente romantice ilustrând năzuințele unui suflet aflat perpetuu în căutarea idealului. Adeseori, nebănuitele meandre ivite pe parcursul vieții aduc și patina obscurității, transfigurată estetic în poezii ce exacerbează sensibilitatea, adeseori pe fondul unor neîmpliniri reamintite constant. Întregul ambient natural consonează cu frământările interiorului poetic. Amenințarea spectrului solitudinii apasă asupra fiecărui poem, aparentele detașări nefăcând, paradoxal, altceva decât să nască noi și noi inchietudini: „Te-am căutat/ ca să umplu pustiul cu iubirea mea,/ dar nu te-am găsit.// Am plâns de dor/ și te-am chemat/ ca să cobori soarele în pieptul meu,/ dar n-ai auzit.// i-am întins mâna/ ca să deschid lacătul iubirii,/ dar nu m-ai văzut.// i-am mângâiat chipul delicat/ ca să șterg tristețea/ venită de niciunde pe chipul tău,/ dar nu m-ai simțit.// M-am căutat în visurile tale,/ în adâncurile tulburate/ de speranțele care au înghețat demult,/ dar m-am rătăcit.” Tot acest eșafodaj se sprijină pe statura paradigmatică a iubirii. Însă intervine timpul și funcția lui erodantă, fapt incontestabil care determină reprezentări din ce în ce mai adânci. Astfel iau naștere vilegiaturi imaginare încărcate de nebănuite semnificații. Ipostazierea dorului în registru nocturn aduce aproape fiorurile crepusculare, uneori inflamabile. Forța sentimentelor e supusă unor neîntrerupte amenințări, care parcă vor să spulbere ideaticele nemărginiri. Sunt invocate și energiile divine, în virtutea unei considerabile dorințe de ascensiune spirituală: „Doamne, alungă chinul uitării,/ așa cum

vrei, așa cum știi.../ și lasă vârtejul iubirii să aspire/ și gândul înnorat, și visele pustii.// Stigmatul morții să fie-năbușit,/ dezamăgirile să fie rătăcite-n copleșiri,/ apoi să mă păstrezi, Doamne, purifică-mă/ în focul aprins al ultimei iubiri!”. Într-o analiză a versurilor Cristianeii Maria Purdescu nu trebuie să eludăm aproape omniprezenta amintire a suferinței din dragoste, ceea ce determină priviri retrospective învăluite liric. O anumită atmosferă care frizează dramatismul însoțește prezentele reverberații. Sunt căutate noi sensuri, mereu bazate pe experiențele trecutului, printre multiple acorduri melancolice. Fluidele marine potențează unele accente evanescente prezente în volumul *Doruri din alt timp*. Misteriosul astru nocturn participă la prezentele scene rituale când, absolut expresionist, „albastra fericire/ plutește în negrul/ care curge și curge și curge în neștire”. Într-un poem sunt amintiți „băutorii de absint”, parcă pentru a ne aminti de acele evaziuni existențiale în cunoscutul sens al dereglării sistematice a tuturor simțurilor.

Umbrele paseiste poartă cu ele o considerabilă încărcătură sentimentală: „Zidul uitării s-a prăbușit peste noi/ și fericirea a fost sfărâmată de copaci./ Cu mintea vidată, golită de gânduri,/ surpi vechea iubire și taci, doar taci...// Poate că dorurile se vor șterge,/ simțurile aleargă oarbe-n vechile unghere.// Dislocate din memorie, amintirile/ vor popula o lume de repaus și mistere.” Cartea mai cuprinde și un consistent dosar al receptărilor critice, care impresionează prin pluralitatea accepțiunilor găsite de recenzenti, nume sonore ale peisajului cultural autohton.

Nu putem decât să salutăm această nouă apariție editorială a poetei Cristiana Maria Purdescu, axată pe nostalgia, vise și multă sensibilitate, împreună cu atât de fecundele neliniști creatoare exprimate fără rezerve, asumate plenar.

Orgoliu și modestie

Ella Leynard este pseudonimul doamnei Diana Ștefănescu, profesoară la Colegiul național „Iulia Hasdeu” din București. A debutat cu volumul *Poeme* apărut la editura Sfântul Nicolae, în 1913, iar ca anglistă, a publicat o ediție bilingvă, română-engleză, *Poeme/Poems*, din opera poetului George Bacovia, la editura Strese, în 1995. Recentă sa carte, *Versuri*, apărută anul acesta la eLiteratura, poate trezi interesul prin câteva aspecte. Autoarea se arată excesiv de modestă prin titlul ultrauzitat pus unei cărți masive, de aproape 500 de pagini, și cam tot atâtea poezii, dar pseudonimul ales, Ella Leynard, cu o rezonanță exotică, precum și versurile scrise în decursul unui an de zile, după cum precizează, indică o puternică dorință de afirmare, o prolifică determinare, un „vis de glorie” pe tărâm literar. Poeta își asumă cu o anume moderație un discurs deloc complicat, cu subiecte la îndemână, pe un ton calm, echilibrat, specific unei firi reflexive, cu o expresivitate stilistică lipsită în mare măsură de tropi, de o gestică spectaculoasă, dar mai ales departe de trendul poeziei actuale prea înclinată spre excentricitate, vulgaritate, defetism. Tot sub semnul unei rezerve stă și titlul cărții, voit neutru, orgolios însă în refuzul comercialului teribilist care atrage și contrariază. Versurile sunt construite cu o austeritate elaborată, cu economie verbală ce mizează mai mult pe sugestie, idee, mesaj. Ele experimentează senzații de prim impact ale lucrurilor simple dar fundamentale, ale lucrurilor mici, dar cu sensuri majore. Autoarea se autodefinște: „sunt o insulă”. Da, o insulă care nu permite pătrunderea urâteniei prezentului, o insulă unde se poate visa la o copilărie perpetuă. Unui număr atât de mare de poezii îi corespunde, firesc, o mare bogăție de teme. Copilăria apare frecvent ca o posibilă evadare din angoasa cotidianului. Timpul ei edenic se petrece între „Pomul cu amintiri” (al cunoașterii) și „Coșul cu amintiri” (sugerând culegerea roadelor maturității). Drama se ivește uneori din conștientizarea dureroasă a imposibilei întoarceri în trecut: „Eu rămân prizoniera/ timpului meu/ pe care trebuie/ să-l umplu cu înțeles/ sau al cărui sens/ trebuie să-l aflu”. Problematika timpului revine obsesiv ca suport al unor reflecții despre viață. „Astăzi apărem pe lume/ mâine suntem adulți/ poimâine suntem foarte tineri bătrâni – doar iubirea ne prelungește viața/ în acest trup/ de lut.” Tema iubirii apare parcimonios, sentimental fiind mai puțin în fapt cât în aspirație. E vorba de o iubire absolută, chiar abstractă, fără senzualitate ori clocot interior, văzută lucid ca împlinire a omului, dar lipsită de patimă, zbcium, dileme, adică de ceea ce tulbură și o fac

atât de răvășitor umană. Jarul unei iubiri care a ars odată luminează enunțuri sentențioase: „Doar iubirea ne prelungește viața în acest trup”; sau „Marile iubiri sunt înțelepte”, deși istoria marilor iubiri universale ne demonstrează că marile iubiri sunt tragice. Și totuși, leacul nefericirilor noastre ne este mai la îndemână decât ne-am închipui: „Avem leacul relexor în inimă,/ nu știm că îl avem sau nu știm să-l folosim,/ dar Dumnezeu nu tipărește/ instrucțiuni de folosire pentru darul oferit/ nu are nici prospect, unicul remediu miraculos, neînțelept folosit, iubirea” (*Nefericirea noastră*).

Ella Leynard este înclinată mai mult spre latura analitică a fenomenelor încercând să le captureze în enunțuri cu nuanță sapiențială, abordând o atitudine pozitivă și încercând să refuze „urâtul din jur pe un pământ răbdător”, clamând: „Dumnezeu are răbdare cu noi”. Poeta crede în „energia sacră a cuvintelor bune”, în „Lecția binelui”, un bine care „trebuie păzit cu platoșe de spini”. Puritatea gândurilor are echivalent în puritatea zăpezii invocate, cu ritualurile ei specifice, cu Moș Crăciun, ce reînvie copilăria plină de vise și miracole. Autoarea își transcrie propriile-i experiențe și gânduri la modul esențializat, aproape deliricizat, atenția concentrându-se pe comunicarea ce transcende cuvântul: „Articularea sunetului cere curaj, transmiterea sentimentului cere vitejie/ cum s-ar numi arta care ar putea să pună împreună/ sunetul-muzical și gândul-sens sau gândul-culoare/ în lipsa umorilor și a sentimentelor, gândul-gândire pură neuzurpat de afect?” (*Arta viitorului*).

Gândurile constituie materia poetică din care se plasmuiesc multe poeme, și parcă se întâmplă de la sine. Gândurile sunt plasa în care se prind fluturii speranței, mersul zilelor, iubirile, cuvintele. În plasa lor nevăzută se poate opri chiar „Vasul fantomă” probând forța magnifică a imaginarului poeziei. La fel, esența lor etică și eterică: „Gândurile comunică fără ambiguități”. Gândurile sunt stoarse de sensuri până la ultima lor consecință, ajungând a se gândi pe sine. Poezia autoscopică „Gândurile gândind” este o probă de receptivitate și inventivitate modernă: „Gândurile merg înaintea cuvintelor/ ele nu obosesc,/ dar ele ar putea fi auzite/ dacă tăcerea ar fi deplină,/ gândurile gândind, gândurile vorbind,/ gândurile simțind,/ în creierul neobosind,/ sau odihnindu-se când/ gândurile visează”. Gândurile constituie o rețea freatică a unei țări imaginare cu râuri din care poți bea adevăr: „Adevărul e singurul ce taie setea”. Autoarea are orgoliul bine strunit al celor siguri de valoarea adevărilor lor și modestia de a le împărtăși clar și neostentativ.

Poezia Ellei Leynard este asemenea apelor adânci și liniștite. La o primă și repede lectură nu șochează, nu este spectaculoasă, dar ecoul ei te urmărește ca o undă propagată dintr-un străfund unic și misterios.

Pușkin a tras primul și și-a ratat ținta.

Starov a tras imediat dar nici el nu a avut noroc.

Atunci colonelul a cerut ca bariera să fie fixată la doisprezece.

- E mult mai bine așa a comentat Pușkin. Căci se face foarte frig.

Martorii cu degetele înțepenite, cu ochii orbiți de vânt, au reîncărcat cu greu armele.

Starov și Pușkin și-au ridicat din nou pistoletele.

Au răsunat două împușcături. Nici unul dintre adversari nu a fost lovit.

Starov și Pușkin au cerut ca distanța să fie redusă din nou.

Martorii s-au opus ferm. Duelul a fost amânat.

- Pe curând Alexandr Sergheevici a spus colonelul.

- La revedere colonele.

Pe drumul de întoarcere Pușkin a trecut pe la un prieten și a lăsat pe masa acestuia următoarea misivă:

Trăiesc, Starov

Sunt viu și-ntreg

Întâlnirea nu s-a terminat.

În aceeași zi Liprandi, Alexeev și alți amici au făcut o serie de vizite pentru a reîmpăca pe cei doi adversari.

O întâlnire are loc între poet și colonel în restaurantul Nicoletti.

- V-am respectat întotdeauna colonele, a declarat Pușkin și tocmai de aceea v-am acceptat duelul.

- Ați făcut foarte bine, Alexandr Sergheevici.

Pe această cale ați sporit stima ce v-o purtam.

În rest trebuie să vă spun un singur lucru: să fiți la fel de bun în fața gloanțelor cum sunteți la o masă de scris.

Povestea s-a oprit aici.

Dar tot Chișinăul fierbea de emoție.

Toți admirau sângele rece cu care tânărul Pușkin a înfruntat un adversar atât de experimentat ca vârstnicul Starov.

„L-am cunoscut pe Alexandr Sergheevici pornit, uneori atingând nebunia scrie Liprandi; însă în momente de pericol, când se găsea față-n față cu moartea și dezvăluia, ca fiecare dintre noi în asemenea clipe, esența caracterului său, devenea imposibil.

Când lucrurile ajungeau până la duel, când îl vedeai apărând pe terenul de înfruntare, era rece ca un bulgăre de gheață.”

La două zile după această înfruntare Pușkin se afla în sala de biliard de la Nicoletti, când a auzit că țiva tineri moldoveni vorbind în șoaptă despre duelul său cu Starov.

A ciulit urechea.

Tinerii laudau cu toții curajul lui Pușkin și denigrău atitudinea colonelului.

Pușkin a aruncat imediat tacul de biliard din mâini, s-a apropiat de grup și a declarat cu tărie:

- Domnilor, problema modului cum ne-am reglat disputele cu Starov nu ne privește decât pe noi doi.

Vă avertizez că dacă veți permite să-l criticați pe Starov, pentru care nu am decât respect, o voi lua drept ofensă personală și fiecare dintre dumneavoastră va răspunde în fața mea.

Tinerii mirați au cerut scuze poetului care a părăsit triumfător sala.

Ceva timp după aceasta, nevasta unui boier moldovean, Tudorache Bal, înciudată de indiferența lui Pușkin față de ea, a încercat să îl irite cu o aluzie în legătură cu duelul.

Scena a avut loc într-un salon din Chișinău.

- Ce plictiseală, exclamă Pușkin. Dacă aș putea cumva să mă bat pentru interesele cuiva!

- Mai bine v-ați lupta ca să vă apărați propriile interese, i-a replicat tânăra.

- Cu cine ?

- Ei bine, măcar contra lui Starov.

Cred că nu ați rezolvat prea corect problema dumneavoastră cu el.

Pușkin, exasperat, i-a declarat că se poate considera norocoasă că nu e decât o femeie dar că va merge imediat să ceară explicații soțului său.

Imediat s-a pornit la masa de joc unde trona Tudorache Bal, boier important, cu barbă, membru al Consiliului Superior al Basarabiei și l-a rugat să-și ceară scuze.

Bal a fost mirat, ofensat, și s-a dus după nevestă să obțină ceva informații.

Tânăra a afirmat că Pușkin i-a spus mojiicii.

Atunci Bal s-a dus după Pușkin în sala de joc și a spus solemn:

- Cum puteți pretinde scuze din parte-mi când v-ați permis să-mi insultați soția?

Pușkin cuprins de o furie nebunească, a apucat un sfenșic masiv spre a îl folosi ca o măciucă.

Din fericire a fost dezarmat.

A doua zi, la insistențele mai multor ofițeri, Bal a acceptat să îndrepte lucrurile cu poetul.

Moldoveanul a venit la întâlnire într-o tunică lungă, cu marginile fâlfâite, cu burta proptită-n față și cu o privire superior sfidătoare.

- Am fost rugat să vă prezint scuze. Ce fel de scuze pretindeți?

Pușkin nu i-a răspuns, ridicând mâna l-a palmuit larg și a scos din buzunar un pistol.

Duelul nu a avut loc.

Totul a fost rezolvat de generalul Inzov care l-a băgat pe Pușkin două săptămâni la arest.

Conflictele lui Pușkin cu moldovenii erau foarte frecvente și nefericitul Inzov pentru a-și pedepsi oaspetele și pentru a liniști indignarea reclamanților era deseori obligat să-l închidă pe Pușkin în camera sa

confiscându-i încălțările.

- Atenție Pușkin, îi spunea câte un moldovean mai îndrăzneț, dacă o ții tot așa, rămâi iar desculț.

„Bătrânul Inzov mă băga la arest de fiecare dată când pâlmuiam vreun boier moldovean, va scrie Pușkin în 1824.

Ce-i drept însă acest mistic de treabă venea de fiecare dată să mă viziteze în izolarea mea și trăncăneam despre revoluția din Spania.”

Veazemski îi scria din Moscova lui Turgheniev:

„Amicul nostru Pușkin de la Chișinău i-a spart mutra unui boier și s-a luptat cu pistoalele cu un colonel. Nu s-a vărsat sânge. Se vorbește că în acest din urmă caz conduita sa a fost ireproșabilă. Nu are deloc bani. Se pare că se prăpădește de tristețe, plictiseală și sărăcie.”

Da, fără îndoială că tristețea, plictiseala și sărăcia îl fac să batjocorească pe cei din jur, să se deghizeze, dueleze, îmbete, să joace cărți și să facă curte doamnelor.

Un lucru este sigur. Oriunde apare Pușkin se nasc povești cu femei și legături galante.

În nici un moment al vieții nu îi va lipsi dragostea. În jurul lui flutură Marii, Eudoxii, Natalii...

* * *

Boierii mari moldoveni au femeile îmbrăcate după moda europeană, institutori francezi, guvernante, zile de recepție, dar oamenii lor de casă, valeții, nu sunt decât o cireadă de țigani zdrențuroși.

În reședințele lor, fastul exterior se îngemănează cu cea mai pitorească mizerie.

„Intrați în una din aceste frumoase reședințe, pe care ai putea-o transporta liniștit în piața centrală a oricărui oraș european”, scria Veltman.

„Veți traversa un vestibul plin de arnăuți; vi se ridică în față o bucată de cearceaf folosită ca portieră; ajungeți în o sală destul de spațioasă ca să poată manevra acolo un detașament; se trage la dreapta sau spre stânga o altă perdea roșie și veți pătrunde într-o sală plină de divane; acolo veți găsi pe stăpâna casei îmbrăcată după moda europeană dar purtând deasupra o vestă fără mâneci,

brodată cu aur, sau vă va primi stăpânul casei:

Important, important, tare important

Mustața îi atârnă de trei degete

Frumoasa barbă gri are doi coți

Pipa imensă are muștiuc de chihlimbar

E important, important, tare important.

Sunteți invitat să vă așezați pe un divan.

Sosește un arnăut în tunică de velur violet și cu platoșă din argint aurit. Turbanul este din cașmir turcesc. La brâu un șal tot turcesc și iataganul.

Peste braț are o batistă mare de muselină brodată cu aur cu care va șterge prețioasele capete de pipă.

Vi se oferă pipă și alături, pusă pe jos, lângă cămin, o farfurie de aramă.

O mică țigăncușă în picioarele goale și cu părul vâlvoi vă va prezenta un platou cu *dulcețuri* și un pahar cu apă.”

Pușkin a descris în versuri obezele moldovence ce se revărsau în penumbra „camerelor cu divanuri”:

„Piciorușele strânse sub cur

În fața prăjiturilor proaspete

*Precum zeițe egiptene
Aceste doamne tac și
transpiră.”*

Unele din aceste fete durdulii și tăcute l-au sedus pe

poet și prea puține s-au opus avansurilor sale.

„Pușkin”, scrie Gorceakov în amintirile sale, „mergea cu plăcere la sărbătoriri și soireuri și toată lumea îl invita de regulă.

Participa la baluri, era amator de jocuri de cărți și de dans.

La fiecare recepție Pușkin admira ceva nou și devenea închinătorul unor noi idoli. Deseori, îl auzeam:

- Ce minune! Nu pot trăi fără ea!

A doua zi de dimineață această minune era înlocuită cu alta.

În 1821, Pușkin îi scrie lui Nașciokin:

„Toate femeile frumoase de aici sunt măritate. În plus față de bărbat au un curtezan; în afară de curtezan mai au pe cineva, așa, ca să nu se plictisească.”

Pușkin se îndrăgostește de tânăra Shreiber, 17 ani, frumoasă și timidă, de doamna Văcaru, mai pitică dar spirituală, de mica Săndulache, brunetă, vioaie și veselă, de

Calypso Polichroni, caricatură realizată de Pușkin

nevasta maiorului Solokin, de soția înaltului funcționar Eyfeldt, de grațioasa moldoveancă Rosetti, de o oarecare Pruncu, de o țigancă din zonă, de o evreică și de multe altele.

Totuși, dacă toate îl seduc, nici una din ele nu reușește să îl rețină.

Pe lista de Don Juan nu figurează decât două prenume feminine referitoare la epoca basarabeană: Pulcheria și Calypso.

Pulcheria Bartolomé era fata unui moldovean bogat, umflat, mustăcios și visător. Pusese să fie construită în fața casei sale o mare sală de bal și distracția sa favorită era să se așeze turcește pe divan și să privească la dansatori în timp ce își mozolea pipa.

Pulcheria a moștenit de la tată o anume indiferență vegetală. Avea o frumusețe imobilă și rece. Conversația sa era inexistentă. Era incapabilă pentru orice sentiment profund.

Veltman, care a cunoscut-o bine, o descrie astfel:

„Pulcheria era o tânără cu o siluetă generoasă, rotunjită. Prefera să nu se exprime decât prin surâsuri dar nu erau surâsuri ale cochetăriei ci manifestarea unui suflet sănătos și fără griji. Nimeni din cei ce au cunoscut-o în acești câțiva ani nu își amintește să fi acordat cuiva o privire mai specială, orice bărbat, oricine ar fi fost, nu era pentru ea decât o ființă cu cap, brațe și picioare.

Observând-o pe Pulcheria, care după față părea a avea vreo 18 ani, mă întrebam adesea dacă nu cumva e mai degrabă o capodoperă a artei moarte decât o ființă vie. Toate mișcărilor sale ar fi putut fi executate mecanic de un automat. Se deplasa într-un mod ciudat, de neexprimat.

Fața, mâinile îi erau atât de delicate încât păreau a fi piele suedeză întinsă”.

Pușkin admira această păpușă a cărei imbecilitate avea ceva grandios, aproape dumnezeiasc.

Dansa cu ea. Îi făcea curte. La orice compliment răspundea în franceză cu un îngrozitor accent moldovenesc.

-Ah! Quell vous etes, Monsieur Pușkin! Qu'est-ce que vous badinez!

După spusele contemporanilor cele două fraze erau tot vocabularul amoros al Pulcheriei.

Dar Pușkin era atât de însetat de trăsăturile și culorile frumoase încât îi ierta tinerei de a fi proastă și incapabilă să ascundă acest lucru.

O iubea pentru prospețimea pielii, culoarea ochilor, alcătuirea buzelor. Se pare că a scris și un poem în cinstea ei, „Fecioara”.

Dar în ciuda declarațiilor în versuri și proză ale adoratorului, Pulcheria a rămas impasibilă, minerală, împietrită.

Așa că Pușkin a trebuit să se orienteze spre alte aventuri.

Calypso Polichroni avea față de Pulcheria imensul avantaj de a fi mai deșteaptă și mai abordabilă.

Era fata unei grecoiace refugiate, ce a fugit

din Constantinopol în 1821 și se ocupa cu ghicitul la Chișinău.

Bătrâna vrăjitoare își primea clienții cu capul acoperit cu o bonetă de velur negru cu semne cabalistice.

Când intra în transă, părul i se zburlea și ridica pălăria de velur. Spectacolul acesta curios era extrem de apreciat de tineretul din Chișinău.

Pușkin însă era interesat de fiică, nu de mama magiciană.

Calypso Polichroni era scundă, slabă și aplatizată. Fața sa lungă, fardată cu roz, după moda turcească, nu era lipsită de grație.

Trăsăturile sale, fine. Părul bogat, negru, mirositor.

Ochii alungiți spre tâmpole, erau martori ai senzualității și ai experienței. Din nefericire acest ansamblu era dezechilibrat de un nas în cioc de vultur care rupea simetria.

Calypso vorbea greaca, turca, araba, moldovenește, franțuzește și în italiană. Avea o voce melodioasă.

Pușkin era încântat să o asculte cântând melopeele Orientului, când lente și disperate, când răgușite și găfâite ca horcăielile actului de dragoste.

Calypso avea însă alte arme ca să îl facă pe poet să uite de nasul său lung și pieptul în covată.

Se spunea la Chișinău că fusese amanta lui Byron.

Gândul de a posedea femeia pe care Byron o posedase cu câțiva ani înainte îl încânta pe Pușkin. I se părea că comunică prin această carne cu poetul.

Îi scrie Lui Viazemski la 15 aprilie 1823:

„Am să-ți fac cunoștință cu eroii de la Sculeni și Secu, tovarăși de arme ai lui Lordache și cu o grecoaică care a primit săruturile lui Byron”

Acestei fete voluptoase cu nasul ca o lamă și cu ochi strălucitori precum măslinile negre, Pușkin îi va dedica o grămadă de desene și note precum și poemul „A la Greque”.

Pușkin a avut o legătură serioasă cu nevasta unui bogat castelan din Chișinău, Inglesi.

Inglesi era de o gelozie feroce, cu o nevestă frumoasă și prea puțin virtuoasă. A fost cât pe aci să-și surprindă nevasta infidelă alături de Pușkin. Amanții au avut timp să fugă într-o căsuță din vecinătate. Soțul l-a provocat pe Pușkin la duel. Numai că generalul Inzov l-a arestat pe Pușkin și la sfătuit pe Inglesi să părăsească orașul cu nevestă cu tot.

Se spune că amanta a fost neconsolată și a murit în străinătate de inimă rea.

Carnetele lui Pușkin aduc mărturie unei alte pasiuni violente dar greu de identificat.

Ar fi vorba de o anume Maria Ralli, prietenă a Pulcheriei Bartolomé. Pușkin a iubit atât de mult, a căutat atât de mult, a uitat atât de mult!

Tinere sau nu, mici sau mari, blonde sau brune, malițioase sau proaste, abordabile sau rezervate, aceste creaturi ale cărnii nu trăiesc astăzi decât prin câte un cuvânt scris cu pana sa, sau un profil schițat pe marginea foii de caiet.

Ziua Aviației Române în Galațiul interbelic

Marius MITROF

Oportunitatea oferită de către rege și guvernanți orașului Galați în anul 1921, prin construirea unui aeroport, arăta importanța orașului pentru țară, reprezentând totodată modul de exprimare a griii și recunoștinței față de Galați a cărui contribuție din comerțul total al țării avusese o pondere însemnată.¹

Navigația pe Dunăre, care începuse să fie sufocată de taxele din ce în ce mai mari ale Comisei Europene a Dunării, transportul pe calea ferată de la și spre Galați menținut la fel de ridicat², dezvoltarea portului Constanța creau un con de umbră asupra comerțului gălățean, comercianții și industriașii interpelând repetat guvernanții. Răspunsul acestora avea să vină la 28 mai 1921, când Ministerul Comunicațiilor, prin Direcțiunea Aviației, transmitea Primăriei orașului Galați faptul că, la 25 februarie 1921, Consiliul de Miniștri a hotărât construirea și exploatarea liniei pentru navigație aeriană București-Galați-Chișinău, iar Majestatea Sa Regele a decretat de utilitate publică fondurile necesare pentru această linie.³

Orașului i se deschidea, prin acest aeroport, o nouă poartă pe calea dezvoltării, așa cum, după 1484, când Chilia și Cetatea Albă, porturile Moldovei cu ieșire la mare, au fost cucerite de către Imperiul Otoman, Moldova și-a îndreptat atenția spre sud, la Dunăre, iar mai târziu, în 1836, Moldova, prin domnitorul său, acorda statutul de porto-franco portului Galați, ambele circumstanțe punând, practic, pe harta economică a Europei și a lumii, orașul Galați. I se oferea o nouă cale de transport, cu mult mai rapidă și sigură, aflată însă la începuturi, dar care era menită să îi mențină, orașului Galați faima pe care și-o câștigase de câteva veacuri.

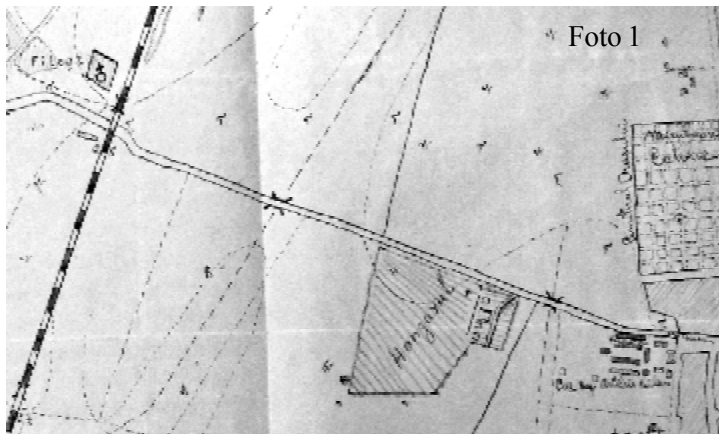

Foto 1

Aleșii gălățenilor aflați la conducerea orașului nu au primit cu încântare construirea unui aeroport civil în Galați, întrucât în oraș își avea deja reședința „Grupul 3 Aviație de luptă”, aerodromul fiind instalat pe imașul comunei la sud-vest de șoseaua Tecuci, „în dosul Cazărmilor Artileriei Călărețe [...] Trupa ocupând una din Cazărmile Art. Călărețe, iar Parcul își fixează atelierile în unul din Grajdurile aceluiași Regiment.”⁴ (Foto 1), iar un nou aeroport care să ocupe o suprafață întinsă de teren făcând, practic, imposibilă, în viziunea consilierilor de atunci, extinderea orașului și dezvoltarea lui. Nici relația gălățenilor cu Dunărea nu era una care să-i determine pe aceștia să renunțe atât de ușor pentru că, în cele din urmă, orașul datoră existența și dezvoltarea fluviului rege.

În cele din urmă, în anul 1926, conservatorismul aleșilor gălățeni în fruntea urbei a fost înlăturat după o corespondență îndelungată și vizite ale reprezentanților Direcțiunii Aviației din cadrul Ministerului Comunicațiilor la Galați, iar orașul de la malul Dunării, port renumit, își făcea intrarea în lumea bună a marilor orașe de pe mapamond care aveau atât aeroport civil, cât și militar.

Astfel, în Galați, sărbătoarea religioasă a Sfântului Ilie a căpătat un caracter mai extins, trecând dincolo de slujbele ținute doar în biserici, personalul aeroportului civilo-militar din Galați împreună cu locuitorii orașului având un prilej în plus de sărbătoare: aceea a patronului spiritual al aviatorilor.

Cu prilejul acestei sărbători, presa gălățeană din perioada interbelică devenea un element de propagandă a aviației. Redăm, în cele ce urmează, conținutul unui articol publicat în ziarul „Acțiunea”, din 21 iulie 1937, intitulat „Astăzi se sărbătorește în toată țara patronul aviației „Sf. Ilie”: „Este un prilej fericit de a aminti că aviația constituie un factor important din toate punctele de vedere, atât pe timp de pace, cât și în timp de război.

Suntem o țară tânără în ceea ce privește tehnica și civilizația. Totuși, datorită muncii și perseverenței, am reușit să ne înzestram țara într-un timp relativ scurt cu o aviație multumitoare.

Progresele aviației în România se datoresc poporului care a înțeles rosturile acestui minunat mijloc de transport și de apărare în caz de război

contribuind prin timbre speciale la fondurile destinate aviației.

Perspectivile aviației civile în România sunt atrăgătoare.

Avem câteva societăți pentru propaganda aviației, dintre care și ARPA, care și-au înțeles menirea.

În timp ce toate țările se întrec în a se înarma aerian și când într-un viitor conflict armat forța aeriană va predomina, grija factorilor de răspundere din țara noastră se îndreaptă spre aviație.

Nu trebuie să se precupețească nici un sacrificiu. Avem elemente umane capabile. Avem și sburători de faimă mondială.

Ziua Aviației are o semnificație dublă; de a ne descoperi o clipă în memoria eroilor sburători români și de a ne oțeli în credința că aviația română și conducătorii sunt la datorie.”

O incursiune la aeroportul gălățean, de Ziua Aviației, pe 20 iulie 1933, ne relevă nu numai traseul pe care trebuie să îl parcurgem până la aeroport, ci și o descriere a acestuia.

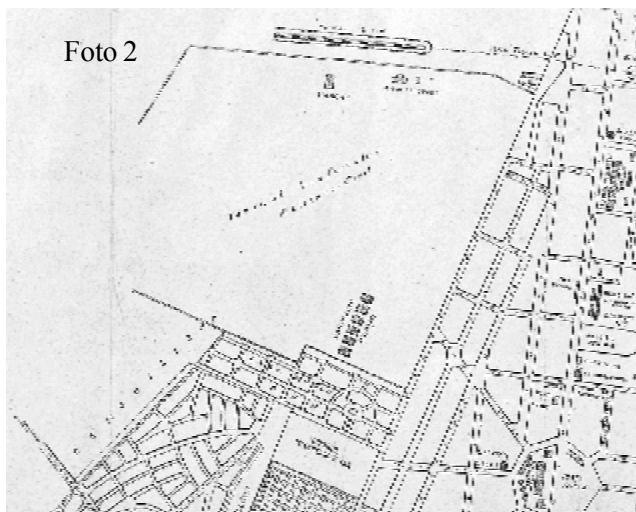
Ca să ajungi la aeroport nu aveai alt mijloc de transport decât tramvaiul, trăsura sau autovehiculul personal. În anul 1935, Subsecretarul de stat al aerului informa Primăria din Galați că aeroportul este lipsit de mijlocul de transport între aeroport și oraș, iar personalul aeroportului nu are uniforme.⁵

Primăria solicita temeiul pentru ca autoritatea comunală să înlesnească mijlocul de transport între aeroport și oraș, răspunsul Ministerului de Interne, din septembrie 1935, fiind tranșant: „Avantajul pentru municipiu de a avea un aeroport vă dă dreptul a satisface cererea subsecretarului de stat, din bugetul acelui municipiu.”⁶ Ca urmare, în anul 1936, Primăria Galați alocă 450 000 lei pentru demarcarea laterală a terenului, executarea centrului, reparații clădiri, procurarea unei autocamionete tip aviație pentru transport pasageri, după cum reiese din Procesul-verbal din 1936 pentru executarea bugetului 1936-1937.⁷

Pornim, așadar, la 20 iulie 1933, să vizităm aeroportul. Pentru aceasta „Ne suim în vagonul de tramway care merge pe strada Traian și coborâm la Spitalul Elisabeta Doamna-Caritatea gălățeană.”⁸ De aici, o luăm în sus, pe strada Dochia (existentă și astăzi cu această denumire) care face legătura cu str. Șanțului⁹, astăzi Bulevardul George Coșbuc (Foto 2). În doar 10 minute de când am coborât din tramvai am și ajuns pe terenul de aterizare al aeroportului civil.

„Încadrate de grădini, se răsfață la soare două clădiri drăguțe: una este administrația și una este gara cu bufet, o casă de bilete, vamă, poliție, magazie de bagaje etc.

Întrebăm pe un om de serviciu, de domnul Cotache,

comandantul aeroportului civil. Acesta ne îndreaptă către un domn în uniformă, cu o figură simpatică și jovială. Îl informăm că am dori să vizităm aeroportul, iar domnul Cotache ni se pune la dispoziție cu toată plăcerea ce o resimte specialistul de a da explicații tehnice unor profani.

Intrăm în clădirea administrației. Pretutindeni domnește o curățenie exemplară. Ușile și ferestrele vopsite în alb dau un aspect dintre cele mai plăcute ochiului. Camerele sunt mici și aranjate cu gust. Vizităm, pe rând, biroul comandantului, apoi poliția și vama. Peste drum sunt birourile contabilității și ale companiilor străine unde se vând și biletele de călătorie.

Părăsim clădirea administrației și intrăm în clădirea în care se află gara și unde aflăm două *despărțiri*: una pentru gara propriu-zisă și cealaltă pentru instalațiile de energie electrică. Vedem un motor Diesel în stare de nefuncțiune, gata să fie întrebuițat când din vreo cauză oarecare ar lipsi curentul electric ce-l furnizează uzinele comunale. În alte încăperi găsim instalații la care noi privim fără să le înțelegem rostul, însă recunoaștem serviciile pe care le aduc, precum și valoarea lor.

În sfârșit, putem vedea și noul post instalat, dar încă nefuncționabil, de radio goniometric și telegrafie fără fir. Actuala instalație este veche și neconformă cu noile perfecționări aduse de știință. Aflăm că noua instalație a costat mai mult de două milioane de lei.

De aici mergem la ateliere, unde vedem un avion mare, biplan, tip Avia Bh 25. Trupul mare al păsării stă nemișcat și fără viață. Este în reparație. Acolo unde s-au produs eroziuni ale tăbliilor de lemn, se cârpește, dar în așa mod încât rămâi uimit de îndemânarea de care dau dovadă meșterii.

Comandantul aeroportului ne spune că un asemenea avion costă între două și trei milioane de lei și se întrebuițează puțin material, dar dintre cel mai bun. Nu contează cantitatea, ci calitatea.

Într-o fabrică de avioane, ne mai spune comandantul, se răscolesc magazii întregi de lemn până se găsește lemnul pentru două avioane. Pentru un cât de neînsemnat nod al lemnului, se înlătură întreaga tăblie. Țevile se fac din cel mai fin oțel.

În general, avionul prin construcția sa întrunește chintesența materialelor, ne explică domnul comandant Cotache.

Deodată, un sunet prelung de sirenă se aude asurzitor.

Pleacă avionul de Constanța. E 10 dimineața. Veniți să-l vedeți!, ne îndeamnă comandantul.

Pe pistă, deși vântul bate cu furie, avionul stă gata să-l înfrunte. Pasagerii urcă în cabine. Pilotul se așează la locul său. Un semn și helicea își începe zbârnâitul.

Între timp, domnul comandant ne dă explicații: *Avem două tipuri de avioane. Monoplane Junkers F 13 care au de trei ori pe săptămână ruta București-Galați-Iași-Cernăuți și biplanele Avia Bh 25 care merg zilnic Galați-Chișinău-Iași și Galați-Constanța-Balcic.*

O oră de zbor ne costă 18.000 lei, întrucât benzina și uleiul care se întrebuințează sunt cele mai fine, fără a mai adăuga celelalte cheltuieli de întreținere, de personal etc. Din taxele extrem de reduse de călătorie nu ne putem scoate cheltuielile.

În timp ce ne explica, avionul care pleca la Constanța a început să ruleze pe pistă, decolând în cele din urmă. Ușor ca o pasăre cu aripile larg deschise, avionul se înalță în cer, face un ocol larg și-și ia apoi drumul spre meleagurile dobrogene.¹⁰

La două zile după Ziua Aviației, la ora 5 după amiază, Flotila de Gardă a aviației militare din Cluj, continuându-și antrenamentul ordonat de Divizia II Aer cu itinerarul Cluj-București-Constanța-Galați, a aterizat pe aeroportul din Galați. Echipajul I era format din căpitanul comandor Celăneanu C., comandantul Flotei de Gardă Cluj, și locotenentul D. Brutus. Echipajul II era alcătuit din căpitanul Ionescu, locotenentul D. Popescu, fiul gălățeanului Neculai R. Popescu, director la ziarul *Voința Liberală*, iar echipajul III era compus din căpitanul Grigorescu și locotenentul Ioanovici.

A doua zi, la ora 8 dimineață, Flotila a plecat spre Iași, unde a aterizat pentru alimentare cu carburant pentru ca, în cele din urmă, să se înapoieze la Cluj, unde acest raid se încheia.¹¹

Peste patru ani, tot de Sf. Ilie și Ziua Aviației Române, la 20 iulie 1937, pe același aeroport avea să aterizeze și cel mai mare avion al aviației noastre comerciale, un trimotor, numit „România”. Acesta a aterizat pe aeroportul din Galați la ora 6, având la bord 12 ziarști acreditați pe lângă ministerul aerului și trei persoane din echipaj.

Avionul era pilotat de pilotul Evghenovici. Pe aerodrom se aflau capitanul Gamulea, comandantul aeroportului local, capitanul aviator Banu, Ionel Teodorescu din partea primăriei și reprezentanții tuturor ziarelor locale.

La ora 7 avionul a decolat spre București.

Avionul „România” parcursese până la acea dată ruta București-Cernăuți-Iași-Cetatea Albă-Galați, fiind un zbor de propagandă pentru aviația civilă a țării.¹²

Documentele existente la Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați ori la Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” nu fac referire și la alt gen de manifestări dedicate patronului spiritual al aviației române. Aflăm însă că, în luna august 1937, gălățenii au avut ocazia să participe la „întâiul mare meeting de aviație, care se va desfășura pe aeroportul comunal.”¹³ Cu prilejul acestui eveniment, comandorul Andrei Popovici a ținut o conferință, dimineață, având ca temă „viața sburătorilor”.¹⁴

Anii au trecut, iar din 1958, autoritățile regimului instaurat după cel de-Al Doilea Război Mondial, au decis o altă soartă orașului Galați. Aeroportul a fost desființat în anul 1958, martorii acelei perioade susțin că ultimul avion ar fi decolat din Galați în jurul anului 1965, odată cu zborul său, orașul luându-și rămas bun de la bucuria manifestărilor aeronautice dedicate Sfântului Ilie și Zilei Aviației Române.

Note:

¹ Comerțul total al portului Galați era, în 1880, de 67 de milioane din cele 244 milioane cât reprezenta comerțul total al țării în întinderea din acea perioadă. În anul 1883, Galații, deși în declin, deținea încă locul al doilea dintre centrele comerciale ale țării, fiind clasat imediat după București, Marius Mitrof, *Aerodromul din Galați și destinul său absurd*, în „Tradiție, Istorie, Armată”, vol.II, Editura SITEH, București, 2016, p.252.

² În anul 1932 transportul cerealelor din Basarabia spre Reni era cu 30 % mai ieftin decât spre Galați, „Vocea Galaților”, 9 septembrie 1932.

³ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar nr. 152/ 1921, f.1.

⁴ *Ibidem*, f.25.

⁵ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria Galați*, Dosar nr. 152/1921, Dosar nr.11/ 1935, f.1.

⁶ *Ibidem* ff. 2-3.

⁷ *Ibidem*, f. 5.

⁸ „Acțiunea”, 20 iulie 1933.

⁹ Conform Planului orașului Galați din anul 1926.

¹⁰ „Acțiunea”, 21 iulie 1933.

¹¹ „Vocea Galaților”, 27 iulie 1933.

¹² „Acțiunea”, 21 iulie 1937

¹³ *Ibidem*, 12 august 1937.

¹⁴ *Ibidem*

Omul care salvează vieți

În seara aceea, o seară calmă de început de toamnă, să fi trecut de orele 9, fiindcă se dăduse drumul de la

cinematograf și strada Domnească forfotea de lume, trei împușcături urmate de țipete de groază au paralizat brusc fluxul mulțimii de pe Corso. Unii s-au speriat atât de tare că au rupt-o la fugă, alții au încremenit, crezând poate că filmul de la care ieșiseră se prelungește în stradă. Dar nu, „Gangsterii din Chicago” nu veniseră la Galați, nu era ficțiune, ci pură realitate petrecută chiar sub ochii lor.

În dreptul magazinului cu blănuri al lui Shulman, chiar în fața vitrinei din care un cap de vulpe privea cu ochi de sticlă fix la trecători - ah, și doar i s-a spus de atâtea ori să scoată naibii sperietoarea aia de acolo! - , un om a căzut inconștient pe trotuar. Câțiva bărbați mai energici au imobilizat criminalul și i-au luat revolverul din mână. Era însoțit de o doamnă elegantă, extrem de speriată, care nu-și mai lua mâinile de la urechi.

Rănitul abia mai sufla când a fost ridicat și dus pe brațe până la cea mai apropiată farmacie - a lui Toma, dacă știți - până la venirea ambulanței care l-a transportat la spital.

Dar ce s-a întâmplat? Un martor jura că știe: „I-a jignit, dom’le, nevasta, am auzit eu! Uitați-vă și dumneavoastră ce nevastă are! Păpușă, nu alta! A trecut pe lângă el și i-a spus nu știu ce... la adresa doamnei. Atunci, el a scos revolverul și l-a împușcat pe loc. A fost legitimă apărare!” „Ce apărare, dom’le?” „Și-a apărat onoarea de familist! Și eu aș fi făcut la fel...”

„*Cherchez la femme!*”, se striga din mulțime...

Asasinul nu dădea semne că ar vrea să scape. Foarte calm, s-a lăsat înșfăcat de doi gardieni și condus spre locul de anchetă - lumea spunea că l-au dus la Comenduirea Pieții, urmat de soție, ca martor. Dar ce s-a întâmplat acolo, asta n-avea cum să se afle decât în zilele următoare, când presa gălățeană a preluat afacerea. Pentru noaptea aceea, „spectacolul” se terminase.

Dezmeticii cu greu din starea de șoc, plimbăreții fie că și-au continuat promenada, fie au intrat la terasele unde de obicei se dansa și se bea bere cu sare pe gura țapului, dar nimănui nu-i mai ardea de glume, evenimentul serii tăiase tuturor cheful. „Vă dați seama?! Un om a fost împușcat lângă noi, în plină stradă, la oră de vârf, când trotuarul era plin de lume! Nebunu’ ăla a tras fără să se uite, putea să ne omoare pe toți!... Ca-n Vestul sălbatic!”

Presa de dimineață limpezea oarecum situația, dar nu de tot. Pe alocuri, o încurca și mai rău. S-a aflat

astfel că victima, care murise între timp la spital, era nimeni altul decât maiorul Alexandru Gogulescu, procuror la parchetul de pe lângă tribunalul militar teritorial. Iar „odiosul asasin” - cine credeți? - era chiar căpitanul doctor Titus Șandru, medicul Regimentului 3 Pionieri din Galați. Un om care salvează vieți!...

„Frumos, nu!? - se comenta prin piețe și prin cafenele. Ați auzit cine se omoară la noi în plină stradă? Nu gangsteri, ca peste ocean. Lume bună, dom’le, militari de carieră, ofițeri! Ehe, Galații... Oraș serios!... Cine știe de la ce s-au luat?!”

Chiar, oare de la ce s-or fi luat? „Vocea Galaților” publica tot varianta de cu seară, aflată de la trecători. Mai multe știri veneau de la Comenduire. La anchetă participaseră colonelul Marinescu, comandantul Pieței, și generalul Aurel Alimănescu, comandantul Corpului 3 Teritorial, care a venit însoțit și de alți ofițeri, speriați și ei de ce pot face ofițerii lor pe Domnească, la oră de vârf. Cel mai straniu era că doctorul Șandru a refuzat să vorbească - „se jena”? - în schimb, a cerut hârtie, toc și cerneală și s-a pus pe scris „un raport detaliat” - după cum spune gazeta. Dar ce anume a scris, asta nu mai spune.

În oraș circulau deja tot felul de versiuni, una mai fantezistă decât alta, se brodau povești ciudate, se inventau scenarii, amoruri neîmpărțășite, gelozii fatale. „Nu a vorbit! Înseamnă că protejează pe cineva! Pe cine?”...

Despre victimă s-a aflat că: era originar din Ploiești, a făcut războiul la cavalerie; după război și-a luat licența în Drept și a intrat în justiția militară; cu trei luni înainte fusese avansat maior; era binecunoscut în toate cercurile din localitate; în baroul Covurlui avea chiar prieteni, deci, un om de ispravă! Și tocmai el... Ce o fi avut de împărțit cu doctorul Șandru?

Agresorul era originar de pe valea Someșului; căsătorit de numai șase luni cu domnișoara Dimian, fiica lui Vasile Dimian, proprietarul unei case frumoase pe Brașoveni, cu magazin de sticlărie și porțelanuri la parter și două caturi de locuit deasupra, familie onorabilă, bine apreciată în Galați.

Ce a avut someșanul cu ploieșteanul, să-l omoare tocmai la Galați? Mister total! La Suré, la Athéné Palace, în parc, la frizer, la piață, până și la coadă la gaz, dacă te așezai, tot despre asta auzai. Lumea era nemulțumită că gazetele țin orașul cu sufletul la gură și nu dezvăluie mai repede tot adevărul. Dar armata e armată, secretul militar, secret militar. Și gazetarii dau știrile cu lingurița, ca să-și vândă și ei marfa.

În ziua următoare, „Vocea Galaților” începu să dezvăluie câte ceva, dar prudent, sub o rezervă menită să alimenteze combustia: „fără a ști dacă este adevărat”. Iată cum:

„În Consiliul de Război există o plângere contra doctorului Șandru, din partea domnișoarei Nusia Casimir, din str. Dr. Carnabel. Maiorul Gogulescu a cercetat-o și i-a dat curs, ceea ce l-a determinat pe Șandru să se răzbune. De altfel, în primă fază, la interogatoriul de la Comenduire, Șandru a declarat generalului Alimănescu și colonelului Marinescu același lucru.”

„A! În sfârșit, începe să se facă lumină! Asta trebuie să fie!”, răsuflară gălățenii ușurați, de la mic la mare.

Abia după trei zile, când victima acestui caz fără precedent era scoasă din oraș cu o mașină a armatei și se îndrepta spre Ploiești pentru înhumare, s-a putut citi în presa gălățeană cu majuscule: „ADEVĂRATELE CAUZE ALE ASASINĂRII MAIORULUI GOGULESCU”

Fuse vorba, așa cum opinia publică a bănuț, și în urmă s-a adevărit, de **o femeie!** Titluri după titluri luminau mîntea gălățenilor: „O legătură amoroasă scump plătită”. „Dr. Șandru reclamat pentru escrocherie”. „Răzbunarea!”. În fine, nici mai mult, nici mai puțin, „un roman de dragoste și ură”, în care bietul maior Gogulescu a căzut, cum se spune, „ca musca-n lapte”!

Povestea a fost citită pe nerăsuflăte și pe toate fețele. Poate era mai bine să fi rămas doar poveste sau film de la care să ieși ușurat că seara de toamnă e frumoasă și că pe stradă viața e la fel de prețioasă ca în sălile de cinematograful. Dar n-a fost așa. Iată-o:

Când căpitanul doctor Șandru a absolvit medicina și a fost să vină la Galați, trimis de Ministerul de Război, a dat mai întâi prin valea Someșului, pe-acasă, să-și ia rămas bun de la tată și de la mamă, de parcă pleca pe front. Maică-sa, femeie înțeleaptă și așezată, ca toate ardelencele, i-a legat o năframă la gât și i-a spus așa: „Titișor mumă, vezi că intri în târg de negustori, oameni cu stare, cu ifose și cu pretenții, da' turciți, unși cu toate irurile (alifile, adică)! Nu te băga în belele! Fugi de muieri, de bozgoane (vrăji) și de bitangi (copii din flori)! Nu te grăbi la înșurătoare, da' când îi pune ochii pe vreuna, apăi să știe să facă colesă, găluște și ciureghele (mămăligă, sarmale și gogoși, pe limba moldovenească!...), că eu așa te-am crescut, mumă, și io-te ce mare te-ai făcut! Și țin-te drept, auzi-tu-m-ai, fătule?! Hai, Domnu' cu tine!”

Bune sfaturi i-a mai dat, săraca mumă-sa, numai că socoteala ei de acasă nu s-a potrivit deloc cu cea din târgul Galaților. Cum a ajuns la post, prima grijă a doctorului Șandru a fost să-și caute țiuțoare o „măiere” pe placul lui: curățică, gospodină, cu ceva parale, o situație cât de cât și mai ales cu casă, musai pe deal - auzise și el că valea Galaților e „Cloaca maxima” - fiindcă nu-i convenea la cazarmă, să-i pută cizmele soldaților, nici să stea în gazde, să-l coste cât nu face. Era tânăr, vroia să se distreze și auzise că în acest oraș distracțiile sunt pe săturate.

N-a trecut mult și a cunoscut-o pe domnișoara Nusia Casimir, croitoreasă de lux, cu atelier acasă, pe strada Tecuci. Între cei doi s-au încheat legături intime, mai ales că fata era frumusețică, avea calități și o casă rămasă de la părinți, la colț cu Română, nu departe de manutanța

de pe Căzărmei. De bani nu ducea lipsă, deci nu era cazul s-o finanțeze, că își câștigase faimă bună în meseria ei. Și, culmea, n-o să credeți, la „colesă, găluște și ciureghele”, preferatele lui Titișor, n-o întrecea nimeni!

Foarte talentată fata asta! Numai că... era croitoreasă! El, de!, vorba ceea, ofițer, doctor, nu?, i se cuvenea o fată din clasa lui și cu stare. Ce dacă el n-avea o lețcaie, titlul și gradul lui nu erau de ajuns?

După vreun an și mai bine, zis-a el că gata, nu se mai poate, trebuie să-și facă un rost pe lumea asta. Că așa se cere la armată, ca ofițerii să fie așezați la casa lor, nu să umble cu metrese, că nu-i frumos și nici nu se încadrează. A apelat deci, pe ascuns, la o misită care a căutat ce a căutat prin târg până i-a făcut cunoștință cu domnișoara Dimian. Aici, se schimba treaba! Fata era de familie bună, zestrea zestre, magazinul de sticlărie și porțelanuri al lui tat-su rivaliza cu „Blitzstein & Co.” de pe Mavramol, ea însăși era mignonă și delicată ca un bibelou de Saxa, gata să se spargă la prima atingere. Dar ce te faci că trebuia să vină și el cu ceva parale, nu se cădea numai pe titluri și pe vorbe. S-a gândit el ce s-a gândit și a trecut la fapte.

S-a dus la Nusia - la cine să apeleze, nu? - și i-a dat de înțeles că are gânduri serioase și că o ia de nevastă... dacă îl ajută și ea cu o sumă ceva mai frumusețică de bani, care îi trebuia, chipurile, pentru o afacere importantă și foarte profitabilă. A pus-o să-și vândă casa de la părinți, cu atelier de croitorie cu tot, și banii să-i dea lui, că-i aduce el dublu înapoi. Nusia, înamorată până peste urechi și extrem de flatată c-o cere un doctor militar de nevastă, s-a lăsat prostită, a făcut întocmai și s-a mutat cu chirie pe Carnabel, provizoriu, până când avea să răscumpere Titișor casa ei de pe Tecuci sau să cumpere alta, așa cum a promis și s-au înțeles.

Numai că... timpul trecea și nu se întâmpla nimic. Mai mult, nici Titișor nu mai venea pe la ea, pretextând mereu că este ocupat la regiment cu tot felul de vizite medicale și înrolări.

- Situație grea în Germania, cum, n-ai auzit? Hitler se pregătește de un nou război! Și noi trebuie să fim pregătiți că, Doamne ferește, nu se știe!

Era în 1932... Dar fata nu citea gazetele. Și chiar dacă le-ar fi citit, ceva-ceva tot era adevărat, fiindcă Hitler începuse chiar de pe atunci să-și facă de cap în

Germania. L-a crezut pe cuvânt și a așteptat. Până într-o seară când, ieșind ea pe Corso cu o prietenă, l-a văzut pe dumnealui la brațul unei domnișoare delicate, cu tenul ca de sticlă mată, de i s-au muiat genunchii și i s-a făcut rău acolo, în stradă. „A, deci dintr-ăștia ‘mi-erai dumneata, domnule doctor!’...”

Nusia nu a stat mult pe gânduri. Imediat a doua zi a depus o plângere la comandantul Regimentului 3 Pionieri, arătând că a fost părăsită după ce doctorul i-a luat o sumă mare de bani, promițându-i se însoară cu ea.

Cum a aflat, Titi s-a și prezentat pe Carnabel, cu flori și un carton de prăjituri de la cofetăria „Regina Maria” de pe Domnească, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

- Vai, dragă, dar nu știi? Era verișoara mea din Ardeal!... A venit pentru câteva zile la Galați, cu treburi. N-am putut să ți-o prezint, că a și plecat...

Cum era și de așteptat, a doua zi, plângerea Nusiei a fost retrasă. În schimb, domnul doctor a depus, în nume propriu, o altă plângere la parchetul civil, împotriva domnișoarei Nusia Casimir, pentru denunțare calomnioasă. Fata trebuia să-și cunoască lungul nasului!

Nusia a rămas perplexă, nu-i venea să creadă. Și tot așa, mirată la culme, a intrat și în pușcărie pe două săptămâni, fiindcă parchetul a găsit-o vinovată și i-a dat arest, ca să se învețe minte să mai reclame ofițerii fără motiv.

După ce a ieșit din închisoare, Nusia nu s-a lăsat. A scris o nouă plângere, de data aceasta direct către Consiliul de Război, cu mai multe amănunte, în care îl acuza pe căpitanul doctor Titus Șandru de escrocherie.

Acum este momentul când intră în scenă maiorul Alexandru Gogulescu - Dumnezeu să-l ierte, că mai bine nu ar fi intrat - desemnat de șeful parchetului militar, colonelul Giurgea Demetrescu, să se ocupe de caz. Maiorul l-a cercetat mai întâi pe căpitan, dar Șandru nu a recunoscut în ruptul capului că i-ar fi cerut mâna „acestei domnișoare isterice” și nici că ar fi luat bani de la ea. „Un doctor nu se compromite să ceară bani de la o croitoreasă!”, a rostit el categoric. „Are martori? N-are! Atunci?”

Maiorul Gogulescu a vorbit și cu reclamanta și, în final, a insistat ca doctorul să plătească totuși o despăgubire fostei metrese, ca să se încheie odată acest conflict care prejudicia armata. Însă Șandru se însurase între timp și nici nu a vrut să audă de așa ceva. Când procurorul l-a anunțat că îl trimite în judecată pentru escrocherie, Șandru a replicat vehement: „Dacă tu îmi distrugi cariera, ți-o distrug și eu pe a ta!”

Maiorul Gogulescu era omul datoriei. Nu s-a lăsat intimidat și, cu câteva zile în urmă, a trimis dosarul în instanță. Ziua judecății se apropia.

În seara fatală, Șandru tocmai ce se întorsese din județ, unde inspectase niște soldați bolnavi, și ieșise pe Domnească să-și plimbe nevasta, când o ordonanță l-a ajuns din urmă și i-a înmănat citația. A deschis plicul și s-a făcut roșu la față ca racul. Prin dreptul lui trecea tocmai atunci, fatalmente, Gogulescu, care l-a întrebat

doar atât: „Ai primit citația? Ne vedem la tribunal!”, după care s-a întors și a plecat mai departe. În acel moment, Șandru a scos revolverul și, nici una nici două, înainte de a putea fi oprit, a tras în el pe la spate. Mirat la culme, Gogulescu s-a întors și doar atât a spus: „Nebunule, ce faci?”, după care Șandru, surescitat la maxim, a mai tras două gloanțe și l-a pus la pământ.

Întrebarea anchetatorilor: „de ce primul foc a fost tras mișelește, pe la spate?” a sunat obsedant, până când, la o investigație mai amănunțită, s-a aflat că doctorul Șandru nu era la prima pierdere a controlului. De mai multă vreme avea accese de furie nestăpânită și, ca să se calmeze, spărgea sau strica ceva la nervi. Cu opt ani în urmă suferise chiar un „deranjament mintal” sever, pentru care a fost internat în spital și tratat. Iar după patru ani, criza s-a repetat.

„Asta nu-i în toate mințile, spuneau anchetatorii. N-ar trebui să fie nici măcar doctor!”

„A ucis pentru că e nebun sau e nebun pentru că a ucis?”

„Ce facem acum, îi găsim scuze? Nu vă dați seama că scapă?! Faceți, domnilor, ceva să nu se mai repete! Curățați armata de astfel de elemente!”...

Din declarațiile nevinovatei lui soții reieșea că și acasă se purta bizar uneori, se enerva repede și reacționa imprevizibil. De numai șase luni căsătorii și ea observase asta? Dar metresa, cea cu care a stat un an de zile înainte, ce avea de spus?

Dintre toți, Nusia era cea mai năpăstuită. De la ea nu s-a mai putut scoate mare lucru. Era copleșită de regrete, convinsă că din cauza ei s-au întâmplat toate. De n-ar fi trimis plângerea aceea!... A declarat că, atâta timp cât au fost împreună, doctorul Șandru s-a comportat față de ea ireproșabil.

- Și cum îți explici că în numai șase luni și-a schimbat comportamentul?

- Păi, e foarte posibil, fiindcă... ea... ea nu era ca mine. Adică... nu știa să facă... „coleșă, găluște și ciureghele”, cum îi făceam eu. E și normal că se enerva!...

Nimeni n-a înțeles nimic din declarația Nusiei. Procesul a avut loc la tribunalul militar teritorial, cu ușile închise. Pentru omor calificat asupra unui ofițer superior aflat și în exercițiul funcțiunii, Căpitanul doctor Șandru a primit maximum de pedeapsă: 25 de ani de detenție, cu executare, plus convenita degradare. Nu s-a ținut cont că fapta nu a fost premeditată și că s-a produs pe fondul unei surescități nervoase, așa cum a susținut apărarea, „inculpatul fiind foarte obosit de la servicii în ziua aceea, în urma unei inspecții efectuată în județ”...

După vreo câțiva ani însă, venind cu adevărat războiul, doctorul Titus Șandru a fost scos din închisoare și trimis pe front, să salveze vieți. Era mare nevoie de el acolo!

Când s-a întors, în Galați nu-l mai aștepta nimeni. Pe Brașoveni, ca pe toate străzile din centru și dinspre port, toate casele cu magazine la parter fuseseră incendiate de nemții în retragere. Locuința Dimianilor era și ea o măreață ruină.

Iar pe Carnabel, proprietăreașa evacuase chiriașii, încuiase porțile și plecase din oraș.

Republica subterană (III)

(fragment din romanul *Manolescu Valentin, un soldat inutil*)

Alexandru MIHALCEA

Să luăm, deci, rând pe rând, acuzațiile și să răspundem:

- nu numai că nu am fost mutat disciplinar la trupă, dimpotrivă, conducerea școlii a încercat să mă determine să nu plec, dar verdictul Spitalului Militar Central a fost clar: inapt școală militară, apt necombatant trupă. Arest, ce-i drept am făcut, vreo șapte-opt zile, dar arestul în armată era, ca blenoragia în liceu, un titlu de glorie;

- deși autorilor notei *nu le este prea clar* - observați subtilitatea exprimării - cum am fost lăsat la vatră, lucrurile sunt clare: medical! Iată de ce, prezentând actul medical, Ministerul Învățământului mi-a aprobat imediat reînscrisura în anul II de facultate, din care plecasem cu doi ani înainte. (Reînscris în 1956, nu în 1955, cum scriu, neglijenți, autorii notei);

- în seminarii *nu căutam* - observați subtilitatea sugerării unor intenții cu finalitate negativă - să provoc discuții pe teme formale, nu puneam întrebări menite - termen cu aceleași conotații ca și *căuta* - să împingă discuțiile pe o cale străină marxism-leninismului.

Dimpotrivă, considerând - așa cum ni se spusese în anul I - că seminarul este cadrul dezbaterilor fructuoase, al lămuririi chestiunilor doar enunțate la curs, din rațiuni de timp, întrebam. Dădeam glas fierbinții mele dorințe de clarificare. De pildă: care sunt contradicțiile marxismului? Era un *fenomen*, nu putea să nu aibă! Era în spiritul dialecticii! Poate că n-avea, dar în acest caz tovarășa asistentă Petroneac, apetisantă, dar nu un monstru de erudiție în materie de marxism-leninism, trebuia să explice, nu să se sperie de întrebare. (Pe atunci nu știam că, pentru asemenea întrebări, Tătuca obișnuia să le recomande tinerilor curioși un tratament radical: nouă grame de plumb în sediul gândirii, rețetă infailibilă);

- comparația cu China ante Mao nu intra în punctele referatului, stabilite nu de mine, ci de catedra de economie politică; îmi aduc aminte de acel referat fiindcă, pregătindu-l, am aflat despre experiența chineză privind folosirea burgheziei compradore, fapt care se poate să le fi iscat unor ascultători semne de întrebare nu despre politica maoistă, ci despre comunicator; în al doilea rând, tot la acea sesiune a cercurilor studențești a ținut un referat, pe temă literară, Gheorghe Grigurcu cu care mi-a făcut cunoștință Dumitru Chirilă, colegul meu;

- afirmația că aș fi atras un grup de colegi la Înviere este stupidă: nu trebuiau atrași, abia așteptau să meargă; mai degrabă eu am fost atras, nu mai fusesem din copilărie, mergeam pentru a doua oară. De altfel, spectacolul tineretului îmbrâncindu-se, hârjonindu-se, îngheșuindu-se în întunericul gros, coborât peste Dealul Mitropoliei, mi-a displicut. Dar poate că, pur și simplu, fusesem să mă documentez pentru referat...;

- Am scris doar câteva poezii din care n-am păstrat decât două. Pe singura în care vibra geniul mi-a distrus-o un coleg, Rudi Igna, venit să mă întrebe o tâmpenie despre fotbal tocmai când răsuceam în creion un vers epocal. Producțiile aveau caracter erotic. Pe atunci mă îndrăgosteam pătimaș, durata mistuitoarelor mele iubiri fiind, în medie, de două săptămâni. Rareori mai mult. Fiind timid, deveneam repede stânjenitor dacă nu de-a dreptul insuportabil. Ori tăceam îndelung, încercând să-i transmit iubitei subtilele vibrații ale sentimentelor prin emisiuni de energie sufletească, ori mă lansam în nesfârșite considerațiuni literare, comentând versuri, de obicei de Rimbaud, Bacovia sau Minulescu. Aflate la vârsta când hormonii se zbenguie nebunatic, unele fete ar fi vrut și altceva decât fraze înflăcărâte despre nu știu care răvășitor poem rimbaldian. Timiditatea mă împiedica să trec dincolo de îmbrățișări furișe prin parcuri și gingașe pipăieli. Nu e de mirare că fetișcanele cu sânge incandescent întorceau repede spatele unui zăbăuc cu capul în nori. Mă părăseau, sufeream, converteam durerea în versuri. Cel mai mult m-a durut trădarea unei ființe care m-a făcut s-o aștept ca boul, în ploaie, la ceasul de la Universitate. Mi-am vărsat sufletul sfâșiat în versuri vestejind felonia; îmi amintesc doar câteva:

*Te rog, iubito, să nu te prefaci
C-am să te dau la rațe și la canguri
Te voi izbi în suflet și-ntr craci
Cu 20.000 de bumeranguri...*

O idioțenie! Cum era să-i arăt biroului UTM așa ceva? Mai ales că unul dintre membri părea a fi de sex feminin. Nu era de arătat nici singura poezie pe care am găsit-o printre hârțoage vechi de peste o jumătate de veac:

*Poet damnat, mă piș spre ceruri
Precum Rimbaud la asfințit
Pe țărnul invadat de valuri
Mă cred a fi ultimul scit.*

*În târgul mort, cu bizantine
Năravuri, cu amor grecesc
La gaura vechilor latrine
Eu mă stropșesc, mă tot stropșesc*

*Adio, spun epocii duse,
Pe ritm de tobe și sclipici
În lumea hâdă care fuse
Cu scârbă dau cu-un tiriplitici...*

Admițând că asemenea mângăleli ar fi versuri, e neîndoielnic că ele indică un grad avansat de descompunere morală, ar fi conchis Mihiț & co.

Puțina mea proză nu era pesimistă, dimpotrivă; cât despre limbaj, era doar colorat cu neologisme, nu ermetic. Ermetică era doar mintea cititorului neautorizat care-și băgase nasul prin ciomele mele. Am găsit câteva rânduri pe o hârtie îngălbenită, scăpată de epurările periodice practicate de nevastă-mea. Le transcriu: ***Femeia cu bot hiperboit pâdea. Gura se prelungea arcuit către urechi, stratul generos de fard obnubila crăpăturile, estompa agresiunea timpului, abia se mai ghiceau fosilele gropițelor. Un grain de beauté construit cu artă, plantat strategic în mijlocul obrazului. O eșarfă violetă, drapată cu măiestrie, marca ecuatorul sânilor, sugerând posibile nebunii erotice. Cenzurate până la a mima nepăsarea, privirile îi cântăreau pe junii masculi, imaginația proiecta erecții monstruoase***” etc. Sigur, nu e un text pe linie, un text partinic, sunt de acord, dar nici nu exprimă dușmănie față de popor. Nu știu dacă asemenea proză au în vedere autorii notei informative - dar probabil nici ei nu știau despre ce vorbesc. Presupun, e doar o presupunere, că în afară de *obnubila*, alt termen care a scandalizat e *grain de beauté*. Cel puțin cosmopolit, de neînțeles fără doar și poate și eretic. De remarcat - revin la același termen - subtilitatea incriminării: dacă le-aș fi citit în public, scrierile mele deveneau *propagandă*, nefăcând-o înseamnă că am ceva de ascuns, intrăm în zona subversiunii. Deștepți, băieții!

Subscriu din toată inima la caracterizarea ca *semnificative* a preocupărilor pentru romanele lui George Călinescu. Scriind că (Mihalcea) *a izbutit* să citească manuscrisul romanului „Scrinul negru”, semnatarul turnătoriei n-aveau cum să-și închipuie că produc un document de real interes pentru atmosfera de teroare ideologică, de spionare a lumii literare. Să citești un manuscris?! Nepublicat, nu are girul cenzurii, nu se știe dacă nu e subversiv, antipartinic; poate că nu e, dar asta n-o hotărâm noi, ci Direcția Presei, anexa specializată a Secției de propagandă. (În interesul lui pentru literatură, finul cunoscător Voicu Constantin a vrut să afle cum mi-am procurat manuscrisul *Scrisului negru*...) Nu mi-e limpede cum poate fi prezentat un referat în seminar în propriul interes al celui care l-a elaborat: evident că e în interesul autorului să întreprindă o cercetare consultând surse bibliografice, să-l consulte pe profesor și să le propună colegilor un punct de vedere acceptat sau nu, oricum incitând la discuții.

În ce privește neplata căminului și a cantinei, da: am fost blatist. Blatul era un fenomen curent în anii aceia; au fost zile în șir când am dormit și am mâncat fără să plătesc. Totuși, doi ani? Administratorii lucrau pentru Armata Salvării? Reaua-credință a celor doi ipochimeni

(cred ca ființa de sex feminin din biroul UTM li s-a alăturat din prostie) este dovedită de câteva chitanțe de plată păstrate din întâmplare. Vor fi fost și alte chitanțe, s-au pierdut. Ce au trecut ei sub tăcere, deși știau, e că timp de câteva luni nu am stat la cămin, ci în gazdă, în cartierul Militari, împreună cu colegul de facultate și, peste nu mult timp, de pușcărie Titi Filip, la o babă care, zicea ea, cultiva pisici. Baba ne-a închiriat o odaie mobilată esențial, cu un pat care scârțâia jenant la cea mai mică mișcare și o măsuță. În chip de șifonier ne-a dat un lădoi, un soi de cufăr imens, de vârstă și origine incerte, pe care l-am botezat Guggenheim, după inscripția de pe capac. Titi pretindea că e o fostă ladă de diligență. Un dulap, ceva, pentru haine...? a îndrăznit Titi rotindu-și ochii prin cameră. N-am, a răspuns cultivatoarea de mâțe, luați și voi cufărul ăsta! L-am așezat în picioare și i-am pus rafturi. Pentru câte haine aveam, ne ajungea... Camera, austeră ca o chilie de schimnic, compensa toate neajunsurile prin discreta intrare separată. Tradiționalul paralelipiped valah de scânduri - comoditățile - era în fundul curții; partea bună e că era înconjurat de tufe de liliac. Celelalte utilități se rezumau la o cișmea; diminețile fiind răcoroase, scurtaam la minimum frivola operațiune a spălăturii. În pofida aspectului spartan al adăpostului nostru, s-au găsit câteva ființe gingașe, atrase probabil de regresivitatea către natură, cum ar fi zis Călinescu, care ne-au vizitat, ba una chiar a exclamat, fermecată de buruieniișul din curte: ce frumos e la voi!

... Fiind de rea-credință, autorii notei informative nu au luat în calcul lunile cât nu am stat la cămin și nu am mâncat la cantina. Dar să admitem că ar fi fost pe de-a-ntregul adevărat. Neplata însemna să dușmănești poporul? Atunci partidul-stat care-i plătea pe părinții mei cu o leafă de mizerie și-i jefuia pe țărani la sânge ce era? Prieten al poporului? Încercați să definiți noțiunea de *dușman al poporului*, importată direct din limbajul leninist-stalinist. Pol Pot, care a ucis două milioane de cambodgieni, nu e, pentru comuniști, un dușman al poporului, ci doar un lider comunist care a greșit în alegerea metodei de formare a omului nou; Troțki, da! Fondator al Armatei Roșii, creator al primelor lagăre de concentrare, adorat de partid, comunist pur și dur, devine, din momentul în care îl definește pe Stalin drept „cea mai eminentă mediocritate din Comitetul Central”, dușman al poporului. Pătrășcanu, cu nimic mai puțin comunist decât grupul din jurul Anei Pauker sau cel din „interior”, devine, când Dej crede că i-ar putea lua locul, dușman al poporului și pățește ce a pățit Troțki, e drept cu o insignifiantă deosebire: un glonț în ceafă, nu un piolet în cap. Dar Vasile Luca? Cel din strigătura *Ana, Teo, Luca, Dej/A băgat spaima-n burgheji?* Da, el. Nu era nici mai comunist, nici mai puțin comunist decât însuși secretarul general. Făcuse chiar mai mult pentru *cauză* decât Gheorghiu-Dej. Rușii aveau încredere în el: în 1919 luptase împotriva Armatei Române ca militar în faimoasa Divizie secuiască. Anul 1940 l-a găsit în

pușcărie la Cernăuți, condamnat la câteva luni de închisoare: fusese prins în timp ce încerca să treacă clandestin în URSS. Pentru el, anul (re)răpirii Basarabiei și al răpirii Bucovinei de Nord a fost fast: Armata Roșie l-a eliberat și l-a trimis la Moscova de unde a revenit în 1944. Nu fanatismul lui, în afară de orice îndoieli, l-a trimis la Aiud, sub interdicție de a primi medicamente pentru îngrijirea sifilisului său terțiar, ci lupta din partid pentru putere, sângheroasă, instinctul de fiară al lui Dej. Răfuială între două bande de mafioți. Iar noi ascultăm cu sfințenie prelegeri savante despre puritatea ideologică a partidului, despre lupta, în spirit leninist, dusă de tovarășul Dej împotriva deviatorilor etc. Barem la începutul anilor 60 dușmanii poporului erau elita României interbelice, țărani refractari la colhoz și, paradoxal, cei câțiva comuniști căzuți în dizgrația starostelui bandiților. Începând cu evenimentele din Ungaria, studenții și intelectualii devin dușmanii predilecți. Au fost mii de exmatriculări, sute de arestări, cariere și chiar vieți distruse.

Dacă mă întorc la întrebarea: *cine a fost dușman al poporului?*, cred că singurul răspuns corect este: Gheorghiu-Dej și banda de oligarhi comuniști din jurul său, atât de sperați că s-ar putea întâmpla și la noi ce s-a întâmplat la Budapesta încât au ordonat instalarea mitralierelor în clădirile din jurul Pieței Universității și aducerea de trupe de securitate în vederea reprimării unui miting studențesc care, în urma invaziei sovietice în capitala Ungariei, nu a mai avut loc. Nu am nici cea mai mică îndoială că ar fi tras! În ce mă privește, am purtat stigmatul de dușman al poporului de la excluderea din UTM, în toamna anului 1958, până când Tribunalul Suprem a rejudecat procesul, la cererea Procurorului General, și, stabilind că toate acuzațiile au fost false, ne-a achitat, pe Florin Pavlovici și pe mine, la 22 aprilie 1969, în temeiul *inexistenței infracțiunii*. Așadar zece ani și câteva luni. Din care patru ani în pușcărie și lagăre, unde puteam să-mi las ciolanele. Cine e de vină? În ce-i privește pe cei trei semnatari ai notei informative... cum să-i numesc? Canalii? Gunoaie? Nu numai sub raport moral se descalifică, ci și sub raport intelectual. Cu Mihiț am vorbit odată ceva mai mult decât bună ziua și i-am spus că viața muncitorilor nu e pe măsura promisiunilor partidului. Ar fi trebuit să știe, venea de la școala muncitorească. Nu era un simplu robot de partid, era un ticălos inventiv. Am încercat, când i-am văzut semnătura, să-i reconstitui chipul; cu chiu, cu vai - sunt de-atunci 55 de ani - am reușit să recompun o față măslinie, priviri alunecoase, evitând ochii interlocutorului, freză „pe linie”, cu cărare, cum se pieptăna tovarășul Dej... Puțin, foarte puțin. Dacă nu era nota informativă, n-aș fi adunat nici măcar atât din reziduurile memoriei. O fi lucrat în presă? Turnătoria îl recomanda pentru o repartizie de excepție, chiar și la un ziar central. Sau șef de cadre la o mare uzină ori instituție de importanță republicană. Nu știu unde și ce a ajuns. N-am nici o știre despre el, îmi e total indiferent. Nu

știu dacă Andrei Banc era rudă cu Iosif Banc din Biroul Politic sau cu ofițerul de securitate Banc de la Uranus; putea fi vorba de o potrivire de nume. Evenimentele din 1989 l-au aflat redactor la Radio România; ar fi fost numit șeful unei redacții cu sprijinul unui ziarist cunoscut, Eugen Preda. Am auzit că s-ar fi stabilit în Canada, fapt care nu mă miră câtuși de puțin. Doar nu era să se ducă la Moscova, cea la care, totuși, se închina „regimul nostru” al cărui dușman mă declarase, de mână cu ceilalți doi. M. Constantin era o persoană blândă, ștearsă, cu un surâs uitat pe fața tuciurie, venită, ca și Mihiț, de la școala muncitorească. Cred că nici n-a știut ce semnează.

Se cuvine să lămuresc prezența numelui lui Ion Radu în cuprinsul notei informative. Datorez aceasta prieteniei noastre și memoriei aceluia coleg. Ne-a dat o lecție de curaj și demnitate care i-a pus pe gânduri pe politrucii și pe securiști. Ion Radu, fost strungar, absolvent al școlii muncitorești, a fost singurul dintre noi care a cutezat să critice deschis, fără să se teamă, starea de fapt a poporului român, mai ales a țăranilor și muncitorimii pe care comuniștii pretindeau că îi reprezintă. La apariția vreunui articol deosebit de nerușinat în *Scânteia* sau *Munca*, proslăvind succesele obținute sub înțeleapta conducere de către P.M.R., comentariul lui Radu în privința autorului era invariabil același: *Porcului de rasă de nimic nu-i pasă!* Extras din „Soldatul Svejck” al lui Jaroslav Hasek - carte mult citită atunci, împreună cu aproape subversivele „Douăsprezece scaune” și „Vițelul de aur” de sovieticii Ilf și Petrov - citatul era aplicat și tovarășilor din conducerea superioară de partid și de stat în frunte cu Gheorghiu-Dej. Fiu de țărani, copil sărac, ucenic apoi lucrător calificat, prietenul meu era imun la propaganda oficială și nu se sfia să spună că i s-a făcut silă de atâta minciună. Bolnav de ficat, a fost supus la Spitalul studențesc unui tratament dureros, cu infiltrații de medicamente în cantități mari. Într-una din vizite l-am găsit întins pe pat, aparent nepăsător, în timp ce o asistentă îi introducea în corp lichidul dintr-o seringă uriașă. Nu găseați una mai mică? am întrebat-o pe fată. Eu am rugat-o, a intervenit pacientul, doresc absolutul în toate! Data viitoare o s-o rog să-mi facă infiltrațiile cu pompa de bicicletă...

Împreună cu mine, Radu a fost ales în biroul organizației de bază. Am fost votați de cvasiunanimitatea colegilor de an, fapt care i-a iritat enorm pe ștabii de la Comitetul PMR, mai ales pe Tamara Dobrin. Sigur că ne-am opus hotărârilor care vizau sancționarea arbitrară a unor colegi. Radu nu era naiv, știa la ce se expune. Știa însă și că oficialitățile se tem de scandal și ezită să riște exmatriculând un absolvent al școlii muncitorești. Probabil că i se pregătea altceva, cine știe ce, un post obscur după absolvire, poate. Destinul a vrut ca acel om dintr-o bucată să-și găsească sfârșitul într-un accident feroviar, rezolvând dilemele partidului.

(sfârșit)

Cocoșii nadoleeni (III)

(fragment din romanul *Pe malul de lut al fluviului*)

- De ce zici de cocoșul ăsta că-i nadolean? Ce înseamnă asta? întrebă nepotul, care încetase să mai fie atent la vorbele unchiului său și se aplecase asupra păsării negre din coș, mângâind-o pe creastă.

- Păi, dacă-i *încălțat*, cum ai vrea să-i spun?

Ionel se uită mai atent la picioarele și ghearele cocoșului, pline de pene și puf. Dădu din cap a pricepere, repezindu-se să-i dea replica:

- Cocoșul e *încălțat*, dar matale ești desculț. Cum te gândești să te prezinți așa la G.A.S.?

- Așea n-ai nimerit-o. Șiorapii și pantohii îi am în coș, lângă cucoș. Și credeai, că am să-mi toșesc pinjelele pe atâta drum? Îi încalț cum ajung acolo, n-ai tu grijă. Ia scoati-i un piculeț.

Îi găsi înfășurați într-un ziar, la fundul coșului, împreună cu ciorapii.

- Ei, nu-i așa că-s lux? Țiți, mâți, muc și sfârc! Îi am di la nuntă, chiel curati, nu mușama. Dacă i-am încălțat di vreo trii ori, șel mult, se împăună Culiță Mândru.

Băiatul se uită dintr-o parte la pantofii de culoare cam incertă. Picioarele butucănoase, cu bătători, ale unchiului său, îi lăbărtaseră lateral, dar și îndoindu-i la călcăie și bombeuri. Arătau ca niște șalupe în miniatură, numai bune de lăsat la apă.

- Poate era bine să-i dai puțin cu cremă înainte de a-i împacheta, își dădu cu părerea băiatul.

- Și mă fac io cremă dacă n-am? Ioana mi i-o băgat în coș. Las' că-i stuchesc di câtiva ori și-i șterg cu șiorapii, di-i fac lună. Ai să-ți poți răsuși mustața, pe cari n-o ai, în lustru' lor.

- Dacă zici matale, nu te contrazic. Cu cocoșul ce faci?

- O să li-l dau lor, la cadri, chiar dacă nu mă angajează pe loc. Îi ghini, pe un' ti duși, să lași loc di bună zăua. Hai să ieșim la drum, dacă tot ne-am potolit setia.

Pășiră împreună pe pământul mustind de apă, dând tulpinile de papură din calea lor.

Pe drumul de țară, pe care se vedeau clar urmele adânci lăstate de care și căruțe, se opriră ca să-și ia rămas bun.

- Rămâi mult la bunică-ta? întrebă Culiță, strângând mâna nepotului în palma lui mare și bătătorită.

- Mama mi-a zis să stau o lună, dar nu cred că rezist mai mult de o săptămână.

- Păi nu prea ai și fași. Toată suflarea-i la colectivă,

dornică să faci cât mai mulți zâli di muncă. Niși bunică-ta nu mai stă acasă, ca 'nainti, când nu ni luasără *ăștia* pământu'. Cât mai stai la Jorăști, răpedi-ti într-o zi pân' la Zărnești, să vezi și mândreți di copchilă ari nen-tu Culiță. Di plășeri vii prin marjinia pădurii sau prin lunca pârăului. Ne-am înțales? Din mahalaua Puțanilor ai șel mult trii kilometri până-n Zărnești.

- Da, nene, am să vin, răspunse nepotul nerăbdător, încercând să-și tragă mâna lui de orășean din palma grea a unchiului, gândindu-se totodată că va trebui neapărat, de unde avea, de unde n-avea, să cumpere de vreo doi-trei lei bomboane, de la cooperativă¹, pentru verișorii lui.

Culiță continuă însă să-i strângă mâna de parcă ar fi vrut să-i mai spună ceva și nu știa cum să înceapă. Apoi pleoapele unchiului îi căzură brusc peste ochi, ca niște storuri. Uitătura, căzută și ea, părea să caute ceva în pulberea drumului. În realitate era întoarsă spre înăuntru, dar asta băiatul nu avea cum să vadă.

- Să iei ghini aminti, Ioneli, la și am să-ți spui di îndată, vorbi Culiță, ridicându-și pleoapele și străpungându-l cu privirea până-n rărunchi.

Tresări, încercând iarăși să-și retragă mâna din strânsoare. Unchiul îi înțelese deruta și-i dădu drumul la mână.

- Stai, nu pleca! Am prișeput di la mamă-ta, când am fost pe la Gălați, că ai cam terminat-o cu lișeul. Te-o dat afară, ca pe-o măsă stricată, că nu prea mai dădeai pe-acolu. Di anu' trecut, dacă am înțales ghini, ti-ai apucat di altă școală, di profesională, dacă zăc drept. Așa-i?

Băiatul dădu din cap.

- Și io car ti credeam băiet diștept... Trag nădejdi că n-ai să leji și școala asta di gard.

Era rândul lui Ionel să se uite spre praful drumului de țară. Se apucă să-l scormonească când cu un picior, când cu altul.

Culiță îi apucă iar mâna și i-o strânse. Continuă să-i vorbească:

- Nu-ți treși țai prin glagorie², și supărari mari li-ai făcut alor tăi. Să prăpădeasc cu zâli dacă li mai fași vreun poșinog. Știi tu, oari, cât di mult s-au iubit, atunși când s-au luat? Tu ești rodul unirii lor prin căsnicie, iar alt copchil nu mai au. Pe sor-ta, Larisa, au pierdut-o di mititică, știi ghini. Tu li ești acu' tot și au mai scump pe lumia asta, după cum li ești și nădejdea, așa să știi. Săracu' nea Ghiță, crezi că ghini i-o hi, numai prin sanatorii și spitale? Dar mă-ta, care-i mai mult sângură?

Culiță se opri din vorbit, oftând adânc. Continua însă:

- Ț-au zâs vreodată cum s-au luat?

Adolescentul dădu din umeri, deși îi mai ajunseră pe la urechi ceva vorbe despre povestea lor.

- Io dacă aveam pe atunși vreo doișpi ani. Erau ei în vorbă mai dimult, di pi când mai venea el în vreo permisie. Prin '44, într-o sară, când s-o spart linia frontului, tac-tu o venit direct la noi acasă. Știi tu, prin august, cî doar ai învățat la școală. Nu la mă-sa, coana Maria, cari era vădană di ani buni, di când murise Miltiadi Corban, s-o dus întâi. La noi acasă o tras. Parc-i văd și acu' tresili șelea di sârjent artilerist pi umeri! Avea pisti veston șentură din chielei, iar amândouă diagonalili erau vârați pi sub sub epoleți, di zâșeai cî-i general și nimic altșeva. Purta și o decorați pi chiept, agățat di unu' din buzunarili vestonului, dar nu era fudul. Niși pomeneală! Sî vidia di la o poștă cî războiu-l făcusă alt om. L-o întrebat scurt pi tata, Dumnezău sî-i odihniască șiolanili, dacă i-o dă pi sor-mea di nevastă. Moșu', nu-l știi tu, cî erai prea mic când s-o prăpădit, niși nu s-a uitat la nenea Ghiță când i-o răspuns cî el nu ari fată de măritat. *Bini, nea Vanghele, îți mulțămesc di răspuns! Sara bună!* i-o zâs tac-tu apăsat, salutând militărești. O făcut apoi stânga-mprejur, fără sî mai stea la tocmeală. Noaptea însă o furat-o pi sor-mia și tocmai la Crăiești s-o oprit, împreună cu ea, la Toadir, frati-său mai mari, cari sî însurasă a doua oară cu o fată di pi acolo, Tița o chema, după și îi murisi prima nevastă. Așa cî nimeni n-o știut pe unde le-au strălucit ochii vremi di două săptămâni. Nu-ți mai zâc cum sî căina mama, dându-sî di șeasu' morții și ocărându-l pi tata. Când s-au întors în sat, mai di voie, mai di di nevoie, Măndreștii și Corbanii au ajuns la o înțăleji. Tac-tu o primit di la mă-sa, coana Mărioara - cî numai așa îi spunea lumea din sat văduvii di notar, coană-n sus, coană-n jos, nu țaf - patru hectari di pământ, iar mă-tii tata i-o dat două. Făcusăr și sî di toati. Ca să hii treaba bună, Toadir s-o angajat sî-i cununi. În toamnă au făcut nuntă frumoasă chiar în ograda noastră. Țân minte cî nenea Ghiță o adus o fanfară di pi la Băneasa și atunși când o luat-o pi ulei, cum sî mai întâmplă pi la nunți, i-o cășunat nu știu și pi țăgani și i-o urcat într-un copac. Sî-i hi văzut cum suflau di pi crăși în goarnili și tromboanili lor, ti strâmbai di răs și nimic alșeva. Niși după nuntă n-au vrut sî stia la Mărioara Corban, deși acu' baba le-ar fi dat o odaie în casa fostului notar. S-au mulțămit cu o bojdeucă di pi malul pârăului pi care o avea liberă un basarabean, frati de-al lui Pavăl Poștaru. Știi șini-i Pavăl, nu? O țani *amu*, cum ar zâși el, pi mătușă-ta, Octavița.

Dădu din cap. Odată, când trecuseră pe ulița aceea și maică-sa îi arătase casa, se uitase printre șipcile gardului. Era ridicată în mijlocul unei grădini de legume, bine îngrijită, în care proprietarul plantase și câțiva meri, cireși, vișini și gutui. Văruită proaspăt, nu părea să aibă decât o singură cămăruță, poate și o săliță, dacă te uitai la ușa într-un singur canat, vopsită în verde ca

și ramele unicei ferestre care privea veselă, prin cele patru ochiuri de geam, spre livada și grădina înfloritoare. Țigla brun-roșcată, care o acoperea, te ducea cu gândul la o căsuță din povești.

- Acolo te-ai născut, băiete, într-o grădină ca-n rai. Tot basarabeanu' așa, Ionel Poștaru, om chibzuit, nu bețâv ca Pavăl, te-o botezat și ți-o luat din moț. Mai târzău, la vreun an jumati după și te-ai născut, iar mă-ta o adus pi lumi și o fetiță, sî punea problema ca familia Corban sî-și cati loc di casă, noi urmând sî-i ajutăm la făcut vălătuși, așa cum sî obișnuiești întri neamuri. Dar când, după numai câțiva luni s-o prăpădit soră-ta, Larisa, mă-ta nu a mai fost în apili ei. I-o zâs lu' cumnată-miu cî nu vrea să ti piardă și pi tini din cauza *blestematului di pământ*. Știi poati cum s-o întâmplat. N-au avut cu șini sî vă lasi acasă și v-au luat pi amândoi la cules via lui nenea Ghiță di pi dealu' Filimonului, sau di pi undi o hi fost, cî nu prea mai știu ghini. V-o prins o ploaie, potop nu altșeva. Turna cu găleata, di zâșeai cî s-o spart șerul. Copilița o rășit așa di tari la bojoci, di n-au avut doctorii di la Bujoru' și sî-i mai faci. Sî înțeleji cî, după înmormântari, i-au făcut la soroc toati pomenili. Însă după șea di patruj' di zăli mă-ta, pi nepușă masă, i-o pus sula-n coasti lui tac-tu. Zor, nevoie, sî pleși din sat undi or vidia cu ochii. Ghietu' di el, o rămas ca la dentist! Stai, fa muieri, cî nu-i dracu' chiar așa di negru! o înșercat el s-o îndupleși. Cî hâr, cî mâr, cî-i păcat di pământ, cum sî-l lasă pârloagă? Jeaba însă! Niși c-o putut s-o convingă pi mă-ta sî mai rămână în comună. Zâșia că nu vra sî ti piardă și pi tini prin *văgăuna* asta. Înțăleji cum stă treaba acu'? Ti rog io! Nu-i mai supăra!

Culiță îi dădu drumul la mână.

- Sî nu uit, văd cî ti-au cam năpădit bubili pi față. Cred că ar cam hi timpul sî-ți schimbi sânjili, nepoati.

Băiatul se uită interzis la unchiul său. Bănua ce vrea să spună.

- Lasă cî vorghesc io cu Jicu sî ti ducă pi la vreuna din vădanili lui. Ari douăzăși și șășă di ani și niși gând di însurătoare. Nu știu, zău, cu șini o fi sămănând.

- I-o fi legat cineva cununiile, se hlizi Ionel, dornic să schimbe subiectul.

- Cî bini zâși. O sî-l însoari babili.

Îi stătea pe limbă să-i spună unchiului că nici el și cu bădia Costache, fratele cel mai mare, nu se căsătoriseră prea devreme. Mereu era discuția asta în casa lor. Costache se însurase abia la douăzeci și nouă de ani, iar Culiță la douăzeci și șapte. Dar nu voia să se întindă la vorbă și să i se mai spună și altceva neplăcut. Se despărțiră, luând-o fiecare pe drumul lui, dar nu mai înainte ca țăranul acela cu picioarele goale, fratele mijlociu al Mitriței, să-i ia mâna încă o dată în palma lui ca o lopată și să i-o țină preț de câteva secunde bune, tăcând și privindu-l drept în ochi, înainte de a-i da drumul.

Note:

¹ Magazin sătesc

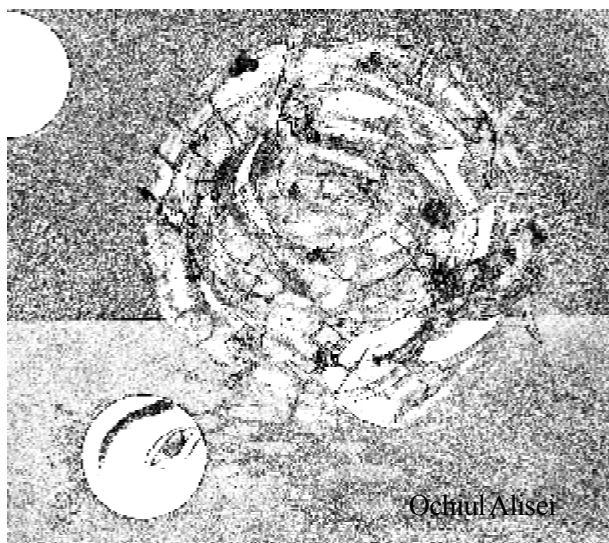
² Minte

(va urma)

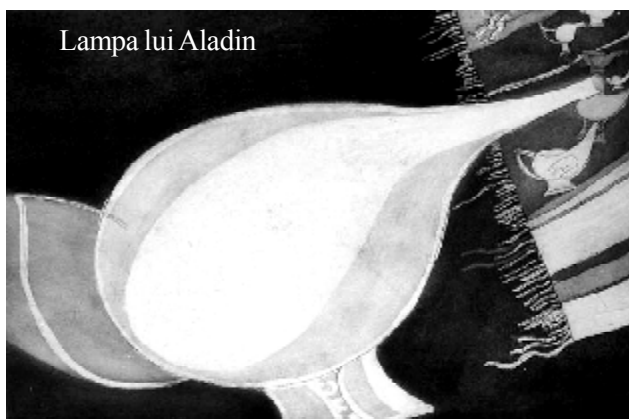
DICTIONAR ARTIȘTI PLASTICI GĂLĂȚENI 112

Corneliu STOICA

SOARE, Simona – pictor, grafician. S-a născut la 1 august 1979, în Galați. A absolvit Liceul de Artă „Dimitrie Cuclin” din localitate (1999) și Universitatea de Arte din București, Facultatea de Artă Decorativă și Design, secția Artă Monumentală, clasa prof. dr. Marilena Preda Sânc, promoția 2003. Între 2003-2004 a beneficiat de Bursa Erasmus la Kunsthochschule Berlin Weissensee, Berlin, Germania. Din octombrie 2004 a devenit studentă la Universität der Künste (UdK), Berlin. Masterat în arte plastice, Art in Context în cadrul Institut für Kunst im Kontext, Berlin (2007). Din august 2005 este referent cultural în cadrul UdK, Berlin (Universitatea Artelor). Expoziții personale: Casa de Cultură „Friedrich Schiller”, București (2001); „Fragmente – Ecouri, Joc, Vis, Realitate”, Institutul Cultural Român „Titu Maiorescu”, Berlin (2005, 2008); Muzeul de Artă Vizuală Galați (2010); Center for Book Arts New York (2010); „Trăiește fericit într-o lume iluzorie” (gravură, desen, pictură), Ambasada României, Berlin (2011). Participări la expoziții de grup: 2000, 2001, 2003, „Student Art”, ediția a IV-a, a V-a și a VI-a, Muzeul de Artă Vizuală, Galați; 2001, 2002, Târgul Internațional de Arte Vizuale (TIAV), București; 2003, Expoziția „Orașul”, cu Miruna Cărăușu, Institutul „Johann Wolfgang Goethe”, București; Expoziție și sejur de documentare și creație cu Asociația „Soleil de l’est”, Spania și Franța; 2004, „De la Berlin spre București”, Galeria Universității Naționale de Arte (UNA), București; Expoziția „Leichte Massaker”, KHB

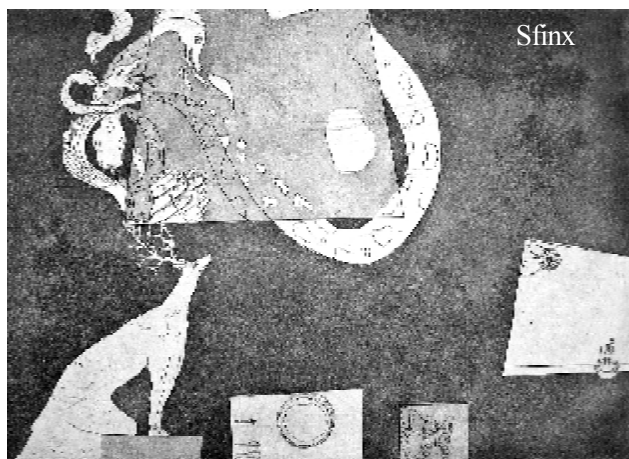
(Kunsthochschule Berlin Weissensee); Expoziție în Monbijou Foyer, KHB, Berlin; 2006, Expoziție cu Filiz Azac, „La Taifas/ Palavra/ Das Gesschwätz/ Chatting”, Galeria Căminul Artei, București; „Anonyme Zeichnung II”, Berlin; Expoziția studenților din cadrul UdK (Universität der Künste), Berlin; „48 Stunden Neukölln”, Galeria Kömerkiez, Berlin; 2007, Expoziția interculturală germano-româno-turcă „Sultan și Stafide – Imagini străine și autorefecții despre Orient”, Galeria de Artă Contemporană a Muzeului Național Brukenthal; Centrul Cultural german Brașov; Muzeul de Artă Constanța (participare alături de Geta Brătescu, Elke Drapatz, Mariel Poppe, Tamer Serbay, Azse Tülay Kahraman, Ilgaz Ozgen Topcuoglu, Sigrun Drapatz); „Anonyme Zeichnung VI”, Berlin; 2009, Bienala Artelor „Cezar Ivănescu”, Muzeul de Artă Vizuală Galați. A realizat ilustrație de carte pentru Editura Romcoba din București (2001-2002). Distincții: 2003-2004, Bursă de stat pentru rezultatele universitare remarcabile, Universitatea Națională de Arte, București; Premiul I pentru grafică, UNIFEST,

Lampa lui Aladin

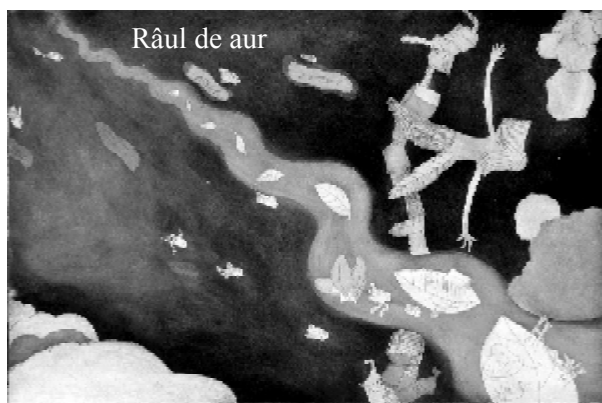
Universitatea Națională de Arte București; Bursa Asociației Culturale Internaționale „Solleil de l’Est” din Franța, un sejur de o lună pentru documentare și creație în Franța și Spania; 2003-2004, Bursa Erasmus; 2006-2007, Bursă din partea Fundației „Rosa Luxemburg”; 2007, Rezidență de artist în Finlanda, Nelimarka Museum.

Atât în pictură, dar mai ales în gravura colorată, Simona Soare dă viață unei lumi în care totul se petrece la nivelul imaginarului și al posibilului. Pornind de la basmele care i-au încântat copilăria și i-au fertilizat fantezia, de la amintiri păstrate de memoria afectivă, dar și de la iconografia românească și miniaturile medievale orientale, ea creează un univers fabulos, în care domnește o atmosferă de poezie și mister. Artista împarte suprafața spațiului plastic în mai multe registre, diferit configurate, pe care le populează cu motive antropomorfe, zoomorfe, avimorfe, fitomorfe, cosmice. Alături de acestea apar altele cu conotații vădit simbolice: construcții labirintice, cetăți cu acoperișul turnurilor în perspectivă inversă, scara, treptele, sipetul, mănușa plutitoare, scaunul, masa, ușa, peria fermecată, lampa lui Aladin, părul cu ramuri aidoma fulgerelor etc. În aceeași compoziție sunt asociate imagini dintre cele mai diferite. Dragonii pot sta alături de un cerb pașnic, de pești sau de fluturi fragili. Păsări stilizate străbat văzduhul. Alte vietăți iau înfățișări

Sfinx

suprerealiste. Uneori sunt supradimensionate, alteori abia se observă. Aceste motive sunt reluate în mai multe variante, de fiecare dată însă în noi structuri, în noi organizări compoziționale. Narațiunea închegată nu este complicată, ea invită la meditație și la o lectură polisemantică. Un ciclu de gravuri se intitulează „Cine a furat luna?”. În concepția Simonei Soare, motive precum luna, perele, mănușa, scaunul cu forme rotunde sunt simboluri care exprimă femininul. Ele se află la antipod cu elementele masculine: piatra (material de construcție a edificiilor), turnul, scaunul cu forme rectangulare. Adesea, elementele geometrice (pătratul, cercul, dreptunghiul, triunghiul, prisma, trunchiul de piramidă, cubul) sunt predominante în gravurile executate în acvaforte și acvatinta. Planurile se intersectează, se succed, sau sânt înscrise unul în altul. Linia desenului este de mare finețe, orchestrația petelor de culoare este făcută cu deosebit rafinament. Predomină culorile potolite, gamele de tonuri închise,

Râul de aur

dar întâlnim în unele compoziții și roșul aprins, albastrul intens sau galbenul auriu. Culturalitatea și buna manualitate a Simonei Soare o conduc la realizarea unor lucrări ce proiectează în realitatea contemporaneității, ostilă uneori individului, o lume imagistică în aceeași măsură fermecătoare și enigmatică. În desene, artista a optat pentru abstracția lirică, punând accent pe forța sugestivă a culorii. Și aici ea operează cu o cromatică sensibilă, cu forme conturate cu grația și delicatețea unei creatoare înclinată spre visare, dar care nu exclude rigoarea, armonia și echilibrul.

Bibl.: Corneliu Stoica, *Interferențe*, Editura Sinteze, Galați, 2009; Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase în Moldova*, vol. II, Editura Art XXI, Iași, 2009; Corneliu Stoica, *Acorduri cromatice la Dunăre*, Editura „Sinteze”, Galați, 2011; Valentin Ciucă, *Dicționarul ilustrat al artelor frumoase din Moldova 1800-2010*, Editura Art XXI, Iași, 2011; Corneliu Stoica, *Dicționarul artiștilor plastici gălățeni*, Editura „Axis Libri”, Galați, 2013.

Ștefan Buțurcă

Simplitate, claritate, profunzime

Corneliu STOICA

Deși până prin 1990 a participat la Saloanele Filialei Galați a UAPR și la manifestările colective ale profesorilor de desen organizate de Casa Corpului Didactic, pictorul tecucean Ștefan Buțurcă abia acum a ajuns în cetatea dunăreană cu o expoziție personală, deschisă în Sala „Ioan Simion Mărculescu” a Muzeului de Artă Vizuală (curator, sculptorul-muzeograf Alexandru Pamfil). O expoziție care prin densitatea tablourilor de pe simeze (aproape 100), ca și prin faptul că artistul a selectat lucrări din toate perioadele sale de creație, are valoarea unei adevărate retrospective (prima de acest fel și-a organizat-o în 2012 și a fost găzduită de Centrul Național Militar din București; alte 32 de expoziții personale au fost deschise la diferite galerii din București, Tecuci, Iași, Suceava, Chișinău; prezent cu peste 450 de lucrări în colecții de stat și particulare din România, Franța, Italia, SUA, Canada, Israel, China, Republica Moldova; Membru al UAPR Filiala București, Secția Pictură; distins cu titlul de Cetățean de Onoare al Municipiului Tecuci în 2008).

Nu este lipsit de interes să subliniem de la început că Ștefan Buțurcă s-a născut la Nicorești, localitate vestită nu numai prin podgoriile și calitatea vinurilor, ci și prin aceea că aici a copilărit și mai târziu a pictat unul dintre titanii artei moderne românești, Gheorghe Petrașcu. Pictorul tecucean a învățat din marea lecție a maestrului să folosească suporturi de dimensiuni relativ mici și o materie picturală consistentă, onctuoasă, cu prețiozități și

Răspântie la Brodina

străluciri de smalt, doar că la el culoarea este mai deschisă, mai luminoasă, iar țesătura tușelor este alta. Lucrările expuse la Galați demonstrează, prin unitatea lor stilistică, un parcurs artistic organic, o evoluție în spiritul celor mai bune tradiții ale artei românești. Demersul său a urmat drumul picturii postimpresioniste, uneori și cu ecouri din vocabularul fovilor și expresioniștilor. Întrebat de scriitorul Vasile Ghica, în cadrul unui interviu, dacă nu se simte totuși prea legat de tradiție, Ștefan Buțurcă a dat următorul răspuns: „Nu m-a tentat avangardismul niciodată. Este adevărat, arta se intelectualizează, se abstractizează, dar unele experiențe sunt sterile. Sunt semne că marii artiști ai picturii contemporane se întorc la emoție. Fără aceasta, pictura parcă nu-și justifică statutul. Eu sunt convins că simplitatea și claritatea pot fi profunde.

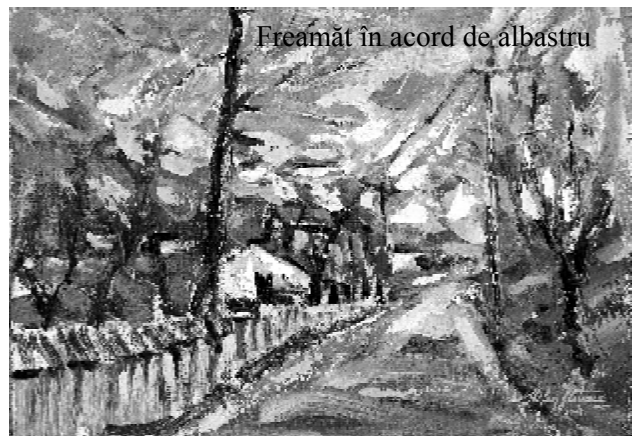

Femeie citind în fotoliu

Accesibilitatea nu este o rușine, iar exhibiționismul nu înseamnă adâncime. Mă fascinează peisajul și culoarea”.

Așadar, simplitatea, claritatea, profunzimea și pictura declanșatoare de emoții sunt dezideratele către care a aspirat întotdeauna Ștefan Buțurcă, iar aceste calități le întâlnim pe deplin în lucrările sale, fie că acestea reprezintă peisaje, portrete, naturi statice sau flori, genuri pe care el le-a cultivat cu consecvență și sunt ilustrate de actuala expoziție. Peisajele prezentate sunt din Brodina, Vicov (satul de naștere al Sofiei Vicoveanca), Vintilă Vădă (județul Băzău), din mahalalele Tecuciului, din Delta Dunării, dar și din alte localități din mediul rural pe care artistul nu le indică în titulatura tablourilor. Sunt peisaje în care motivul din realitate asupra căruia se oprește nu este transpus identic în spațiul plastic, ci constituie doar un pretext pentru a-și exterioriza propriile sentimente, emoții, trăiri și stări sufletești. În procesul de creație, Ștefan Buțurcă dă curs fanteziei sale, simplifică, sintetizează, păstrează elementele concrete esențiale, adaugă altele noi, configurează imagini în care descoperim atmosfera și poezia plaiurilor moldave, farmecul unei naturi prietenoase, luminoase, în care aerul vibrează și în care se simte freamătul vieții. Artistul nu este preocupat de pitorescul priveliștilor, de spectaculos, la el peisajul reprezintă o stare de suflet, un bun prilej pentru a

medita și pentru a oferi privitorului, la rândul său, prin forme și culori, ceea ce locurile immortalizate au specific. Margini de sat, case, dealuri domoale, cărări, intersecții de drumuri, fântâni, arbori, gospodării țărănești, curți, pământuri fertile sau aride, amieze însorite, amurguri etc. populează uleiurile sale, alcătuiind un univers văzut în succesiunea anotimpurilor și în diferite momente din zi și din noapte („Case la răspântie”, „Structuri sub cerul toamnei”, „Între curți”, „Sat cuprins de îngheț”, „Casă bătrânească”, „Case într-un peisaj arid”, „Vedere din valea Nicoreștiului”, „Răspântie la Brodina”, „Accentele nopții”, „Efecte pe cerul Brodinei”, „Cărare la marginea satului”, „Spre dealul viilor”, „Uliță în Vintilă Vodă”, „Feerie la Brodina”, „Primăvară în cătun”, „Spre curtea lui moș Ion”, „Case în Deltă” etc.). Bun desenator și colorist, Ștefan Buțurcă, în construirea imaginilor, se folosește atât de pensulă cât și de cuțitul de paletă, nu aleargă după arhitecturi complicate, orchestrația cromatică o asigură prin juxtapuneri, prin suprapuneri rafinate de tonuri, prin modulări de pastă, dar și prin grafisme, uneori viguroase, alteori delicate sau abia sesizabile. Artistul are un fel personal de a așterne pigmentul, tușele sale sunt largi, uneori nervoase, și urmează trasee care imprimă imaginii de ansamblu dinamism, mișcare, o energie care-și are sorgintea în combustiiile sale lăuntrice, în dorința de a exprima prin mijloace plastice atmosfera locului respectiv, elementele esențiale rezultate din dialogul cu natura. Aspectele fixate pe pânză sunt și ele surprinse frontal, dar de cele mai multe ori au deschideri perspectivele ce se pierd în adâncimea tablourilor. Lirismul său nu este niciodată exploziv, debordant, ci temperat, reflexiv, bine strunit, expresie a unui artist care caută în motiv latura gravă, filozofică a lucrurilor, poezia care să-l individualizeze. Nu întâmplător criticul de artă Marin Mihalache nota în acest sens că pictorul tecucean este un adevărat „portretist al naturii”, iar Valentin Ciucă afirmă că „viziunile pictorului par mai cu seamă studii de caracter, iar natura, peisajul îndeosebi, au valoarea unui portret,

Freamăt în acord de albastru

Autoportret cu șapcă roșie

în care descoperi expresia unui caracter, destinul unei individualități”.

Naturile statice expuse, din care multe cu flori, sunt pictate cu aceeași pasiune și fervoare manifestate pentru genul peisagistic. Aceeași strălucire cromatică, aceeași energie a tușelor, aceeași atentă elaborare, aceeași măiestrie în asigurarea echilibrului compozițional. Artistul stăruie asupra redării materialității obiectelor de recuzită, a carnalității lujerelor. Corolele și petalele sunt mai mult schițate, figurate doar din câteva trăsături de penel. Culoarele sunt calde și dobândesc adesea sonorități de smalt. Florile lui Ștefan Buțurcă sunt vii, răspândesc în jur lumină și poezie. Lirismul lor este învăluitor („Natură statică cu flori și ochelari”, „Flori de pom în cană roșie”, „Petunii în cană albă”, „Trandafiri roz și carte”, „Narcise albe”, „Natură statică cu pahar și flori de pădărie”, „Crini”, „Cană cu petunii roșii”, „Vază cu iarba șarpelui”, „Flori de ochiul-boului”, „Trandafiri roz și pipă”, „Gălbenele în vas albastru”).

Când abordează portretul, alt gen preferat, artistul știe că mai mult decât reușita redării asemănării cu modelele contează accesul la dimensiunea psihologică a acestora și scoaterea la lumină, prin expresia fizionomiei, a adâncului lăuntric, a acelor trăsături în măsură să le definească personalitatea. Personajele

din portretele sale sunt oameni simpli, chipurile lor exprimă sobrietate și concentrare, suferință și îngrijorare, nostalgie și cufundare în gânduri, asprime, severitate și fermitate („Bătrân pe gânduri”, „Moș Nicolae”, „Nea Săndică”, „Chip de pescar”, „Femeie odihnindu-se”, „Femeie citind în fotoliu”). Universul fermecător al copilăriei este surprins în câteva portrete admirabile, expresii ale inocenței, gingășiei și purității infantile („Davidel”, „Cosmina”, „Chip de copil – Nicu”, „Expresie de copil – Bogdan”, „Copil dormind”). Cele câteva „Autoportrete”, realizate la vârste diferite, sunt de asemenea remarcabile pentru arta sa portretistică. Pictorul și-a scrutat propriul chip nu dintr-o pornire narcisistică, ci din dorința de a se autoanaliza, de a se autocunoaște, înfățișându-se când visător, animat de elanuri tinerești, când melancolic și gânditor, frământat și bântuit de neliniști, privind interogativ în jur, când aspru și colțuros, conferind figurii accente expresioniste.

Așa cum s-a observat de-a lungul timpului și așa cum s-a putut vedea și din parcurgerea celor aproape 100 de lucrări expuse în retrospectiva de la Muzeul de Artă Vizuală, Ștefan Buțurcă nu este un pictor expansiv, ci unul interiorizat și profund. El este un profesionist notoriu, stăpân pe mijloacele de exprimare plastică, o personalitate bine conturată și activă în cultura și arta din arealul județului nostru și a țării. Discursul său este coerent, inconfundabil, iar opera sa de până acum este mărturia certă a unei valori incontestabile. Un artist care, ajuns la vârsta de 65 de ani, împliniți pe 9 aprilie, are încă multe de spus în pictura românească. Sperăm ca această manifestare de amploare și colaborare cu prestigioasa instituție gălățeană să fie semnul de bun augur al prezenței sale în viitor și cu alte expoziții.

Davidel

Un șaman la ferestre îngerești

ION MANEA

Caracteristica esențială a ultramodernității este conferită de noua paradigmă a comunicării sociale globale. Plumbul și zincul lui Gutenberg au intrat definitiv la loc în Tabloul prăfuit al lui Mendeleev, iar în locul lor s-a urcat la putere eterul. Eterul, nu ca proprie substanță, ci ca suport infinit al reîntoarcerii la imagine, căci, nu-i așa? istoria, ca și lumea, este rotundă, ca să nu spunem ciclică, și, dacă omenirea culturală a început cu imaginile rupestre ale vânatului și vânătorului, ea ar putea să reînceapă cu moartea conceptului și reiconizarea virtuală a comunicării interumane. Iar ce se va întâmpla cu Poezia în această supraeră ne poate prefigura cu discretă persuasiune poetul Octavian Mihalcea prin noul său volum de versuri *Umbra de fier*.

El ne spune: „De multe ori versul trăiește dincolo de labirintul rănit, nescos la lumină. Urmează sentința. Braț la braț cu ordinea aprigelor trădări, îngerul poartă un stigmat. Lacrima aripilor desfăcute cândva” (*Versul trăiește dincolo*, p. 72), iar la numai o pagină distanță, în poemul *În comun*: „Unu plus unu – avem în comun rama solitudinii. Fiorul suprareal acoperă orice templu”. În plin modernism de după modernism, poemul își caută o identitate pe măsură și, în ton cu noua comunicare a satului global, el tinde să susțină ieșirea din logos și concept, arondându-se incantației, descântecului, magiei primordiale a lumii, mitului, în esența lui. Filosofia lasă loc magiei, iar Octavian Mihalcea lasă și el diploma de filosofie undeva într-o ramă și merge pe urmele lui Mircea Eliade în reinventarea mitului, într-o cât mai modernă reîntoarcere la sacrele începuturi. Poezia lui nu mai e discurs liric clasic, ea devine text ritualic, numai bun de cântat și dansat în fața mulțimii (atâta câtă e!) a elitelor de către noii magi ultraelectronizați.

Înainte de a ne pune în *Umbra de fier*, Octavian Mihalcea (tânăr de 40 de ani, născut la București și apropiat al Galaților; în 2013 a primit premiul pentru critică literară al revistei *Dunărea de Jos*) a mai publicat titluri de versuri încântătoare și tulburătoare precum *Bărbatul artei sângerează fluturi*, Societatea scriitorilor militari, 2004, *Flagel*, Tritonic, 2008, *Epicriza*, Semne, 2008, *Poezii*, Antares, Galați, 2012, *Bestii și basme/ Brutes et contes*, Eikon, 2014. Noul volum, de 88 de pagini, vine cu un titlu cu multiple înțelesuri și cu infinite posibilități de decriptare, la fel cum poemele, 71 la număr, redactate în rânduri continue, în matricea prozei sau a reflecției, sunt texte care nu-și propun să comunice o sentință sau o certitudine, ci doar o sugestie, mai degrabă sugestii, pe care cititorul este liber să le încarneze pe osatura propriilor așteptări, principii sau prejudecăți. De aceea, poemul lui Octavian Mihalcea nu este musai ceea ce ni se dă să citim, ci ceea ce trebuie să ne închipuim că auzim cântându-se sub clar de lună, la un magic miez de noapte: „Captivitate strânsă la piept. Doar șamanii dansează frenetic lângă Apolo cel prea părăsit sub Lună” (*Captivitate*, p. 7). Textele ne cuceresc și ne îndreaptă spre o trăire ritualică desfășurată într-un „Ritm la marginea lumii” (*Tot către limită*, p.8).

Într-un bulversant *Efect* (p. 19), imaginile se succed în planuri paralele, sugerând o chemar sub alte flamuri, sub alte însemne și sub alte ceruri: „Poezia trezește oricând

culorile ochilor. Artificiu la o scară deloc oarecare. Porțelanul va zbura pe o mare spirală de argilă arsă. Căi fără reguli. Așa cum se știe, aici, topoarele vor fi mereu violete. Tăioase trupuri sub pendulă. E așteptat steagul altor ochiri. Pelicanul viitorului regal. Inel sub formă de trandafir”. Apare și este pus să lucreze mult mai mult decât în alte poeme verbul (de multe ori absent, dizolvat de puterea imaginii), iar punerea lui la timpul viitor conferă cantăției magice și ceva profeție, e ca și cum ne-am întoarce la șaradele lui Nostradamus sau, și mai corect, spre incantațiile omului primordial descoperind lumea prin tehnicile magiei dintâi. Iar dacă „Poezia trezește oricând culorile ochilor”, este de presupus că magia din ea ridică dansul la rang de exprimare: „Dansul ca procesiune camuflată. Chiar așa, cifra poate fi dezlegat, sau numai aura licorii se dilată?” (*Detaliu*, p. 22).

Supremația imaginii ca stare post-postmodernă de exprimare (comunicare sau mod de a fi) este menită să reinvie nu numai transmiterea nealterată a mesajului pur, dar și mitul care îi conferă sens și relevanță, căci „Din când în când scriem poeme sepia. Definitiv, poetul pictează povești. Așa cum ne-am obișnuit” (*Poetul pictează povești*, p. 25). E vremea unei noi ere: „Fin de siècle.

Rotunde aripi din cărămidă. Lăzi cubice înfrățite cu prăbușirea. Recentă ceremonie mișcătoare poate iubi numai legendele construite pe întuneric, când eterul stabilește cine pleacă” (*Lăzi cubice*, p. 26). Deși istoria nu este încă abolită, iar timpurile de altădată își pot revendica oricând substanța permanenței – „Deplasare, deplasare, treptat spre alte cruste din univers. Consecința fugară sosește cu mereu diferite detalii. Vitrina unui timp născut demult. Mișcări străine însoțesc vigoarea fragmentului. Pulbere albă pe negre păsări” – poetul revendică rolul șamanului chemat la acreditarea unei alte lumi, una care vine din ea însăși, din propriile ei drepturi de a fi altfel decât a fost și mai ales decât a putut fi închipuită: „Iată noua putere, necesar revers al ținuturilor altei confesiuni marine, cum încearcă locuirea parantezelor sculptate șerpește. Vrajă dorită (inima cheilor cotropitoare). Reverie explorată abisal. Sunetul nu ametește și admiră începutul” (*Locurile*, p. 87) și profetează, „ieșit din epicriză” și privind prin ferestre îngerești: „Fereastră îngerească plus altă amprentă – ocră discret pentru viitor. Ieșit din epicriză, rescriu tot pe aceleași țărături cea scufundare, undeva între pericolul rețezării și Salomeea dansând. Va veni ziua” (*Lângă mine*, p. 28).

În felul acesta, ascensiunea noii lumi are un azi conturat de primele certitudini, dar și un mâine (la fel de curând conturat, ca și clipa repede dintre dansul Salomeei și tava cu capul lui Ioan), un mâine și mai cumplit, ca și cum în locul apei Botezătorului se va înființa flacăra neiertătoare mânăuită de Iisus: „Cum ar fi să vrei, deși sincopat, inițierea brândușelor? Dar a trecut vârsta... Tocmai aștepti judecata artificului. Mult farmec dificil întins pe chipuri. Neîncredere în veșnicul deget ascendent al oricărei deveniri. Mâine vom chema echilibrul flăcărilor purtate pe aripi mari, cât mai departe” (*Ascendent*, p. 42). Și iată cum noua poezie promovată de Octavian Mihalcea devine o reinventare a lumii, a lumilor, infinite, imprezvizibile și interșanjabile, căci, în toate, se va fi manifestat permanența îngerilor...

Frumosul trecut prezent *

Ghiță NAZARE

Profesoara Mary-Vona Răduț recidivează la 85 de ani cu ce-a de-a treia carte semnificativ intitulată „Frumosul trecut prezent”, după „Cele două fețe ale medaliei” și „Un suflet într-o carte”. Starea de spirit a profesoarei Răduț este molipsitoare prin robustețea optimismului și puterea creației. La 85 de ani gândurile o poartă într-o lume ideală, trăiește prin Socrate, Descartes, Shakespeare și Eminescu, valorifică trecutul în perspectiva viitorului. Pentru creația Mary-Vonei „bunica a devenit copil”, „privește în stele”, are „nostalgia iarmarocului”, dar „le înțelege pe nepoțele”. Profesoara Răduț continuă să educe, așa cum a făcut-o cu zeci de generații, își scoate „la iveală timpul stocat în memorie”, se plimbă „pe câmpuri înflorite” și dă o lecție de viață declarând maiestuos: „mă întorc la anii de liceu, amestec trecutul cu prezentul, înfrumusețez prezentul prin trecut, uit de bătrânețe, de singurătate, mă simt puternică, sfidez trecerea anilor, cred că sunt din neamul lui Iov, reasc din propria cenușă ca pasărea Pheonix atunci când scriu”.

Coperta cărții sugerează viața, ascensiunea autoarei spre înalturi infinite: două flori așezate în treaptă domină pagina, dincolo de numărul 85 doi superbi boboci așteaptă să înflorească, iar un fluture își continuă zborul spre cer, semne ale cutezanței și încrederii în viitor.

Nu valoarea în sine a scrisului Mary-Vonei Răduț, fie că este vorba de poezie, proză scurtă sau eseu, îi conferă consistență și apreciere, ci valoarea sentimentală, emoțională a textelor. „Să nu vă așteptați la capodopere literare, la înflorituri și metafore, ci luați viața în direct, transpuneți-vă în ea, fiți personajele scrierilor mele”, îndeamnă chiar autoarea în finalul *Cuvântului înainte*. Semnificativă este și caldă pledoarie pe care cunoscutul și apreciatul prieten al culturii gălățene o face „meseriei” de profesor de limba și literatura

română, pe care a făcut-o cu devoțiune și autoarea cărții, Radu Moțoc. „Prezent în viața socială complexă a urbei, *profesorul de română* rămâne permanent un spirit viu care reacționează instantaneu la tot ce merită a fi conectat și pus pe un fâgaș sănătos. Acest *instinct* câștigat cu timpul, după experiențe nenumărate și auto-educare permanentă, face din *profesorul de română* un personaj înțelept, care cultivă cu bun simț limba curat românească, dar și arta, literatura clasică, tradițiile naționale și, cu timpul, apelează la memorie pentru a pune în valoare istoria familiei și a societății în mijlocul căreia a trăit, așa cum o percepe la maturitate”, scrie Radu Moțoc într-o însemnare sugestiv intitulată *Menirea unui profesor de limba română*.

Mary-Ivona Răduț își structurează carte în două părți: Partea I - Versuri, cinci capitole, și Partea II - Proză, patru capitole.

Subiectul poeziilor au o mare încărcătură intelectuală, își au sorgintea în cugetări cu valoare de simbol aparținând unor personalități universale (ex. *Cuget, deci exist!*,

de Rene Descartes; *Știu că nu știu nimic!*, de Socrate; *A FI sau A NU FI - aceasta este întrebarea!*, de Shakespeare; *A fi nebunie și tristă și goală!*, de Eminescu; *Nimic fără Dumnezeu!*, de Apostolul Pavel; *Totul trece! Bucură-te de ziua de azi! Trăiește clipa!* sau *Vorbele zboară, cele scrise rămân!* etc.). De asemenea, poezia Ivonei Răduț este dedicată unor persoane dragi la ceas aniversar, copiilor, cântă visul și cumpătarea, durerea și gândurile bizare.

Partea a doua a cărții, Proza, este una nostalgică, evocând întâmplări din viața personală sau de familie, titlurile capitolelor fiind ilustrative: *Unde ești copilărie*, *Nepoatele la majorat*, *Povești de viață* și *Pagini de arhivă*. Amintirile sunt fireși, umane, comune, cotidiene, uneori chiar prozaice, dar pline de farmec, de parfumul vremurilor trecute: *La Bârlad*, *La supermarket*, *O nuntă ca-n povești*, *O vizită în S.U.A.*, *Muzeul de la Soveja*, *Excursia în Italia*, *La aniversare*, *Ediție specială de Anul Nou 1971* etc.

Oferim doar câteva fragmente care considerăm că au o semnificație aparte pentru subiectul povestirii:

„În toamna anului 1940, aveam 12 ani și cinci luni când am obținut media nouă la examenul de admitere la Liceul de fete *Iorgu Radu* din Bârlad. Nu știu dacă eu am simțit atunci bucuria acestei reușite, dar l-am auzit pe tata când s-a lăudat față de învățătorul meu:

- Domnule Giurcanu, fata mea a intrat la liceu cu medie mai mare decât a absolvit la clasa Dv.

- Exigența mea, domnule Gheorghiu, i-a adus acest succes.” (Din „La Bârlad”)

„Soțul meu era foarte harnic. Am stat 22 de ani pe Strada Mihai Bravu. El făcea grădinărit, aducea lemne în casă, făcea focul în camere, curăța sobele de cenușă și cânta la acordeon. Dacă eu eram ocupată cu pregătirea lecțiilor, cu corectatul tezelor (așa-i în învățământ, muncești pentru slujbă mai mult acasă decât la școală), el știa să facă mâncare de legume, ajuta la curățat zarzavatul, la scuturat covoarele..., el avea grijă de fetiță, o plimba, îi citea povești, o hrănea...” (Din „Povești de viață”, într-un interviu acordat redactorului Anca Melinte și publicat în *Viața liberă*, 30-31 iulie 2011)

„La 1 noiembrie 2013 deschisesem radio-ul pentru a asculta știrile de la ora 7. Prima știre: *A 85 aniversare de la înființarea Radio-România*. Un sentiment de încurajare m-a cuprins când am aflat că sunt de aceeași vârstă cu acest renumit post național de radio.” (Din „Povești de viață”)

„A mare de mână, A mare de tipar sunt două părți deschise prin care omul intră în împărăția cuvântului scris, peste care domnește omul școlii, ea sau el, doamna sau domnul, apelativ care nu are nevoie de determinante ca însăși Ființa Divină, Domnul. Cu trecerea anilor copiii își iau zborul spre înălțimi, dar peste timp în adâncul inimilor fiecăruia dintre noi, școala unde mai cântă din când în când pasărea cea fără de nume a copilăriei, se păstrează un dor nestins de ceea ce a fost odată A mare de mână, A mare de tipar.” (Din „La aniversare”)

Marele merit al cărții „Frumosul trecut prezent”, scrisă cu sufletul de Mary-Ivona Răduț, este subiectele se regăsesc în fiecare dintre noi, copii sau adulți, mai tineri sau mai în vârstă, chiar octogenari și mai mult. Este de datoria noastră să-i mulțumim autoarei printr-un sincer „Mulțumesc!”

* Mary-Vona RĂDUȚ, *Frumosul trecut prezent*, Editura SİNTEZE, Galați, 2013.

Graiul Basarabiei

I.

„Românie, tristă mamă,
Glasul tău de mult mă chiamă!
Cât ai plâns de jale, vai!
Când pierdută mă știai!...

Astăzi... iată-mă-s în prag,
Iarăși, la căminu-ți drag!
Tu la piept cu foc mă strângi...
Și de bucurie... plângi.

Lacrămi calde-mi curg și mie
Pe obraji, de bucurie;
Bate inima-mi cu foc,
Par'că n'ar avea'n piept loc!

II.

Mă luase un zmeu, pe sus,
De la vatra-ți... și m-a dus!
Roabă fui de el ținută,
Ani... mai bine de vr'o sută!

Greu mi-era, măicuță, traiul!
Cât p'aci să-ți uit graiul!
Din amarnica'nchisoare
Mai credeai să ies la soare?

Smeul... azi e frânt! Iar eu,
Iată-mă la sânul tău!
D' unde... să mă deslipească,
Nu-i putere pământescă!

III.

Nalță fruntea deci! Unire,
O să fim nebiruite!
Tot mai sus ne-om avânta!
Crede, mamă'n steaua ta!

Celelalte fice'n munți
Prinse de balauri crunți,
Nu! Nici ele n'or pieri:
Tot la sânu-ți vor veni!

O, și-atunci, printre mume,
Veselă ca tine'n lume,
Alta, oare-o să mai fie,
Scumpă mamă, Românie?”

Petre DULFU (1856-1953)

Iași, 9 aprilie 1918.

Revista Dunărea de Jos
EDITOR: CONSILIUL JUDEȚEAN GALAȚI
Președinte: COSTEL FOTEA
CENTRUL CULTURAL „DUNĂREA DE JOS”
Manager: Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com

Șef Serviciu MESIAS: Eugen UNGUREANU
Șef Birou Marketing, Editură: Doru Adrian NICA
Secretar de redacție: Eduard MIHALCEA
DTP: Ina Diana PANAMARCIUC, Eugen UNGUREANU, Coperta: Doru Adrian NICA
Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE, Ina Diana PANAMARCIUC

Str. Domnească, nr. 61, Galați, cod. 800008
tel.: 0236 418400, fax: 415590, e-mail: office@ccdj.ro
ISSN: 1583 - 0225

Tematici:

Septembrie 2016 - Creativitate și patologii

Octombrie 2016 - Anticariate

Noiembrie 2016 - Dualismul

Din sumar:

Modern Movie Festival 2016 - p. 2, Festival de Fanfare „Iosif Ivanovici” - p. 3, Festival de Folclor „Doina Covurluiului” - p. 3, O carte despre datoria identității, Elena Parapiru - p. 4, Pușkin, Henri Troyat, traducere Nicolae Bacalbașa - p. 5, Raportul Moruzov - p. 10, Drama lui Constantin Beccin, Virgil Gheorghiu - p. 13, Biblioteca universitară de la Bălți în mediul învățământului și cercetării științifice, Elena Harconița - pg. 15, Bălți - oraș curat românesc, Teo-Teodor Marșalcovschi - p. 18, Bibliotecile publice schimbă comunitățile, Lidia Sitaru - p. 20, Lecția necesară, Iurie Colesnic - p. 21, Grigore Vieru: șapte ani de postumitate, Vasile Malanețchi - p. 24, Despre zig-zag, Leo Butnaru - p. 26, Neliniști creatoare, Octavian Mihalcea - p. 28, Orgoliu și modestie, Victoria Milescu - p. 29, Ziua Aviației Române în Galațiul interbelic, Marius Mitrof - p. 33, Misterele Galaților: Omul care salvează vieți, V. Ionescu - p. 36, Proză: Republica subterană, Alexandru Mihalcea - p. 39, Cocoșii nadoleni, Ioan Gh. Tofan - p. 42, Dicționar Artiști Plastici Gălățeni 112, Corneliu Stoica - p. 44, Morphochroma: Ștefan Buțurcă, Corneliu Stoica - p. 46, Un șaman la ferestre îngerești, cronică de Ion Manea - p. 49, Frumosul trecut prezent, Ghiță Nazare - p. 50, Graiul Basarabiei, Petre Dulfu - p. 51

Suflet
câte suflet!

Responsabilitatea pentru grafie, conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorilor.

Materialele primite, publicate sau nepublicate, nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în textele publicate.

Alte detalii despre activitatea Centrului Cultural „Dunărea de Jos” Galați pot fi aflate pe pagina web a instituției (www.ccdj.ro) sau pe pagina de facebook *Centrul Cultural Dunărea de Jos Galați*. Arhiva parțială a revistei se găsește pe site-ul instituției.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER (Asociația Publicațiilor Literare și a Editorilor din România).

ГЕНЕРАЛЬНАЯ КАРТА
БЕССАРАБСКОЙ ОБЛАСТИ

CARTE GÉNÉRALE
de la PROVINCE de Bessarabie

Съ показаніемъ почтовыхъ и большъ
проѣзжихъ дорогъ, станціи и разсѣ-
нія между оными версты.

Tel/fax: 00-40-236-418400; 00-40-236-415590
e-mail: office@ccdj.ro - www.ccdj.ro
des praticables, des stations et des distan-
ces entre elles en wersten.

Составленъ
по новейшимъ и достовернымъ
своденіямъ
въ С^т. Петербургѣ
1821 года.

Composée
d'après les plus nouveaux et authentiques
renseignemens.
à St Petersburg
en 1821.

ИЗЪЯСНЕНІЕ ЗНАКОВЪ.

EXPLIKATION DES SIGNES.

- Городъ Губернской.
- Уздной.
- Приписной.
- Мѣстечко.
- Монастырь.
- Село и деревня.
- Голомеля.
- Почтовая Станція.
- Главная Почтовая дорога.
- Губернская.
- Уздная.
- Граница Государственная.
- Губернская.
- Циркуляная.
- Окружная.

- VILLE DE GOUVERNEMENT.
- DISTRICT.
- PROVINCE.
- Bourg.
- Monastere.
- Grand Village, ou Village.
- Douane.
- Station de Poste.
- Grand Chemin de Poste.
- Chemin de Gouvernement.
- District.
- Frontiere de l'Empire.
- Gouvernement.
- District.
- Cercle.

EXPLIKATION DES FRONTIERES.

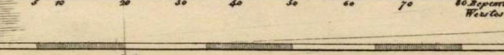
- Depuis A. jusqu'à B. Frontiere de la Porte Ottomane.
- B. C. de l'Autriche.
- C. D. du Gouv. de Podolie.
- D. E. Kiewon.

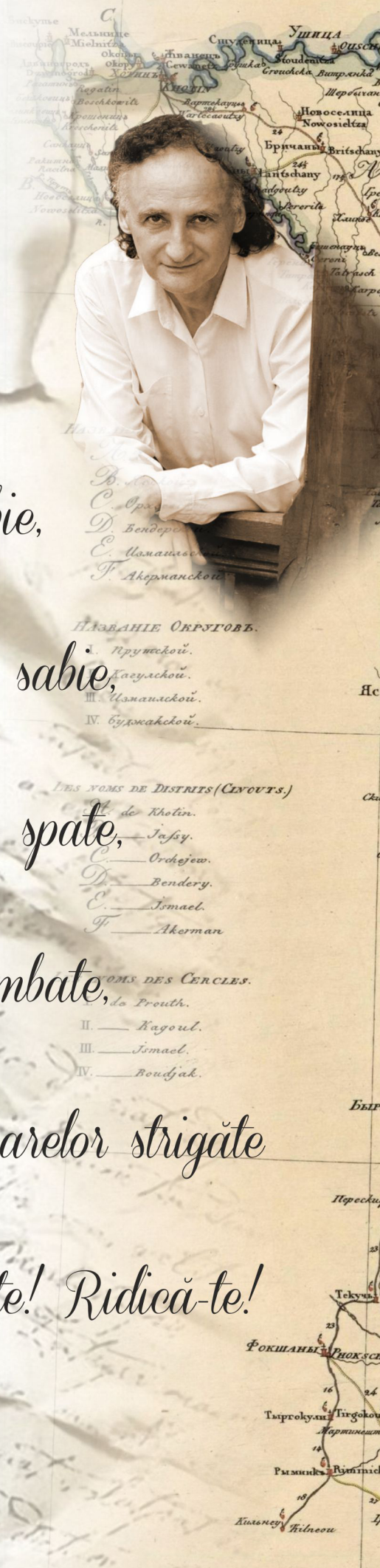
ИЗЪЯСНЕНІЕ ГРАНИЦЪ

- Отъ А до В Граница Турецкихъ Владній.
- В С Австрійскихъ Владній.
- С Д Губерніи Подольской.
- Д Е Херсонской.

Машина's Echelle

Ridică-te, Basarabie,

Trecută prin foc și sabie,

Bătută, ca vita, pe spate,

Cu biciul legii strâmbate,

Cu lanțul poruncitoarelor strigăte

Ridică-te! Ridică-te! Ridică-te!

Grigore Vieru